ANUL XX
13
(778)
Sîmbătă
26 martie
1977
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Viața atotbiruitoare

Trăim orele fierbinți ale reconstrucției. Viața a revenit și revine, biruitoare, la normal. Soarele acestei primăveri, mai așteptat și mai luminos decît altădată, usucă lacrima de pe obrazul nostru și ne dă, într-o tainică solidaritate de care vorbește vechiul basm românesc, puteri noi.

Iarăși frunza verde din cîntecele noastre bătrîne își instaurează imperiul ei rodnic și în acest fapt al naturii, dintotdeauna în firească osmoză cu reliefurile cumpătate ale sufletului nostru, citim o semnificație îmbărbătătoare.

Ferice de poporul care poate să spună : „Vom învinge și de această dată, pentru că e dreaptă biruința !"

Dacă am constatat, cu inimile îndurerate, ce a fost în stare să distrugă o forță oarbă și niciodată pereche cu noi, trebuie să spunem că, înțelepți cum ni-i firea din bătrîni și lucizi cum ne sînt programele prezentului, nu putem admite și n-am admis consecințele nepreväzutului și absurdului seism. În firească, tonică linie de continuitate cu însăși lamura noastră sufletească n-am putut admite aceste ravagii — și încă din primele clipe după ce ele și-au arătat fața monstruoasă. Încă din primele clipe și într-o solidaritate pe care am mai dovedit-o în atîtea rînduri de însemnătate crucială ale istoriei noastre ne-am unit cugetele și brațele pentru a înlătura nefastele urmări, pentru a salva pe cei loviți, pentru a îmbărbăta pe cei îndurerați.

Din nou, Partidul Comunist Român s-a dovedit a fi forța capabilă de a uni și dirija într-un același scop comun rezervele și energiile întregii țări, pentru refacerea cît mai rapidă a rosturilor noastre complexe. Oră de oră, zi de zi, comuniștii, în frunte cu secretarul general al partidului, s-au aflat în primele rînduri pe fronturile, cu adevărat eroice, ale magnificului efort de reconstrucție. Nu ordinul declamat de la birou, ci prezența la fața locului, înfruntînd pericolele, au prezidat faptele acestor zile. Sînt rare, în istoriile multiseculare ale națiunilor, dovezile de asemenea abnegație, dăruirea de sine și sfruntare a oricăror jertfe în scopul binelui comun cîte a demonstrat în aceste zile de crîncenă și încrezătoare luptă secretarul general al partidului nostru.

Nici o **sete de repaos** nu și-a îngăduit președintele țării în aceste zile lungi și nopți nedormite, alături de neam și de fiecare om, sever și îngăduitor după cum o cereau împrejurările, îndurerat însuși și lucid totodată, nerăbdător de a-și vedea țara și rosturile ei repuse iarăși în făgașurile firești.

Acum nu-i loc pentru lucrurile spuse cu jumătate de gură. Orice om de bună credință, de la noi și de aiurea, a observat și recunoscut, în acest efort colectiv și larg cuprinzător, dialectica lui semnificație: în același timp cu energicele strădanii pentru salvarea vieții atinse de aripile sinistrului — grija pentru viața în necontenită perpetuare a țării întregi, viață liberă și atotbiruitoare, o dată cu înlăturarea grabnică a gravelor consecințe ale seismului — gîndul mereu treaz a ceea ce se va construi în loc, dincolo de orice lament — această operă atotcuprinzătoare de refacere, cumpănită și totodată cutezătoare, din mers.

Acolo unde cataclismul a prăbușit edificii vom dura altele, noi, mai semețe și mai frumoase. Capitala României socialiste, așa cum s-a hotărît la recenta Consfătuire de lucru de la C.C. al P.C.R., prezidată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, va arăta și mai falnică, implicînd o nouă viziune arhitectonică a centrului edilitar-politic al țării, pe măsura realizărilor socialiste, îmbinînd armonios principiile de construcție modernă cu elementele tradiționale ale arhitecturii românești, conferind Capitalei specific, personalitate.

Acolo unde pămîntul a fost rănit vom ara cu grijă și vom pune sămînță proaspătă.

Acolo unde uzinele și fabricile noastre au avut de suferit, în ritm cu continua desfășurare a producției, vom face întăriturí noi, solide, asigurînd și lărgind capacitățile productive.

Chiar cîntecele noastre, întrerupte pentru o clipă lungă și dramatică, și-au reluat și își vor relua și mai grav, dar totodată și mai încrezătoare, melodiile lor inconfundabile.

Peste jertfele furate fără consimțămîntul nostru, peste lacrimile care ne dor și ne vor mai durea încă și dincolo de sacrificiile pe care sîntem unanim decîși să le facem pentru revenirea în matca vie și firească, păstrăm neștirbită încrederea în capacitățile noastre, în modul nostru socialist de a ne rîndui rosturile.

Iată, în România este primăvară !

Luceafărul

UN NEAM DE OAMENI TARI

Ctitor de încredere

Diminețile acestea pe care le sorbi cu nesaț, pe care le aștepți și le înțelegi altfel, mai adevărat, mai profund, diminețile acestea am văzut copii purtînd pe umeri lădițe cu răsaduri proaspete. Vor fi sădite în pămîntul răzvrătit cu puțină vreme în urmă. Pămîntului care ne-a aruncat întuneric și groază îi dăruim flori. Gestul acesta nu este nici semnul umilinței nici al supunerii în fața forțelor oarbe pe care am vrea astfel să le îmblînzim, gestul acesta este al forței, al puterii noastre, al speranței și rațiunii.

Îmi spunea cineva că oamenii s-au făcut mai buni. Nu, oamenii nu s-au făcut mai buni, oamenii au fost astfel dintotdeauna. Au redescoperit însă printre lacrimi prețul omeniei, s-au redescoperit pe ei înșiși, puterea de a înțelege și a se înțelege. Au redescoperit sensul profund

Daniela Crăsnaru

Continuare în pag. a 4-a

Pămîntul pe spinări de elefanți

Vineri, patru martie, douăzeci și unu și douăzeci și cinci. Cîte nu se pot face la această oră cînd se încheagă primele vise din somnul abia început al copiilor ! Ori că, după o zi de muncă, îți împrospătezi fața cu apă sau te așezi la cină, ori că stai de gardă la un spital, ori că umpli ieslea vitelor cu fîn și privești fără grabă cerul, cercetînd ce vreme va să fie, ori că te dogorește rușul aprins al unei forje, ori că mai corectezi un extemporal, ori că osîndești peste cifrele sau peste metaforele unei cărți, și că mai întîrzii prin oraș la o zi onomastică, la un spectacol sau la o cofetărie, ori că dai un telefon unui prieten, și că, înainte de a te culca, intri pe vîrful picioarelor în camera copiilor, le iei jucăriile din brațe și îi învelești, sărutîndu-i, tot una este.

Dar cei mai mulți am fost în fața televizorului ; mirați de zig-zagurile apărute pe ecran, mirați de dansul grotesc al candelabrului. Și unii, vai, tot mulți, asurziți de un zgomot bubuitor, urmat la un interval foarte scurt de unul și mai puternic ; apoi bezna, apoi dezastrul.

Așa îmi închipui că a fost.

Și apoi revenirea luminii, primele ajutoare ; Președintele țării alături de popor, punînd înainte de toate viața celor care mai puteau fi salvați. Zile și nopți fără odihnă, din care am înțeles că omului îi este mai scump tot omul.

Nu pot să-mi iert că, trecînd peste toate, n-am fugit din acest oraș liniștit al Ardealului, să aud cu urechile mele, printre dărîmături, un cuvînt monstruos care ne obligă să-l rostim : „molozul", să văd cu ochii mei cît de aproape e viața de moarte ; să adun lucruri risipite, să ajut o femeie, să îngrijesc un copil ; dar, mai ales, peste toate, să ascult inima unui om scos de sub ruină, întors să trăiască a doua viață, pe care i-au dăruit-o prietenii lui, oamenii.

Nu peste mult, cînd nu vom mai lăsa nici o urmă, cînd vom reface totul, voi povesti unor pitici dintr-o grădiniță sau școală ; și, ca într-o veche cosmogonie, le voi spune că a fost odată, pe cînd pămîntul era așezat pe spinări de elefanți, ca unul din ei să se scuture surpînd cu un fulger negru dedesupturile, dărîmînd blocuri, înghițind case, strivind oameni, dezmembrînd păpuși. Dar a trecut atît de mult de atunci că urmele nici nu se mai văd, ei vor crede ca într-o poveste, iar eu mă voi gîndi că am avut un vis urît. Și, respirînd fără sfială, le voi mai spune că cel mai minunat lucru e să simți că trăiești.

Arad, martie 1977

Carolina Ilica

Jurnal de poet

O mie nouă sute șapte

Țăranul e sămînța pe pămînt
Ajunsă-n brazda bună de sub țară
De mii de ani tot crește în adînc
Din cînd în cînd c-o veste înafară

Se tot cufundă clopotul greoi
În cerul dincolo de oseminte
Și în văzduh spre stele chipul lui
E mai presus de soare și cuvinte

Sămînță bună spinzurată-n vînt
Moldovănind pe obcine la vale
Au tot murit țăranii pe pămînt
Pîn-au ajuns cetăți și catedrale

Prin secete și crăpături de stînci
Prin nouri de lăcuste, pe sub hoarde
Sub trapatele cailor barbari
S-au tot svîrlit semințe miliarde

Și cînd isbit-au bicele cerești
Pe cîrtițe mocnind din mușuroaie
Greierul blînd al grîului de rînd
A explodat sub țară vîlvătaie

Și-a-nvlăstărit acest umil pămînt
Și-a dat în floare crinul pe cîmpie
Și dintre toți ce-au fost și nu mai sînt
Rămas-a focul care să-i învie.

Ioan Alexandru

Sadoveanu și dimensiunea ruralității

Opera lui Mihail Sadoveanu este geografia și cronica unui cosmos. De aici derivă caracterul unitar, suficient sieși al fiecăreia din creațiile sale, de aici și aspectul „ciclic" al operei sale, construită pe baza unui număr redus de conflicte epice și de tipuri psihologice, mereu reluate în peisajul diverselor epoci și medii social-istorice. Puținătatea temelor narative este compensată de adîncimea conflictelor existențiale reprezentînd întotdeauna momente de răscruce ale vieții omenești. Adolescența, dragostea juvenilă, inițierea în înțelepciunea vieții, moartea, par a fi motivele predilecte, axele tematice în jurul cărora se centrează fiecare creație. Romanul sau scurta povestire redau în egală măsură tensiunea conflictelor, amploarea trăirilor și rezonanța lor cosmică. Sadoveanu nu are nevoie de pagini nenumărate pentru a crea un conflict viguros ori pentru a sugera starea de împăcare cu ordinea firii. Povestirile din tinerețe sînt romane condensate, căci schema epică este, în linii mari, aceeași. Scriitorul se oprește asupra momentelor de maxim dramatism, în care deciziile și faptele personajului trădează istoria vieții sale anterioare. Copleșitoare este aici nu imensa răsuflare epică, ci descleștarea patimilor, gestul iute, negîndit, exteriorizare a ani și ani de trudă și suferință. Odată actul făptuit, energia conflictului este consumată și totul reintră în armonia inițială. Rănile se închid și par a fi uitate, viața își reia curgerea ei domoală. Majoritatea povestirilor se încheie, ca o tragere de cortină, cu prezentarea unui colț de natură. Ordinea firii, imuabilă și eternă, integrează și resemnifică ordinea socială, schimbătoare și plină de inegalități.

Autorul nu-și judecă personajele. De undeva, din afara povestirii, el privește cu un ochi rece, neutru, descrie gesturi, înregistrează confesiuni, surprinde suferința unei priviri. „Cînd mă văzu nu rosti nici un cuvînt, nu zîmbi. Își ațintí asupra mea ochii negri, bolnavi. Apoi păru că mă cunoaște și oftă din greu... băgai de seamă cu obrajii îi erau trași ca după o suferință" (**Cel mai tare**). Există și o convenție narativă care justifică o asemenea perspectivă : povestirea este prezentată ca o amintire ori ca o scrisoare. Ea pare a fi nu o ficțiune, ci redarea frustă, transcrierea directă a unor experiențe reale.

Prezent sau nu țăranul, sau mai exact, simțirea țărănească domină aceste povestiri.

Autorul are nostalgia patriarhalului, ceea ce nu-l împiedică însă să remarce inegalitățile sociale ori starea de mizerie a existenței rurale. Observația este implicită, necomentată, căci scrierile sale sînt construcții epice și nu reportaje vădit demascatoare. Mizeria vieții țărănești este prezentă pretutindeni, ea este nu numai cadrul în care personajul se mișcă, ci și un factor determinant al psihologiei sale. Sărăcia este umbra sa de fiecare zi, astfel încît el nu-și mai poate concepe existența în afara ei. Omul aspiră la o viață așezată, la o gospodărie întemeiată, dar condiția domestică rămîne doar un ideal. Gospodăria însăși nu este o certitudine, un liman de siguranță. Este de ajuns ca perceptorul să confiște una din valorile sale pentru ca tot „cheagul" unei vieți de trudă să se ducă pe ripă. Aparenta liniște a satului ascunde un cîmp de tensiuni și de spaime nemărturisite, vizibile doar în momentele dramatice.

Sadoveanu surprinde (în mod intenționat poate) ciocnirea dintre două ordini sociale : organizarea tradițională a satului și structurile capitaliste. „Șechestrul pentru datorie" apare în ochii țăranului ca un nonsens : faptul vine dintr-o altă lume, n-are aici un corespondent în sistemul de norme juridice tradițional (**Într-o zi de primăvară**). Situația este cu atît mai incitală, cu cît în lumea satului se interpun trei ti-

Mihai Coman

Continuare în pag. a 7-a

Magia amintirii

În radiografia unei perioade literare se impune, dincolo de manifeste și curente, de programe și idei, înregistrarea și comentarea unor cărți de excepție ce au marcat, într-un mod sau altul, atît evoluția internă cît și constiința literaturii într-un anumit context. O astfel de carte este și volumul lui Eugen Jebeleanu **Elegie pentru floarea secerată**, apărut în 1967. Privit din unghi diacronic, acest mănunchi de poezii crescut dintr-o dramatică situație existențială a însemnat o repliere a lirismului asupra lui însuși, o întoarcere la interiorizare și meditație, aș spune, o ascеză a Eului poetic, după o etapă, atît în cariera poetului cît și a poeziei epocii în genere, de manifestări preponderent epice, de gesturi largi și puțin exterioare. Desigur, aparițiа poemelor din **Elegie pentru floarea secerată** nu este singulară, dar merită consemnată ca fiind din cele mai însemnate. Din perspectivă sincronică vom vedea în continuare ce reprezintă.

Într-o formulare sintetică, **Elegie pentru floarea secerată** este, așa cum sugerează și titlul, o lungă și poate izbăvitoare plîngere la moartea celei dragi. O durere adîncă, percepută însă în surdină, rareori izbucnind la suprafață sub forme mai directe, străbate subteran materia poematică. Gesturile, atitudinile sînt demne, hieratice aproape, poetul oficiind, parcă cu dragoste reținută, într-un templu al durerii și al amintirii, pentru a evoca și a smulge din întuneric fie și pentru o clipă,

Paul Dugneanu

Continuare în pag. a 6-a

Eugen Jebeleanu
Arena

Și, totuși, Arta...

Și, totuși, Arta,
Ciripitoarea, Muta, Surda,
Neimportanta,
Cea-care-nu-grăiește, dar spune,
— fără hidre, fără hidrați,
fără azotați, fără urați,
fără urlați, fără săltați,
fără laboratoare,
fără urinoare, fără milioane
și miliarde
și mii de miliarde,
fără batalioane de miraculoși
investigatori,
fără rude,
fără eprubete — liane — ude,
fără electrolize, fără crize,
fără Parthenonuri de cunoștințe
stupide,
fără scânteietoare parbrize,
fără piramide colosale de ridicat
în patru mii de ani,
fără guzgani,
fără prăpădiți și fără poze,

Arta
în mâna pală cu trei roze...

Varia

Din viața lui G. Ibrăileanu

Cu o copertă remarcabil de urîtă, Editura Junimea din Iași a publicat prin Ion Popescu-Sireteanu, autor mie necunoscut, în 1974 și 1976, o culegere în două volume de **Amintiri despre Ibrăileanu**, cam tot ce s-a scris memorialistic despre autorul eseului **Spiritul critic în cultura românească** din 1938 pînă astăzi (mai vechi, doar fragmentul din **La Medeleni** de Ionel Teodoreanu, vol. III, 1927, și un articol de G. Topîrceanu din 1933). Autorul a transcris aproape în întregime numerele comemorative din **Viața românească**, 1936, nr. 4—5 și 1956, nr. 3 și **Adevărul literar și artistic** din 22 martie 1936, excluzînd între alții pe G. Călinescu. A adaos în schimb cîteva inedite de Ștefan Birsănescu, Petru Caraman, G. Ivănescu, I. D. Lăudat, George Moroșanu, G. G. Ursu (vol. I), Alexandru și Corneliu Carp, cumnații criticului, și soția sa, Elena G. Ibrăileanu. Articolul acesteia din urmă, **Din viața lui G. Ibrăileanu**, cunoscut înainte numai în parte, de 74 de pagini, este publicat acum în extenso cu note de Alexandru Carp, fratele mai mic al autoarei. Elena Ibrăileanu, decedată în 1944, lăsase în 1942 un înscris și o sumă de bani în vederea publicării „volumașului" său scris prin 1930 care însă n-a putut vedea lumina tiparului. Desigur că prin ceea ce spune despre soțul ei, memoriul e interesant.

Elena I-a cunoscut pe Ibrăileanu în 1894 cînd avea 23 de ani și era încă student, ca și ea, mai mică decît el cu doi ani. S-au logodit repede și au stat șase ani și zece luni, pînă la 5 iulie 1901, cînd s-au căsătorit. Ca logodnic Ibrăileanu era foarte discret, dar asiduu, făcea tot posibilul să fie împreună cu viitoarea sa soție. Orice prilej era bun și mai ales excursiile la mînăstiri și în munți. Căuta să se arate în asemenea ocazii cavaler (a furat odată pomușoară sărind peste un gard) și curajos (urca munții călare sau pe jos, mergea pe ploaie, ținîndu-i umbrela, într-o peșteră, pe întuneric, i-a întins capătul bastonului ca să se apuce de el). Cînd excursioniștii cîntau arii din opere sau romanțe, Ibrăileanu îi acompania fluierînd. Prin grădinile de vară asculta muzica cu ochii în lacrimi. În natură „tot timpul recita poezii și se uita la stele". Îi plăcea să facă provizii de drum, ciocolată, rahat, smochine, alune, stafide, roșcove, covrigi, lichioruri. Odată a adus „un calup de înghețată" de la Fălticeni la Rișca. Admis în familia Carp, cerea să doarmă în apropiere de Elena, s-o supravegheze la cel mai mic semn de boală. Citea **Bouvard et Pécuchet** de Flaubert și-i citea logodnicei din Gherea pe care l-au și vizitat la Ploești. La loto cumpăra toate mizele și deși nu prea cîștiga, se înverșuna să joace. Deseori în excursii erau și Stere, Spiridon Popescu, D. D. Pătrășcanu. Stere dădea tuturor porecle, cînta cîntece populare cu „Chiriac s-ar însura" sau „Piriuaș cu apă rece" și cîntece rusești. I se zicea „mareșalul", fiind mai în vîrstă. Spiridon Popescu se pricepea la descîntece hazlii, de tipul : „Cîinele înainte și coada după dînsul". Într-o vizită la Stere, la Varatic, Caragiale făcea glume pe seama nemu-

Al. Piru

Continuare în pag. a 6-a

cronica literară

AUREL MIHALE
Focul negru

GHEORGHE SUCIU
De-ar fi pușca iarbă verde

O temă de meditație pentru proza românească contemporană este și aceea a prezenței armatei române pe frontul antisovietic în ultimul război mondial. Aurel Mihale revine asupra ei în romanul **Focul negru** care rescrie, cu importante modificări, mai vechiul roman **Fuga**. Ceea ce s-a remarcat de către toți cei care au comentat prima ediție a **Focului negru**, romanul **Fuga** a fost autenticitatea situațiilor și detaliilor. **Focul negru** este o istorisire despre front într-una din ipostazele lui cele mai dramatice : retragerea. Bătălia de la Stalingrad a atins punctul culminant. Încercuirea trupelor române și germane a fost realizată și începe deruta armatelor din linia întîi care fie că se predau, fie că încearcă o retragere nesigură prin stepa înghețată. Aurel Mihale are deci în vedere latura mai puțin spectaculoasă a frontului. Frontul se rupe și un grup de ostași români, toți țărani, care încercaseră în deruta generală să execute implacabilii ultimele ordine ale ofițerilor lor, sînt și ei tîriți de șuvoiul general al celor care părăsesc în dezordine pozițiile. Un huruit uriaș domină stepa înghețată. Un bombardament năucitor de artilerie pregătește apariția tancurilor. Ofițeri români și germani încearcă să opreasă sub amenințarea pistoalelor trupele secate de ger și spaimă. O coloană de răniți germani e oprită de un ofițer și răniții dezbandați cu forța. Mulți nu au sub pansamentele improvizate nici o rană. Sînt împușcați pe loc.

Neînțelegerea permanentă dintre cele două armate, cea română și cea germană, devine, în momentele retragerii, acută. Echipajul unei mașini germane care a terminat benzina organizează o ambuscadă pentru capturarea unei sănii în care se află militari români. Românii ciștigă violentul duel, dar rămîn fără cai și trebuie s-o ia pe jos prin stepa înghețată și viscolită. Același soldați, conduși de sergentul Dumitru Jiga, ocupă cu forța un vagon într-o garnitură militară care se pregătește de plecare, dar aliații dezleagă vagonul și lasă ostașii români pe linie. Ajunși la punctul de triere al militarilor români, Dumitru Jiga și prietenii săi n-au mult timp de răgaz. O coloană imensă de infanteriști germani sub comanda unui locotenent încearcă să ocupe cu forța punctul de triere român și numai intervenția colonelului Boteanu, care expediază pe agresivii aliați aiurea, împiedică un nou conflict armat. Nu lipsesc nici scenele amuzante. Germanii blochează depozitele de alimente, dar un ostaș român mucalit începe să strige camarazilor că vin rușii și depozitul se depopulează fulgerător iar în el se instalează printre pachetele de alimente și vasele cu băutură, românii. Euforia lor nu durează mult pentru că rușii vin de-adevăratelea, alungă pe români, luînd ei în posesie depozitul de alimente. În zăpăceala generală gesturile omenești își au însă locul lor. Un ostaș român salvează un neamț înghețat, pe care-l poartă pe toată durata retragerii. Popoșiți într-o țină unde supraviețuiesc doar bunăvoința, ura și nepotul, devastatorii depozitului de alimente depun ginga în preajma băiețelului ciocolata și bucăți.

Urmăritorii sînt, deși plauzibili, înfățișați sumar. O patrulă de tancuri înfrînește grupul de români în retragere. Un tanchist coboară din turelă se mulțumește să le tragă o înjurătură și să-i trimită „dă-mor". Altă patrulă călare e cea mai agresivă. Comandantul ei vrea să lichideze grupul românilor dar se opune comisarul politic al patrulei. Verosimili ni se par mai ales partizanii ruși care blochează mulțimea depozitele de alimente în jurul cărora românii în retragere mai mult sau mai puțin demoralizați duc fără succes adevărate lupte.

Nu peste tot domină însă dezordinea. Un ofițer de artilerie caută să salveze în retragere, organizat, toți oamenii și tot armamentul. Un colonel conștient de absurditatea conflictului în care este amestecată armata română încearcă să expedieze între granițele țării, salvîndu-le, eșaloane întregi de oameni și arme. Ajuns în țară, Dumitru Jiga participă ca militar la acțiunile de sabotare a mașinei de război germane. Ideea cărții este că oamenii simpli, țărani ca Dumitru Jiga, nu înțeleg rostul acestui război pe Don și vor să se întoarcă acasă.

Deși cu pagini de mare autenticitate a detaliilor și situațiilor, romanul suferă de o insuficientă organizare artistică. Povestirea curge inform și fără nuanțe, brăzdată de alte povestiri care nu fac corp comun cu istoria lui Dumitru Jiga, iar observația psihologică e adesea plată. Comunistul Spirea care va modifica destinul sergentului Jiga este lipsit de consistență și relief sufletesc. O viziune simplificatoare, amintind de manieheismul epocii lui Mitrea Cocor, afectează — în ciuda șuflului de autenticitate — cartea. Personajele negative sînt negative fără nici o nuanță, cele pozitive la fel. În prima linie a frontului autorul nu găsește, de pildă, nici un ofițer român demn de o proiecție pozitivă, ceea ce obiectiv vorbind este o imposibilitate. Scriitorul se revanșează însă prin portretul pe care-l face colonelului Boteanu, militar care nu-și pierde capul în haosul general și încearcă să reducă lucrurile la minima normalitate posibilă în condițiile înfrîngerii de la Stalingrad. Sergentul Jiga, care l-a cunoscut la punctul de triere, îl va reîntîlni în țară în timpul unei razii germane într-o atitudine semnificativă. Colonelului Boteanu care la punctul de triere ordonă agresivei coloane germane să părăsească locul, interzice și aici percheziția civililor și militarilor români de către armata germană. Memorialul este și portretul Voiculi, deși într-o postură mai puțin martială decît a colonelului român, care-și păstrează simțul umanului și în clipa cînd depășirea unui acumen circumferințe îl va duce la Enisa-atii și ține discursuri colorate, pline de o exaltă înțelepciune.

Focul negru e un roman captivant, care reușește să transfere interesul față de destinul individual al lui Dumitru Jiga, la interesul mai general față de destinele întregii țări. Dacă a intenționat însă să fie o frescă a momentului retragerii, romanul n-a atins dimensiunea acestui proiect. Istoria unui grup de țărani care fug către patrie se echivalează cu un tablou general al crizei oștirii române din 1943—1944. Dacă nu are calitățile unei fresce ample, **Focul negru** are în schimb calitățile unei povestiri autentice.

Gheorghe Suciu pare a fi dintre autorii care revin la o singură temă și la cîteva personaje caracteristice pe care le reînvie în fiecare scriere a lor. Nuvela **De-ar fi pușca iarbă verde** poate fi găsită în linii mari în arhitectura și ideile romanului anterior **Botează-mă cu pămînt** volumele părți ale unui ciclu anunțat sub titlul **Adio, domnilor țărani**. În **Botează-mă cu pămînt** Gheorghe Suciu a fost preocupat să arunce asupra întregului roman umbra monumentală a bătrînului Nicolae Picu, exemplar simbolic al unei lumi rurale pe cale de a se modifica în chip radical. Monumentalitatea acestuia, mai mult enunțată și comentată decît creată, dă bătrînului o notă mai puțin firească, decît altor personaje ale cărții separîndu-l de realul puls al vieții pe care-l conține romanul. Intenția programatică covîrșește execuția și afectează echilibrul întregii cărți. Acolo unde programul nu funcționează personajele au o indiscutabilă veridicitate așa cum este cazul lui Anton Picu la care investiția de monumentalitate nefuncționînd mina scriitorului se dovedește mai liberă și rezultatul este pe măsura talentului său chiar dacă nu și conform cu subjugantele lui idei programatice. Din personaj secundar, prin reușită artistică, Aron Picu devine personajul central al romanului **Botează-mă cu pămînt** vorbind indirect și despre situațiile în care proiectul romanesc tiranic, teza în cazul nostru, sufocă creația propriu-zisă.

De-ar fi pușca iarbă verde este o nuvelă animată de aceleași idei ca și romanul **Botează-mă cu pămînt** dar cu un incontestabil profit artistic după experiența acestuia. Programul este același, numai că mai limpede exprimat iar execuția superioară prin omogenitate. Romantismul precedentei cărți este corectat, monumentalitatea retușată, de unde și o linie realistă urmată cu multă consecvență.

Cele ce se întîmplă în **De-ar fi pușca iarbă verde** sînt întîmplări din cele mai obișnuite. Un eseu rămîne pe frontul de vest capturează un soldat german și o motocicletă, alți ostași descoperă un butoi de vin ascuns într-un cimitir și consumă pe furiș în fiecare seară cîte-o damigeană din fericitul lor depozit. O alarmă surprinde pe unul din soldați cu o iubitoare în mînă și cu o găleată cu var : văruia peretii gardului a cărui limită n-o înțelege.

Cu toate astea războiul pare ireal. O patrulă germană a fost întîmpinată, un semn; prins și dus acasă, un altul care evadează. Atmosfera războiului nu este prezentă. Soldații se ruinează în lut fără de folos, iar cîinele ciobănesc și verdeața crepusculului acoperă cîmpul de luptă cu o liniște de mănăstire. Gheorghe Suciu scrie cu subtilitate, ne transportă cu gîndul la o viață în care armele tac. Intenția lui Gheorghe Suciu este de a ne arăta cum fac războiul țăranii și în speță țăranii români și reușita nuvelei este din acest punct de vedere remarcabilă. Prozatorul respinge din capul locului imaginea tentantă a unui război umoristic. Ceea ce se întîmplă în **De-ar fi pușca iarbă verde** este însuflețit și dirijat de un ceremonial străvechi. Personajul cu ajutorul cărora autorul ne introduce în atmosfera secretă a acestui război este Mitru a cărui principală trăsătură este rezerva și mutenia. Nuvela debutează cu o lovitură de gong. Un soldat ieșit afară la cimp se întoarce cu o motocicletă degradată, din al cărei stas scoate un neamț legat. Ironicit, atîțați de aspectul vehiculului, sînt reduși astfel la tăcere. Așa începe ciudata istorie a unui soldat care omoară fără a dori s-o facă și înțelege să-și ingroape creștinește dușmanul deși nimeni nu-l obliga s-o facă. Ceea ce face din Mitru o figură umană impresionantă este naturalețea, consecvent studiată de autor, cu care-și păstrează, în lumea uniformelor militare, vechiul fel de a fi și mai ales tăria datorită căreia reușește să îndeplinească comandamentele unui ritual al omeniei nelegiferat nicăieri. Frontul n-a alterat substanța umană a eroului, cea țărănească ne-ar corecta autorul, și mesajul ei adînc caută să-l pună în valoare autorul nuvelei. El continuă să se poarte așa, favorizat și de respirația mediului vegetal în care se poartă ca și la el acasă, în sat. Nu ticurile unei vieți rurale mărginite se prelungesc în noua condiție de viață a lui Mitru ci o lege morală mai puternică decît războiul. El i se conformează și acționează în numele ei fără a-și ignora condiția de ostaș, dar depășind-o în permanență. Acest personaj menit de autor să ilustreze ideea pe care ar fi trebuit s-o pună în lumină și bătrînul din **Botează-mă cu pămînt** este mai impunător decît varianta sa anterioară pentru că e mai bine realizată artistic. **De-ar fi pușca iarbă verde** e o proză de curat comportament și personajului Mitru i se încheagă portretul aproape exclusiv din elemente concrete. Cu alte cuvinte el nu trăiește din referințele altora ci este lăsat să evoluieze singur și semnificativ sub ochii cititorului. Prozatorul este perfect stăpîn pe materia povestirii sale care curge acum degajată de asluviunile care poetau romanul. Tăietura regizorală a situațiilor epice este exactă și intriganta fizionomie a tinărului țăran se întregește treptat cu fiecare capitol. Nuvela începe, cum am spus, cu o lovitură de teatru, excelent debut de povestire, și are un crescendo potențat de un nou mister destinat să acesta să vorbească despre coordonatele secrete ale sufletelor simple și profunde. Digresiunile s-au dispărut însă cu totul și mai păstrează doar cîteva lungimile pagini ale narațiunii prin frumusețea și caracterul lor depășesc. Epitetele au mai dobîndit uneori trăsătura ce trădează tendința către o expresie prețioasă. La capătul lecturii în care un soldat repetă o poveste auzită în sat de la un bătrîn este de o frumusețe și fină inteligență. În sensibila savoare arată că talentatul prozator care este Gheorghe Suciu devine tot mai stăpîn pe o formulă caracterizată bine mînuită în care dispersurile pomenite, majore în **Botează-mă cu pămînt**, sînt mici accidente lipsite de importanță în planul artistic al narațiunii. Titlul **De-ar fi pușca iarbă verde** exprimă dorul de străvechea mesaj antiviolențe al bocetii. Gheorghe Suciu a scris o convingătoare artistește proză despre structurile morale care nu cedează nici dictaturilor războiului trăind sensibil după imperativele morale ale unei lumi de vechi tradiții. **De-ar fi pușca iarbă verde** este cea mai bună scriere a autorului său.

M. Ungheanu

evocări

Vocea și valul

Ultima dată cînd am vorbit cu Veronica Porumbacu, a fost ca să aud (vai !) de la ea un reproș timid. Altă prietenă scriitoare mă mustra că întîrziasem pînă atunci să-i citesc cartea. Veronica, aflată de față, a adăugat oftînd : „eu nu-ți mai spun nimic !".

Treburi presante mă împiedicaseră, spre rușinea mea, să parcurg volumul **Voce și val**, în care auzisem că figura, sub o formă ușor fantazată, un cîmpei din istoria generației noastre. Știam cît ținea Veronica la această carte, confesiune, mărturie și justificare. O întîlnisem la „Casa Scriitorilor" tocmai cînd volumul primise „bunul de tipar" și-mi comunicase, exultantă, vestea. Era ea întreagă în satisfacția asta grijulie, de amănunt, pasionată pentru orice făcea, totdeauna cu un sentiment acut al datoriei, perseverentă pînă la înfrîngerea celei mai obstinate rezistențe (o adevărată furnică pornită să mute munții !), foarte mîndră sub aparența extremei modestii, și a dispoziției autocritice necruțătoare.

Am citit cartea Veronicăi acum cînd uruitul fioros al blocului Continental a acoperit, prăbușindu-se vocea ei subțire. În pat, acoperit cu două pături, fiindcă încă nu aveam gaze și biblioteca mea s-a prăbușit, înnecîndu-mi biroul sub cărți, încerc să scriu despre aceste memorii deghizate, să-mi plătesc, fie și postum, o obligație care mă apasă. Cum se poate însă comenta un text, încărcat de soartă cu sensuri și premoniții cutremurătoare la fiecare rînd ? Iată, consemnată bucuria instalării în blocul blestemat : întemeierea primului cămin conjugal scos de sub tutela maternă : ...„Strada Colței, la etajul VI : o înălțime potrivită, de la care capăt o panoramă mai largă a orașului, fără ca trecătorii să ni se reducă de sus la dimensiunile unor puncte infinitezimale. Cînd scot capul pe fereastră, în al cărui spațiu îngust dintre geamuri nu încap decît niște ghivece de mușcată, zăresc în stradă creștetele fetelor, încinse de circonferința rochiilor lor colorate și coroanele rotunde de arbori, cu rădăcinile noduroase, uneori prea încordate, care ridică ori sparg ici-colo asfaltul".

„Zugrăvitul face cînd o inundație, mutatul mai mult decît un cutremur". Sinistră frază, citită astăzi, deși fusese scrisă inițial cu o melancolică emoție retrospectivă.

Cartea a devenit grea de rezonanța unor asemenea ecouri neprevăzute. În ea găsim, astfel, zugrăvită cu tușe, repetate de poeta care avea și darul penelului, portretele soțului și celor doi prieteni, toți trei pieriți împreună. Cum să fac reflecții critice pe numeroasele pagini consacrate iubitului meu Milo (Emil), surprins în tăcerea lui amară și umilită a unor ani grei, schițînd stîngaci gesturile sale mușchetare sau chinuindu-se zadarnic să-și radă o barbă albastru de neagră ?

Ce biete judecăți să îngaim cu privire la finețea de peniță aeriană care schițează persoana poetului (A. E. Baconsky) ? Vocabularul critic sună parcă nepotrivit în fața durerii și revoltei trezite de strivirea absurdă a unuia din lirele contemporane cele mai originale. Și au contrazice tragie robustețea figurii vitalului Tudor (Mihai Gafița), tînărul tată voios, despre care băieții lui se încăpățînau să creadă că trăiește încă ?

Caut să-mi înving totuși zguduirea grea sufletească spre a aduna cîteva gînduri coerente despre cartea Veronicăi, scrisă — cum spunea ea — cu fatală subiectivitate, dar pe cît se poate, obiectiv.

Peste fantazarea transparentă, autoarea izbutește să reconstituie o epocă de dăruire civică și comuniune umană, în care și-a zidit sufletul. Nu atît exactitatea detaliului documentar convinge, deși există și el, cît adevărul unei atmosfere morale. Sînt prinse bine avînturile, nădejdile, dorințele de a se face neapărat utili ale unor tineri pe care i-au electrizat idealurile revoluției. Nu lipsesc nici întrebările neliniștitoare, îndoielile față de anumite acte descurajante, protestele și supunerile, îndrăznelile și lașitățile, rațiunile lor, îndreptățite sau false. Cartea e scrisă cu un impresionant efort de înțelegere a tuturor, liniile aspre sînt reduse la minimum, printr-un sentiment de împărtășire al anumitor greșeli săvîrșite, autoarea interzicîndu-și judecarea altora. În consecință, ascuțișul scalpelului se îndreaptă asupra ei însăși, înainte de oricine altcineva. Toate contribuie să ne facă mai atașantă figura autoarei, prezență de prim plan, cunoscută, apreciată și iubită, a vieții noastre literare. În această ființă, cu fața și trupul unei eterne fetițe, a bătut un suflet autentic de poetă, delicat și febril totodată, cult și gata să execute conștiincios munci organizatorice umile, sau să bată șantierele spre a culege fapte mișcătoare din lumea construcției socialiste. În lumina volumului **Voce și val** înțelegem mai îndeaproape însăși lirica Veronicăi Porumbacu, jurnal grăitor al unei epoci revoluționare, frămîntate, cînd istoria reclamă opțiuni totale, rostogolindu-și tăvălugul peste nuanțe.

O chemare imperioasă de a participa la zămislirea lumii noi, i-a dictat scriitoarei să instruneze și coarda virilă, chiar dacă îi convenea mai bine cea feminină, confesivă. Ambițiile, căutările, irosirile și regăsirile poetei conferă o notă suplimentară de interes versurilor ei. Distingem mărturia lăuntrică, strecurată afios printre strofare pierdute în coralul vremii. Zărim o inflexiune grațioasă și umanizată a liricii în portretele idealizate de care vorbește. Recunoaștem apoi șuvoiul liric pur de izvor eliberat, rostogolind pietricele admirabil șlefuite, în volumele din urmă.

Veronica notează de două ori că au durut-o observațiile mele privitoare la „arghezianismele" prea frecvente în primul ei volum. Nu mi-a arătat însă aceasta niciodată, de-a lungul unei lungi și nestricate amiciții. Ideea că am făcut-o să sufere, fără să vreau, mă persecută astăzi. Arghezi însuși a trăit un sentiment asemănător, amintindu-și la moartea lui Fundoianu ce scrisese în **Poarta neagră** despre el. Așa cum ne mărturisea ilustrul poet, aș fi în stare, la rîndu-mi, să umplu un întreg număr de revistă cu elogii la adresa poetei, ca să șterg în eternitate, unde și-a luat locul suav, vechea amărăciune pe care i-am provocat-o.

Ov. S. Crohmălniceanu

«Iubirea vieții în cuvinte»

Nu-s vrea ca vorbele mele să fie considerate fructul unei meditații critice sau chiar al unei sentimentale opțiuni. Față de Virgil Gheorghiu avem încă o datorie de suflet de peste cincisprezece ani, care a devenit una de onoare.

În acest cutremurător cutremur, direct, l-a scolit el a primit mustrînd care îl pîndea. S-a strecurat dincolo primind „cele supreme Tod. Das Sterben das ausgenem Leben geht" — așa cum spunea Rilke. Modest, timid și tăcut s-a strîmbat mereu să nu supere. În alte împrejurări dispariția lui ar fi trezit un ecou considerabil ; la adăpostul tenebrozității însă el a tîrguit să se strecoare aproape nebăgat în seamă. Cine să se ocupe în mod special de moartea lui Virgil Gheorghiu în acest apocalips de sînge și de spaime ?

Omul merita însă o mențiune aparte. Ingenuitatea lui Virgil Gheorghiu oferea prostilor și superficialilor un fericit pretext de glume. Noi însine, de cîte ori în viață n-am păcătuit aplicîndu-i măsura comună ? Nu ne-am dat seama că Poetul era poet în sens autentic și integral. Virgil Gheorghiu credea în miracole, în copii, în fantasme cu o îndîrjire și cu o bună credință pe care atîtea triste experiențe nu izbutiseră să le cheltuiască. Față de cei ce abordau strident chipul lui „știi tu cine sînt eu" el se apăra doar cu pavăza de bronz a modestiei. Își cerea parcă iertare că trăiește și că astfel ar putea, fără voie, să supere pe cineva sau pe oricine. De mirare că aceste însușiri considerate îndeobște negative, recomandau un artist și un gînditor din cei cu totul deosebiți.

Alții decît noi sînt desigur calificați să aprecieze valoarea pianistului, a compozitorului. Ne mulțumim să menționăm că în materie de muzicologie a tipărit o serie de biografii critice despre marile genii, un foarte important studiu despre George Enescu, precum și un prețios volum de inițiere muzicală. Cine nu i-a urmărit apoi cronicile în care gustul și finețea de apreciere își aflau expresia într-un stil critic viu și colorat ? Calități de prozator urma să dovedească recent într-o serie de povestiri științifico-fantastice.

Virgil Gheorghiu rămîne însă, dincolo de toate acestea, unul din cei mai mari poeți contemporani ai țării. Autorizate constatînțe critice și subtile pene au salutat la vremea lor culegeri de poeme care au însemnat, în dezvoltarea lirismului nostru, tot atît de prețioase etape.

Menționăm la hazardul memoriei titluri de neuitat : „Febre", „Marea vînătoare", „Pădurea adormită", seria „Faunilor" din cele optsprezece volume de versuri, unele tipărite, altele în curs de apariție. Multe le-am redescoperit în biblioteca noastră răvășită și mai multe regretăm că nu le-am păstrat în manuscris. Sonete, catrene, rondeluri, urmau să apară într-o antologie prefațată de Eugen Jebeleanu.

În ultimii ani de viață poetul părea cuprins de o supraomenească putere de creație. Se grăbea parcă să spule tot ce avea de spus, să-și reînnoiască mereu inspirația, să încerce genuri și forme noi aducînd Artei, pentru care peste jumătate de secol ostenise, omagiul suprem al Perfecției. De la primii săi pași de altfel nu izbutise el să atingă culmile ? Ne reamintim poemul premiat în 1923 : „Deșertul solitudinii atente / Din oaza unor visuri vegetale / Îmi urcă-n ceruri negre, colosale / Ferigi de mari triști arborescente // Acum apar fum de morgane lente / Cu templu-nșelător scobit în dale / Și unde se revarsă pe căi pale / Albastru antilopelor absente // Nisip încins imită-n mers izvoare / Lumină virtuală fără nume / Îmi tremură grădini, fantome-n soare // Din jocul ireal pe o plinsă lume / Ni s-or desface în zori dogoritoare / Imperiale florele postume. **(Sonet)**

Astăzi factura parnasiană a sonetului poate trezi unele contestații. Atunci pur și simplu ne-a sedus.

Toată tinerețea noastră a fost împletită cu a lui. Nu ne-ar ajunge o carte ca să o evocăm în fazele ei de tandrețe, de dăruire, de vis în stare de trezie. Pentru cititorul străin însă de zbuciumul nostru subiectiv, pentru cititorul care admira pe artist să notăm totuși acele presimțiri care de la „Moartea faunului" și pînă la ultimele lui poeme îl obsedau.

A murit după ce — întîmplător ? se îmbrăcase în „țiuită de seară". Altfel ar fi dorit el ceasul final : „În ceasurile ultime din viață / O cum aș vrea să fie cerul clar / Și cîntecul grădinilor sprințar. / Să se înalțe-n alba dimineață".

Dar vremea nu s-a arătat a fi în armonie cu poetul, mulțumit să zidească „Iubirea vieții în cuvinte".

N. Carandino

cartea de debut

CONCURSUL DE DEBUT AL EDITURII „ALBATROS"

„Puterile visului"

Starea de voluptuoasă și crispată visare, chemată — precum la Blaga, de pildă — să delimiteze cadrul ideal-mitic propice revelării conștiinței de sine a omului, prin alte cuvinte, să vădească impalpabilul mod în care „eul empiric" se supune legilor imuabile ale „eului filosofic", iată, pe scurt, formula poetică la ale cărei privilegii aspiră și tînărul Ștefan Ioanid (laureat al revistei noastre pentru poezie) în ambițioasa și interesanta sa carte de debut *), înzestrat cu o sensibilitate artistică lucidă și patetică, trecută prin filtrul inteligenței disociative, în cele mai fericite momente ale demersului său, autorul înțelege însă că trebuie să se conformeze întocmai marelui loc comun potrivit căruia, din unghi poetic, șansa visului de a fi mai adevărat decît însăși realitatea strict fenomenală stă în autenticitatea experienței de viață devenită, cum se spune, **pre-text** poetic. Înțelegînd faptele (așa mcînd) din perspectivă categorială, așa pare să fi luat „ființă" un poem excepțional precum cel intitulat **La nașterea fiicei mele**, poem în care specia „cîntecului de leagăn", decis clintită din intimismul ei îngust domestic, se convertește în imn de anvergură cosmogonică, tulburat de o suavă și apăsătoare melancolie romantică : „O, neprefăcute negații ale sufletului sînt faptele voastre, le aud, sînt ele acolo murmurînd / formele nesigure ale unei existențe umile și trufașe, / copile ! — simbure înmiresmat al împăcării // în pieptul lumii roș de contradicții. Iată-mă / în fața ta cutremurat de patimi. Fiică a mea, sevă a unor astre singuratice. Afirmă lumea / suavă și înfiorată sub vertiul tău înflăcărat / ca roua sub fericitile plasme ale dimineții. // Iată-te! Nu trebuie să mai afli / o stare de grație pentru a fi, așa cum numai tu / poți fi, nemăsurată coborînd / din coapsa care luminos te visase. Esența // faptei se varsă în estuarele ușurinței, / tremură împrejurul întîmplării tale nerăbdătoare, / cîntă în jertfa ta tremurătoare a acestei speranțe / abia începute". La vîrsta lui cîntecul de leagăn, dus mai mult în poema lui Ștefan Ioanid, neîndoios, se revanșează și el de la același mod poetic comunul comunu: de rezolvările aparențelor la „marele vor". Bucuria se înscrie în fiecare moment al existenței, percepută în elementarele ei fundamentale, adică la scara timpului și a omului. Modelul, în cazul de față, privește „mumele" nou-născut, ca să nu mai vorbim de tonalitățile discret-melancolice a cîntecului. O constatare, mai vechi, însă Ioanid ca și Dan Laurențiu, ai căror artificii indelebil, însă, descendență cel puțin, lui Ștefan Ioanid : se refuză: „În patria stinsă a gîndului tău / un pămînt sideral se va arăta. Și spune-i cuvîntul : iubire, cu freamăt: tăcuta cu gloriosa mătase a copilăriei / a lapteiu prinsă să sune, mătase // în pleoapele înmiresmind văzduhul, venit / singur peste ființe. / Vei trudi — însă voi aduce aminte aceasta / răspare, îmi vor aduce aminte — aceasta curat coborînd // în peșterile mai ale păsărilor de aiderit. / Însă voi aduce aminte / gura neverosimilă în mijlocul acestui agon care cînd. / Aici pe ingrămădi limpede aripele în fîlgurii tărmului. // Și spune cuvîntul venit chiar atunci, înțelegerea / prin vîlve tragedie ale gurii — în patria stinsă / a sclaviei sale peste imensele locuri cu pămînt sideral se va arăta". Spune-i cuvîntul. Reale inițiere ale volumului sînt și poemele : **Hellasiana. Cîntecul lui. Să fie cuvîntul, copilăria. Regele libelulelor. Că veni cu aceștia. Dumnezeiasca înșelăciune. Stegarul amurgului. Puterile visului.**

Unei atît de pretențioase modalități poetice precum cea îmbrățișată de Ștefan Ioanid nimic nu-i poate fi mai dăunător decît angajarea în discursuri premeditate și abstractizante în care cuvintele, cu o impetuozitate dezarmă, bat zadarnic banalitățile înconjurătoare. Ironie a sorții, poezia cu care dorim să ilustrăm această meteahnă a cărții se numește... **Chiar gura adevărului** : „Tu știi prea bine, dialogul acesta / nu este o poruncă imaginară, nașterea ta acolo / pentru ei de-a pururi asudă. Pescărușe faimoase / au vrut să-i ispitească — ele s-au prăbușit / ca lentilele în imagini de nevinovat, păianjeni // hermetici, cum s-ar bricui ei / străluciori de paienjeni / prin crăpăturile vreduiee ale trupului tău / muritor — ca trestiile în apele mării / s-au spulberat : armii fără margini, strălucitoare. // S-au vîlguit religiile în jurul / mîinilor tale focuri, străini și reci, aceștia / și zi — ele tresăreau sprîncenele / căci porunca ta la maluri / ca apele mării se învolbura. O deberante valurile" etc. Efect al aceleiași cauze, prezența unor plate pasaje de proză încarcerată într-o sintaxă descurajantă, obositoare, pur și simplu inanteligibilă, se cuvine de asemenea semnalată : „Stătea culcată în tine o prăpastie. Adormită. // Ea se hrănea doar cu somnul de pasăre. Și / nici trup visător de ar fi, blînd și încîodată / binecuvîntat în lucrul de laudă al păsării, /nici mierla nici brusc impietrită / în veninul nestiutor fogmitorul ce iată-l seărată / din timpla pătimașă a teiului coborînd // — ce pasăre pare a fi — nici chiar aceasta. Dară / și-așa îmi vei rîde și-așa îmi vei spune : dacă / nici prisosul și nici nimicul ce se vor ridica atunci / în văzduhul gata să nască al îngerului // nu îmi vor putea locui altfel niciodată / scrisoarea aceasta, ne vom reîntoarce vecinic / la argintul de taină al păsării. / aidoma mierla" **(Aidoma mierla)**.

Să fie oare Ștefan Ioanid un poet de deosebit talent pentru care inegalitatea cu sine se constituie într-o fatalitate ? Rămîne de văzut.

Nicolae Ciobanu

*) Ștefan Ioanid : „Cuvîntul unic", Editura „Albatros", 1976

CONCURSURI DE CREAȚIE ÎN CADRUL FESTIVALULUI NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

În vederea participării la concursurile de creație organizate în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României", membrii Uniunii Scriitorilor sînt rugați să se adreseze Asociației din care fac parte.

Concursurile se vor desfășura pe genuri : poezie, proză, dramaturgie.

Pot fi prezentate lucrări aduse la cunoștința publicului în perioada 1 ianuarie 1976 — 31 martie 1977.

Petre Dragu

Iam cunoscut și am lucrat o vreme împreună. Era un ziarist de talent, unul dintre aceia care știu că piinea ziarului se obține din faptele oamenilor. Era un poet sensibil, cu autentică vocație civică. Am în față o scrisoare ce mi-a fost adresată nu demult, dar o scrisoare care vine — și pentru el va veni mereu — din ziua de ieri. „Supun atenției versurile alăturate. Ele fac parte dintr-un ciclu de «satirice», după părerea mea necontrazicînd spiritul activ al **Luceafărului** : „Soarele cu dinți". Desigur, aceasta este o subiectivă părere de autor. Rămîne să hotărîți dacă am sau nu dreptate. În cazul unei încheieri, cum se spune, pozitive, vă informez că mai am cîteva «bucăți» din acest ciclu, unele finisate, altele aproape — și m-aș dori prezent cu ele, din cînd în cînd, în paginile Luceafărului. Semna — da, semna pentru că acum nu mai e — Petre Dragu. Publicăm în acest număr, ca semn al prețuirii și durerii noastre, poemul incredințat, neputînd să nu întîrziem asupra versurilor „**Mai ales că omul concret are mașina aceea vetustă în piept / Care produce totdeauna complicații**". Petre Dragu avea în piept o inimă generoasă cu semenii săi care însă nu a fost generoasă și cu sine.

Nicolae Dragoș

Expunere pe tema: „Revoluția – de la șapte la trei"

(a se rosti pe fundal de muzică concretă)

Sînt unii chiar așa ? Sau mi se pare mie ?

...Sînt unii cărora le place Revoluția
numai sub formă de idei,
De categorii și formule — oricum,
numai concretă să nu fie
Și, dacă se poate, s-o practice exclusiv
între șapte și trei.

Dacă se poate, munca s-o abordeze
numai sub formă de concept
Și oamenii — numai în ipostaze
de scheme și de acuații
(Mai ales că omul concret are mașina
aceea vetustă în piept,
Care produce totdeauna complicații).

Pentru ei sînt abstracte toate substantivele,
Așa cum, noaptea, toate pisicile sînt brunete.
Dar știu să și muncească efectiv :
cînd traienesc arhivele
În dune de hîrtie — acestea
eminamente concrete.

Însă cel mai bine știu ei să facă din obiecte
simboluri de sol
(De pildă : scaunul și pila, peria, prăjina
și mapa)
Iar dacă le cere etapa
să ardă generos alături de noi,
Ei fac pe dracu-n patru și ard,
în ce-i privește, etapa.

...Poate-ar fi cazul să pronunț
și cuvîntul Morală,
Dar, sincer să fiu, nu prea știu în ce mod,
De vreme ce ei spun :
„Afirmîndu-ne principial aderiunea totală
La toate paragrafele din Eticul Cod,
A le mai pune și-n practică ar însemna
o vulgarizare,
O cădere-n mărunta factologie
Care nu lasă sufiul teoretic să se desfășoare...".

Sînt unii chiar așa ? Sau mi se pare mie ?

Petre Dragu
(Din ciclul „Soarele cu dinți")

vara

Avea o voce caldă și fermă, care se potrivea cu aerul ei grav și privirea întrebătoare, cu gesturile ușor molatice. În momentul acela Manu simți cu o precizie aproape neverosimilă apăsarea brutală a unei anume greutăți pe git. Ar fi vrut să vorbească și nu izbuti decît să întindă brațul, să se sprijine de perete.

— Cine sînteți ? întrebă iar femeia. Ce doriți ?

— Mă numesc Manu, bolborosi el greoi. Ștefan Manu... Am primit o adresă... Mi s-a indicat să vă caut.

Gestul ei de surpriză, privirea grăbită cu care-l cercetă timp de cîteva clipe arătau că știe despre ce e vorba. Procurorul îi trimisese doar și ei o adresă asemănătoare cu a lui.

— Poftiți înăuntru ! îl invită ea pe un ton neutru, ușor distant. M-ați căutat și ieri ?

Păși împiedicat în antreul întunecos, apoi într-o cameră de primire cu ferestre mari, dominată de o imensă bibliotecă cu cărți legate frumos.

— Da, eu... De fapt, demult...

— Vă rog să mă așteptați un moment ! îl întrerupse ea. Trebuie să închid aragazul.

Ieși repede și asta echivala pentru el cu o neașteptată ușurare. Emoția nu dispăruse, dar faptul că rămăsese singur cîteva momente îl ajuta să se elibereze măcar în parte de senzația îngrozitoare de bîlbîială.

Înregistră în fugă ușa deschisă spre alte încăperi — probabil spre dormitor și baie, ordinea desăvîrșită a lucrurilor, vitrina cu cîteva cristaluri frumoase și obiecte de porțelan, tabloul de pe perete cu niște flori albastre imitînd stîngaci maniera lui Luchian, prins într-o ramă simplă de lemn lăcuit.

— De fapt, cine sînteți dumneavoastră ? întrebă ea revenind ca să se așeze de cealaltă parte a mesei. Ce anume vă face să credeți că sînteți tatăl meu ?

Era neașteptat de calmă, rece chiar, și asta dădea de la început discuției un aer nefiresc, de convorbire politicoasă, oarecum seacă, din care orice nuanță sentimentală părea exclusă cu desăvîrșire. Era mai bine așa. Manu își reveni tot mai mult, supus fără să vrea tonului și atmosferei pe care modul ei de a vorbi și de a se purta le impunea indirect, suficient de ferm.

— Înainte de a vă răspunde, adoptă el același mod de a se adresa, aș vrea mai întîi să vă întreb dacă știți ceva despre mama dumneavoastră ? De ce vă numiți Dinulescu ? Unde ați crescut ? Cînd...

Se opri pentru că în momentul acela imaginea aproape uitată a Ioanei apăru brusc identificată în chipul de o mare puritate al celei din fața lui. Un val de slăbiciune îl cutremură în tot trupul mai rău decît starea de sfîrșeală dinaintea căderilor de tensiune a căror declanșare învățase deja s-o recunoască. Mîna în care ținea inconștient un ziar se crispă ca o ghiară.

— Am fost crescută de părinți adoptivi răspunse ea la fel de liniștită. Eu nu mi-am cunoscut mama.

— Purtați numele lor ? întrebă el încet.

— Da.

— Cînd anume ați fost primită de acești părinți ?

— În primul an... În anumite perioade am stat și la orfelinat...

— Părinții ăștia erau bucureșteni ?

— N-am avut, de fapt, decît mamă... Mamă adoptivă... S-a despărțit de tatăl meu adoptiv cam după ce m-a înfiat pe mine... Nu s-a mai căsătorit niciodată. A murit cu doi ani în urmă... Era soră medicală.

— De unde era ?

— De la Videle, de lîngă București. Îi datorez viața. Ea mi-a povestit ceva despre mama mea adevărată și despre împrejurările, cam neclare, în care a murit acolo, la Albești. Mi-a spus asta foarte tîrziu...

Manu o privi intens de parcă atunci ar fi văzut-o întîia oară. Valul de slăbiciune trecuse. Observă derutat frumusețea ei liniștită, lipsită de ostentație, subliniată de puterea de seducție a tonului, de gesturile calme, de întreaga atmosferă a locuinței. O rochie de mătase albastră cu tonuri pale punea în evidență tenul catifelat al pielii bronzate de soare, frumusețea bustului și a brațelor, proporțiile desăvîrșite ale alcătuirii ei. Ar fi vrut să se zmulgă din tonul acela impersonal și absurd al dialogului și nu era în stare decît să repete corect atitudinea pe care ea i-o impusese atît de ferm.

— Pe mama dumitale, se grăbi el să-și ducă întrebările mai departe, o chema Ioana ?

— Ioana... Ioana Opricescu. A fost învățătoare...

Manu tăcu. Oboseala și agitația cu care venise aici pieriseră. Rămînea doar o nesiguranță blîndă pe care atitudinea ei binevoitor distantă, prudentă parcă, o sublinia cu fiecare minut care trecea. Întoarse stînjenit capul și se uită o clipă pe rafturile grele de tomuri groase. În luciul cristalelor de la bibliotecă fața lui trasă de nesomn și neliniște părea o mască.

Se întoarse și începu să povestească încet. Încoerent, cu un fel de sfială pe care nu și-o cunoștea și pe care în momentul acela și-o detesta, de împrejurările legăturii lui cu Ioana, de plecarea din țară, de discuția în care popa Octavian îi sugerase că știe ceva despre existența unui copil.

Ea asculta concentrată, întrerupîndu-l uneori, punînd întrebări. Se interesa de mama ei, dar și de lucruri bizare, despre care el nu știa prea multe amănunte. Părea prinsă de evocare. Totuși păstra mai departe atitudinea aceea distantă, de interes calm, egal, datorită căreia răceala comunicării instituită încă din primele momente nu se risipea nici o clipă.

Uneori continua el să întrebe. Așa află că fusese bursieră și că studiase psihologia la Universitatea din București, că de trei ani lucrează la o școală specială, de copii cu dificultăți de vorbire, că trăia în apartamentul moștenit de la mama ei adoptivă. La un moment dat îi spuse că activează și într-o organizație sindicală, în domeniul ei, al învățămîntului, unde avea și niște responsabilități anume, nu prea înțelegea bine ce. Făcea deci politică. Părea într-adevăr foarte energică, așa cum își închipuise.

Totul era clar. Amănuntele reconstituirii se legau logic, excluzînd orice posibilitate de îndoială. Timpul trecea lent. Se scurse așa mai bine de o oră.

— Pînă la întoarcerea mea în țară, mărturisi el privindu-o la fel de intens ca mai înainte, n-am știut că am încă un copil... Pur și simplu n-am bănuit ! M-am gîndit mereu la cu totul alte lucruri...

Ea tăcu evitînd să-l privească. Se încruntase. Întîrzie așa cîteva clipe.

— Eu cred că v-ați gîndit bine, rosti ea încet și la fel de calm ca pînă atunci.

Manu nu sesiză sensul spuselor ei. Se grăbi să întrebe.

— E ceva ce nu se potrivește în reconstituirea noastră ?

— Nimic nu se potrivește, domnule Manu ! îl privi ea cu o răceală de-a dreptul extilă. Absolut nimic !

— Bine, se trezi el cuprins de un nou val de căldură, dar totul e foarte evident. Singură v-ați dat seama de acest lucru !...

— Sigur ! rosti ea străduindu-se mai departe să rămînă stăpînă pe sine. Și tocmai de aceea știu bine că nu sînteți tatăl meu, cum pretindeți !... Așa cum niciodată n-ați fost sotul mamei mele !... De cînd am primit înștiințarea aceea de la procuratură, numai la asta mă gîndesc. Eu nu cred că avem ceva comun.

Manu simți din nou neputința de a mai spune ceva, mai întîi ca pe o senzație de frig. Obiectele din jurul lui erau aceleași, lumina de afară la fel de intensă. Numai uitătura femeii din fața lui se făcuse atît de încercată că părea făcută numai din indiferență și dispreț.

— E o legătură de sînge ! îngăimă el nesigur.

— Nu știu ce înseamnă asta ! N-am știut niciodată ! Și nici nu doresc să știu !

— De ce ? se trezi el strigînd. Ce-mi reproșezi ?

— N-ai însemnat niciodată nimic pentru mine : rosti ea apăsat, subliniind parcă greutatea fiecărui cuvînt. De ce-ar trebui să însemni tocmai acum ?

— Ce-mi reproșezi ? repetă el sugrumat.

— Poate lașitatea, îi aruncă ea cuvintele. Poate crima de a fi fost indiferent față de mama ! Poate — nimic ! Pur și simplu, nu te cunosc ! Și nici nu doresc să te cunosc ! Asta e tot !

Și asta era clar. Se ridică pipăind nesigur marginea mesei. Încercă să mai spună ceva, dar ea i-o luă înainte precizînd rece încă o dată :

— Aș vrea să nu mă mai cauți !

Se supuse fără să mai spună nimic, fără să întindă măcar mîna în semn de rămas bun. Înregistră niște gesturi anume ale ei, detaliile butoanelor de la lift, zgomotul metalic al ușii la ieșirea pe trotuar. Putea să meargă, să vadă. Nu se întîmplă nimic deosebit. Era doar mai bătrîn cu o dezamăgire... Atîta tot.

(Fragment din romanul „Himera")

VIOREL VARGA

Cît arde-n noi făclia comunistă

Nu știm ce-i războiul, nici măcelul,
N-am cunoscut ce-i masa fără pîine
Doar seri ne-au răsărit pe uman
Și-n poarta ne-au bătut doar căi senine

Acum cînd a visat prin somn pămîntul
Un vis ciudat, absurd și nedorit
Credința nu ne poate fi clintită,
Nici visul tinereții-neobosit

Vom vindeca tot ce a rămas tară,
Țăria-n brațul nostru mai există
Și dragostea în suflet și speranță
Cît arde-n noi făclia comunistă.

Cît arde-n noi făclia comunistă
Aprinsă-n locul sacru de Partid
Nici o urgie nu ne poate-abate
Din drumul drept, de înălțimi avid.

Cît arde-n noi făclia comunistă
Va fremăta de rodul plin cîmpia
Vor crește trandafiri din palma noastră
Și va cînta în zare ciocîrlia.

Cît arde-n noi făclia comunistă
Columnele vor tinde mereu spre
nesfîrșire —
Făuritori ai vremilor ce vin
Tineri sîntem ! Și țara ne crește în iubire !

tudor george
sublimul panegiric

MOTTO

Viteazului vestit în mii de lupte,
Dacă-i înfrînt o dată și-a cărut,
Din cartea slavei filele-i sînt rupte
Și i se urîă trudnicul trecut.

— Shakespeare — Sonet XXV —

Dar ce-i un cascador !
Ce ipohimeni,
Ce zeuri neumane, nelumești,
Ce supermeni, necunoscuți de nimeni,
Din ce planete vin bărbații-aceștí ?

Ce nimb sclipește le-a-ncununat coripheul !
Ce zei le-au dat tăria-n braț și-n pumn ?
Spre frunțea lor mă-nalț, dar nu văd nimbul,
Nici corpul lor c-un spectru radioasă !

Pe umeri, cascaderii-au vrut să-i pipăi —
Necredincios, ca Toma — sub cămeși,
Să văd de-i vreun altor de zbor și-aripi-i,
Zăgani de-or fi, or îngeri uriești ?!

Ci, rușinat — retras sub bontul degetul,
Ca într-un ochi de melc cu bulbul orb —
D-atuncea, nici cu gîndul nu mai pregetul
Să-i văd într-aripați, plutind p-un norb !

La gurile nimerea-mi pert gîndul :
Ca chip uman, cu bărbi ce-și desfășor
Superbul rîu — și parcă-i văd, de-aiurdul,
Cu aripi largi, gălăgia-se de zbor L.

★

...Dar i-am văzut p-un braț de macarale —
Gigantic braț, purtînd în pasta cer,
În șnurul colților metale —
Ca mărțișorul unui Gulliver !

Vr-un temerar Costeou-mi trecea prin minte
În cusca lui, prin reverii de rechin —
Cînd cascaderii-atîrnau pe grinde,
Scrutînd reciful zmeilatelor grădini...

Sondau prin mantii de molaz, de blocuri,
Pe horn-uri sui, terasamente-n vînt —
Ca farmecul unor funeste jocuri,
Păsind prin spețe care nu mai simt L.

Funambulesc, piruetau pe cîte-o șirmă,
Pe cîte-un colț de pavilion rămas,
Se cățărau pe-o scară fără urmă,
Fantoma bîrnei o călcau sub pas L.

Era o legănare pe văzduhuri,
Cu-aeriene zboruri pe paing —
Din depărtări, zăream acele duhuri,
Cum crestele stihiilor le-ating !

Se năluceau pe scări interioare
Și clătinate punți, sub muri stingheri,
Pe trepte, filfiind imaginare,
Ce nu păreau să ducă nicăieri L..

Îi urmăream prin cataclismul drastic
Din lumea lui Jorge Luis Borges —
Un labirint madreporar, fantastic,
Printr-un coșmar din care nu mai ies !...

Puteam să văd, ca-n bolgii, sinistrații
Din frasca suspendaților colași :
Grădina cu delicii și tentații —
Cutremurul — ca-n Hieronymus Bosch !

Dar nici-o paralelă prea livrescă,
Nici plastica, nici-un coșmar, nici vis,
Din Dante, Goya, nu mai mi-amintesc că
Le-aș fi văzut, ca-n ăst Infern deschis !

Surpate-n falii d-un gigantic gater,
Etajele holbau sinistru-n cer,
Cu știrbe guri cîntau funestul crater —
Termitierul flasc, devastator !

Sunau acolo-n slăvi veluste orgă
De ziduri sparte, tuburi, stîlpi de fum —
Un recviem șoptit lui Tudor George,
Peste nimicnicia care lum !

Pe-acele culmi, prin surupații faguri
De țevării, de fiare, de molox,
Prin hăul care se căsca sub praguri,
Și giurgiuvele cu pardale rox,

Prin horbota de sfîșiate drapuri,
Sub niagare de beton armat,
Pe spaima suspendatelor dulapuri,
Pe-o lustră spînzurînd la cîte-un cat,

Peste terasamentele ce-și flutur
Ciltosul păr — Egide ! — șerpi de fier,
Peste pianul negru, ca un flutur
Gigantic, atîrnat pe-un cîob de cer,

Peste căderi de îngeri și derute
Ce-nzorzonau surpatul Helicon,
Peste delirul traptelor durute,
Surpate-n vid, ca un acordeon,

Peste ecoarea falselor increderi
Și-a cutezanței spirelor de melc,
Peste ecluze de-ncilcite lederi
Și hohotul căderii care-o-ncerc,

Peste-amintirea frîntelor tablouri,
Și vezeraie sparteler oglinzi,
Prin zdrențe fără de ecouri,
Balcoane și platforme fără grinzi,

Peste acest vulcan Mementomori
Și colbuita trescă-a tenuri gri,
Prin jungla Morții — suie Cascadorii,
C-un suav zbor de păsări-colibri L.

★

Dar ce-i un cascador ?
Ce ipohimeni,
Ce ființe neumane, nelumești,
Ce supermeni, necunoscuți de nimeni,
Din ce planete vin bărbații-aceștí ?

De nicăieri !
Purced dintr-astă lume,
Ca Mircea Pascu, Sabi Csek și-atîți,
Al cărora ergoliu și renume
E greaul de soldați necunoscuți !

În van încerci cu zeii să-l asemeni
Pe-un simplu cascador, oricare-i el !
E om ca orice om — Om între oameni ! —
Și-i cheamă Stan, or Paul, or Costel !

Desen de
Gh. Iliescu-Călinești

Indătinați a prinde riscu-n marje,
De-a pururi ei sînt cavalerii primi,
Sînt călărețiî prăbușiți în șarje,
Sînt luptătorii, tragicii-anonimi !

Sînt capetele-nscrise pe Columnă,
Cu chip hirsut, ca luptătorii daci,
Cutezători, cînd spadele-și împumnă,
Or cad de pe redane-ntre araci !

Ei sînt Vitejii ! Sînt Evocatorii
Acelor nefilmate bătălii,
Din care-nfrînți și spoliați de glorii,
Se-ntorc, printre răniți, a doua zi !

Asemeni Om a fost și Stavru Tudor —
Deprins a-și spune-adesea-n sinea lui
Că rănile-s ușoare și că nu dor,
Iar Gloria-i răsplata nimănui !...

Noi te-am văzut, cutezător ca-n filme,
Cum — primus inter pares — dirz rămîi,
Cum, prin posada caselor infirme,
Săreai, cu salvatorii — cel dintîi !

Te strecurai, ușor, ca o șopîrlă,
Insipurat prin surpături, ca-n laț,
Și te-ntorceai, tiriș, cu barba zburlă,
Albit de colburi, dar c-un prunc pe braț !

Or, cățărat pe zmulte paliere,
Prin ochiul amintirii parcă treci,
Salvînd de la dezastru, cît nu piere,
Comorile unei biblioteci !

Brav Salvator de Viață !
Și de Carte !
Memoria spre Duhul Tău, mi-nchin !
Te văd, călcînd cu moartea peste moarte,
Fără de preget, cituși de puțin !

Prin bolțile capelelor sixtine,
Ca-n Michelangel, viziuni dezgrop,
Cînd, cățărat pe culmi, Te văd pe tine,
Cum cari, în circă, valuri din Potop !

Pe-un fir de păr, ca spada lui Damocle,
În veșnicie, omule, atîrni !
Și-n hăul veșnic, prăbușit din socle,
Te-ncredințezi în barca unei bîrni !

O bîrnă-ntr-un nestăbil echilibru —
Ca un pendul al morții, din Olimp —
Se zmulse din țițînile ce-i vibru,
Surpîndu-se-n Uitare și-n Netimp !

Stîrnind molozul clipelor acestor,
Un vînt al morții-ți șuieră-n meninghi :
Bătrînul bloc cu nume mitic — Nestor —
S-a prăbușit, ca un oștean, din chingi !...

★

Dar ce-i un cascador ?
Ce ipohimeni,
Ce pronii neumane, nefirești,
Ce imigranți astrali, făpturi nenimeni,
Din care lume vin bărbații-aceștí ?

Deprins cu greul, omul-om încearcă
Să-și facă drum prin încercări ce trec...
Viteazul Cascador, pindit de Parcă,
Se spulberă, la cel dintîi eșec !

Precisă-i săritura ! Volta-i certă !
Altminteri, el, într-un declin incert,
S-ar prăbuși, ca pasărea inertă,
Icarian — în zborul lui inert !

Dar omu-i om, nu-i pasăre, să poarte
Coltîte-n umeri aripi, ca la zei :
El zboară, fără-de aripi, peste moarte —
Netemător de toți ereții ei !

Atîta timp cît certă-i fi-va mîna,
Cît ager-ochiul, tare-cumpătu,
Învingător el fi-va-ntotdeauna,
Trăind numa-n victorii — altfel, nu !

Un cascador e-asemeni unui rege,
E-asemeni unui vajnic domnitor,
Pe care-abia destinul de-l protege,
Atîta timp cît iese-nvingător !

Atîta cît Istoria-l înscrie,
Cu sceptrul lui, în tronul lui superb,
Un principe-i o-ntruchipare vie
A unei lumi, a unui falnic herb !

Căderea unui Princip, din Cetate,
E propriul lui soroc, destinul dur —
E jertfa uneltirilor spurcate —
Răpus de surghiunire, or satîr !

Dar Cascadoru-l Îngerul Căderii —
E însuși Geniul — Turnului Șurpat !
Te face pentr-o clipă să te sperii,
Dar nu se sfarmă-n putredul palat !

Căderea-i luciferică, de-o clipă,
E un memento surd în ochiu-ți pal,
E vanul cuget c-ai purta aripă
Și c-ai pluti prin aer, dus d-un val !

Un cascador ?
Narcisica legendă
Cu Meșterul Manole din străbuni :
Impactul cert, ce zborul îl suspendă,
Reverberîndu-i cerul prin fîntîni !

Un Cascador nu moare niciodată !
Un Cascador cum ar putea muri ?!
Cînd el e Visul, Mintea-ntr-aripată,
Astrala Năzuință — zi de zi !

Cum aș putea, pe-o piatră funerară,
Un epitaf ridicul să-nfirip,
Sortind sub criptă Pasărea cea Rară —
Măiastra Phoenix — veștedu-Arhetip ?

Nicicînd, prin țintirimul alegoric —
Ca Hamlet, năzărit printre gropari —
Nu-ți voi cuprinde craniu-n palmă, Yorick,
Ca să-ți declam versetii funerari !

Ci, chiar de-ar fi, printre lăcașuri sumbre,
S-adast pios, pe-o piatră de mormînt,
Voi hărăzi sublimei Tale Umbre,
Sublimul Glas, sublimul Tău Cuvînt :

„Nu ! Trecător pios, să nu verși lacrimi —
Gîndind că-s os zdrobit și-n carne singer !
Poeții tineri, doar, vr-un vers consacri-mi l...
Și-ndrăgostiții să mă aibă Înger !...

Aici, e-un cenotaf ! Nimic nu zace ! —
Un Cascador, nicicînd, nu-i un cadavru ! —
Eu nu-mi cătai „aici" un loc de pace !
Eu voi zbura etern !

Sînt TUDOR STAVRU !"...

radio

Înaripatul suflet de copil

Ploaie de flori de cireș căzînd pe tăișul sclipitor al luminii. Șoapta agresivă a zefirului murmurînd peste marginile lumii. Mîini incredibil de albe, străluminate, vindecate, dincolo de zidul inegrit. Toate întrebările gîlgîitoare oprite la gură, izbindu-se una de alta, ieșind cu greu, ca după un urcuș nesfîrșit. Candide mirări, uriașe, fermecătoare și continui mirări, revolta și neputința, puterea și vigoarea, hohotul cristalin printre lacrimi. Foi verzi căzînd cu tandrețe pe rochia albă, imaterială a unei fetițe ce se leagănă în uriașul și iubitorul leagăn al copilăriei. O lume a visărilor trecînd peste capetele noastre ca o aripă de pescăruș, un univers deschis nouă. Lumea deschisă de micuța Tereza (eroina piesei de teatru „Lecția de engleză", piesă aparținînd scriitoarei cehe Natașa Tanska) este cu atît mai emoționantă cu cît ascunde, în fond, o dramă a familiei Terezei, o dramă cu greu de curmat și pe care fetița o simte în felul ei cu totul aparte, fiind un copil cu o inteligență precoce și cu o sensibilitate deosebită.

Ceea ce impresionează în această piesă scurtă a autoarei cehe este, poate, nu conflictul, drama ce se ascunde sub aparența seninătate a copilei, cît faptul că ea ne dă nouă ascultătorilor posibilitatea unei creații. Fiindcă, ascultînd glasul acestui copil de o tulburătoare sinceritate, simțind gîndul și sufletul Terezei încărcate de o fabuloasă fantazie, ne desprindem, fie și pentru o clipă de ceea ce ne-ar putea mîhni sau îndurera sau murdări sufletele. Fără să vrem devenim creatorii unei lumi noi, a unei ordini noi care există cu adevărat. Nu neînțelegerile dintre părinții Terezei ne fac să ascultăm cu sufletul la gură, ci limpedele glas care povestește vrute și nevrute și căruia nu-i rezistă nici profesoara de engleză, captivată ea însăși de înaripatul suflet de copil. Nu conflictul, ci personajul cu toate straniile lui înfățișări, nu drama ci ceea ce rămîne mai presus de noi, ceea ce ne dă putința, fie și pentru o clipă, să ne apropiem de Frumusețe — iată ce mi-a sugerat piesa „Lecția de engleză" a Natașei Tanska, difuzată la radio duminică 20 martie. Impresionantă — Simona Bondoc în rolul profesoarei ; cît despre Alexandrina Halic în rolul micuței Tereza, a impresionat prin emoție autentică și strălucire, în această partitură atît de dificilă, mai ales în scenele de acut dramatism. Și cum soarele a dat năvală peste noi aproape orbindu-ne, pentru o clipă am rîs printre lacrimi.

Ioana Diaconescu

plastică

Profesoara

Aerul energic și vivacitatea profesoarei Corina Nicolescu i-a pus totdeauna pe studenți și pe doctoranzi în încurcătură. Dintr-o conversație cu dînsa puteai să presupui, cu destulă ușurință, că la prima dispută, pe teme științifice, te așteaptă momente grele. Dragostea pentru euristică reprezenta la Corina Nicolescu o modalitate de întreținere a prospețimii opiniilor. Acestora din urmă, mai cu seamă, trebuie să le facem elogiul. Căci, fără îndoială, la progresul disciplinei pe care a reprezentat-o — istoria artei medievale românești — Corina Nicolescu a adus nu puține contribuții. S-a ocupat cu precădere de domenii nu tocmai cunoscute. Timp de aproape două decenii, ca muzeograf și șef de secție la Muzeul de artă al R.S.R., a avut posibilitatea să cunoască nemijlocit patrimoniul artei naționale. Acum cîțiva ani un confrate de-al dînsei îmi spunea că **„nu există nod în tapiseriile din România pe care să nu-l cunoască"**. Din perspectiva timpului, afirmația mi se pare un suprem compliment.

Un curs extrem de concentrat de **Muzeologie generală** (Ed. didactică și pedagogică, 1975) sintetizează experiența unui istoric de artă pragmatic, convins că opera de artă este, înainte de toate, o parte a unui tezaur, un fragment din depozitul inestimabil al culturii și sub acest aspect trebuie mai întîi cunoscută. În acest spirit și-a educat Corina Nicolescu, la Institutul de arte plastice „N. Grigorescu" și la Facultatea de istorie, studenții. Dispariția ei prematură este, pentru noi toți, o enormă pierdere.

Grigore Arbore

Un artist

Furtile dezlănțuite s-au abătut asupra unui creator cînd se afla cu uneltele în mînă la masa de lucru. Au nimicit un artist a cărui noblețe de gîndire a însufleții atîtea pagini de grafică desăvîrșită.

În tot ce făcea se afla puritatea căutării cu înfrigurare a perfecțiunii.

El a împărtășit toate aceste daruri ale sufletului său ales, studenților săi, care îi vor păstra amintirea unui om ce și-a dedicat desenului timpul trăit cît și cel netrăit.

Ion State a visat un zid ce îi ocrotește lumea, în care el însuși locuiește, lumea desenului.

Vasile Kazar

muzică

Continuare

Reluată acum, după tulburătoarea întrerupere, stagiunea apare celor pentru care ea înseamnă permanența unei activități nobile, ca un suport moral și însemn al demnității spirituale. A face muzică în aceste momente înseamnă a dovedi că omul rămîne om în cele mai mari încercări, calitatea sa neconfundabilă se argumentează într-o preocupare ce-l legitimează ca ființă superioară. În Ateneu — simbolul reuniunilor muzicale românești — tăcerea impusă de natura dezlănțuită a fost ruptă de **Preludiul la unison** enescian, emblemă a voinței încorporate în act. În intonațiile sale severe am văzut acum, poate mai mult ca oricînd, geniala intuiție a lui Enescu, cel care a știut cel mai bine ce ne caracterizează muzical și a deschis astfel o fereastră către sufletul poporului. Acesta a fost și mesajul pe care l-au semnat în cîntul lor instrumentiștii primei noastre orchestre și dirijorul Mihai Brediceanu, laolaltă fericiți a se întîlni din nou cu publicul și a saluta această reîntîlnire în sunetele vibrante ale coardelor și timpanilor.

Conservatorul s-a grăbit să deschidă seria concertelor date în Cintul omeniei, afirmînd pe scenă renumitele sale formații „Madrigal" și „Camerata". La corul „Madrigal" condus de Marin Constantin surprizele neplăcute nu pot surveni. El își trăiește gloria, hrănindu-și-o imaginativ și repertorial de așa manieră încît piesele noi intrate pe afiș sînt la nivelul perfecțiunii celorlalte iar cele vechi sînt ascultate cu urechi mereu în căutarea nuanței de noutate strecurate de fiorul momentului. Dacă programul nu a cuprins acum noutăți repertoriale, am putut să ne bucurăm de cealaltă trăsătură definitorie a prestigioasei formații. Și, vrînd să nu trecem mai departe fără să pomenim o lucrare, remarcăm fragmentul cîntat dintr-un opus mai amplu de Mihai Moldovan, rămas — în litera partiturii și în rezolvarea vocală regizată de Marin Constantin o culme de ingenuitate și de efect vocal.

Orchestra „Camerata" s-a prezentat în ocazia dată cu forțe artistice uimitor sporite. Reconsiderîndu-și și întinerindu-și componența formației, dirijorul Paul Staicu a ajuns acum la o echipă darnică în posibilități, aptă de performanțe pe care orchestrele de cameră le ating mai greu, numai cînd se numără printre cele cîteva răsfățate ale impresariatului mondial. Școala românească a cîntului de coarde are în acest ansamblu cartea sa de vizită cea mai semnificativă, la care rodajul și cultura au adăugat o dozare savantă a raportului vocilor, o elasticitate înfiorată a nuanțelor. Întîrzierile sînt expresive, grăitoare, arcul melodic se încheagă din interes muzical unic, claritatea planurilor nu umbrește ci, din contră, sporește logica dialogului între voci. Dirijorul Paul Staicu, autorul actualei forme a ansamblului, are în palmaresul său o realizare de mare însemnătate, pe care a înfăptuit-o grație probității și calmului exemplar, abordării partiturii în profunzime, tehnicii dirijorale intim stăpînite, țintind miezul dificultății muzicale.

Stagiunea continuă deci, și valoarea ei e dată nu numai de faptul că la concert regăsim nobletea creației umane ci și de strădania celor cu harul de a ne confirma spiritul în sunet.

Costin Cazaban

Fragmente critice

Eseistica poeților

Marin Sorescu a publicat, la mică distanță de timp, o carte de versuri (**Descintoteca**), un roman (**Trei dinți din față**) și un volum de eseuri (**Starea de destin**), fără a mai pune la socoteală **Răceala**, o piesă mai veche jucată actualmente pe scena unui teatru bucureștean. Un adevărat festival Sorescu, pe toate gamele posibile ale creației ! Nu știu cum vor primi alții fecunditatea acestui spirit polifonic, pentru noi ea este semnul unei puteri remarcabile de creație și dovada, dacă mai era nevoie, a unei ambiții frumoase din partea unui autor de a duce la capăt un proiect spiritual și de a-și crea, astfel, o operă. Cînd mă gîndesc că sînt autori care publică o dată la două decenii o cărticică de mărimea unei lame de bărbierit și trăiesc între timp confortabil de pe urma ei, nu pot să nu simpatizez cu cei care, înțelegînd literatura ca o profesiune gravă și dificilă, își infrîng inerția și scriu sistematic pentru că au ceva de spus și pentru că au un sentiment mai mare de responsabilitate față de talentul propriu și, totodată, față de cultura română. Dacă dăm de o parte cazul, neinteresant pentru literatură, dar răspîndit, al poligrafului care publică patru-cinci cărți pe an pentru ca să cîștige bani și să-și sporească inutil lista de titluri (și așa lungă și neconcludentă), scriitorul român scrie în genere puțin, idealul lui fiind să dea, ca Mateiu Caragiale, o carte, o singură carte din care să citeze toți ca din textele sacre. Modelul mai fecund pentru prozator poate fi însă Sadoveanu sau Hortensia Papadat-Bengescu, G. Călinescu, autori nu de cărți, ci creatorii unei opere ce se impune nu numai prin calitatea ei estetică, ci și prin masivitatea și coerția ei interioară. Privesc dar cu înțelegere și simpatie efortul pe care îl fac creatorii de felul lui Marin Sorescu care își pun talentul să se confrunte cu problemele pe care mintea lor profundă și activă le născocește. A crea obstacole, a pune spiritul creator în situațiile-limită pentru a-l verifica și, negreșit, a-l îmbogăți, aceasta constituie dovada unei vocații puternice.

Pentru a reveni la Marin Sorescu, să observăm că el a trecut de la poezie la teatru și, acum în urmă, la roman și critică sub forma eseului și a analizei de cărți fundamentale. Cît de profunde sînt meditațiile lui în acest domeniu ? În **Teoria sferelor de influență** (Ed. Eminescu, 1968) spiritul se plimbă sprinten și sagace de la Anton Pann la Saint-John Perse și T. S. Eliot, comentînd lucruri cunoscute dar și altele pe care le vede numai el. Reflecțiile despre straturile lirice ale baladei populare sînt originale, de pildă, aceea de care s-a mai vorbit în critică, despre **locul** pe care trebuie să se ridice mereu o creație ce se surpă pentru a pune bazele alteia, într-o înlănțuire infinită. Ideea trece și prin capul lui Ioanide (G. Călinescu), tradusă în metafora succesiunii civilizațiilor, obligate, prin aceasta, să rămînă mereu tinere. Marin Sorescu are un mod particular de a dezvolta astfel de gînduri, el se apropie de un subiect mare fără complexe, fraza este incisivă și, apucînd o idee, o plimbă repede pe mai multe game afective pînă ce, astfel încercată, ideea, oricît de gravă, se îmblînzește. În mituri, arhetipuri, el citește niște atitudini de existență simple, în folclor caută rafinamentele marii arte și pune un blestem anonim lîngă blestemul sofisticat liric dintr-un poem de Ion Barbu trăgînd concluzii verosimile. Poezia lui Saint-John Perse „hibernează". T. S. Eliot scrie o poezie „în unghi drept" adică limpede. Urmuz este un „divagationist absolut" și, pentru a-și întări judecățile, eseistul dă drumul fanteziei și creează analogii care fascinează spiritul nostru. În acest chip sînt scrise și articolele despre film, în care trebuie să căutăm nu atît o estetică a genului, cum se îndeamnă autorul, cît o proză de idei superioară, cu definiții memorabile, rod al unei inteligențe ironice adînci și inventive.

Starea de destin (Ed. Junimea, 1976) cuprinde un număr mai restrîns de eseuri, între care unul (de aproximativ 60 de pagini) despre tragedia greacă. M. Sorescu citește sau recitește niște texte și, în marginea lor, imaginația lui execută mișcări acrobatice. Meditația este cu toate acestea, profundă, formulele ironice nu trebuie să ne înșele asupra seriozității observației. Tragedia greacă este interpretată, de exemplu, prin ideea lui Camus, care și el o luase de la Hegel, despre legitimitatea, justificarea părților intrate în conflict. Eseistul român numărează această idee și dezvoltă în jurul ei o literatură de sugestii, observații de amănunt, în fine, analogii fine care provoacă în noi acea bucurie grea de definit a spiritului în fața soluțiilor inedite în lumea ideilor. Procedeul curent este punerea tragediei sacre în planul existenței comune, ceea ce vrea să zică a descoperi eurile mitice în faptele vieții. Clitemnestra pare, din această perspectivă, o biată femeie care, orbită de dragoste, ajunge la crimă, Oreste intră în ceea ce Marin Sorescu numește „starea de destin" printr-un act de răzbunare și va fi la rîndul lui pedepsit în chip absurd. Încercînd să rezumăm ideile eseistului, vedem că nu putem, ele nu urmează un sistem de lectură și nu-și urmăresc, în fond, să dovedească ceva foarte precis, însă ar putea să dea o nouă interpretare a conceptului de tragic la antici. Ideile leg din contemplarea liberă a tragediilor („parcă m-aș fi uitat la cer și, întîmplîndu-se să văd norii, n-am urmărit nimic cu ei, ci i-am lăsat să se desfășoare în voie"...), însă de tot liberă și gratuită contemplația nu este la Marin Sorescu, spirit cauzic, cititor în fața miturilor. El vorbește cu familiaritate de chestiuni pe care alții refuză să le privească direct în față din teama de a nu le întuneca mintea, ia de guler personajele sacre, bate pe umăr pe Eschil, Sofocle, Euripide ca pe niște confrați mai vîrstnici și apropie cu regularitate după o frază lirică prin gravitatea, sublimul judecății, el pune o observație ironică, dintre acelea ce ne aduc teferi pe pămînt și ne dau curajul de a merge mai departe. Tragediile antice ies astfel pentru o clipă din înghețata lor solemnitate pentru a se supune gustului și vederilor omului de azi, intrat și el în altă „stare de destin". Lui Marin Sorescu îi pare, de aceea, că Euripide „are psihologie și realism" și, dacă mai ținem seama de numărul mare de răzbunări din piesele sale, se poate spune chiar (și M. Sorescu spune) că Euripide e „un pesimist **rauchiunos** pe lume și societate", așa, ca Ionescu și Popescu, dramaturgi contemporani, membrii ai fondului literar. Sînt și observații mai serioase, de pildă aceea că locul corului este luat în dialogurile lui Platon de Socrate, dar gîndurile noastre nu rămîn prea mult în lumea aceasta de sublimități, eseistul ne aduce repede la o stare mai suportabilă de existență, căci iată ce scrie el în capitolul XII, intitulat : **A rumega bine** :

„Totuși ! Apariția filozofiei dialogate pare nu rea, poate mai diluat, intriga descoperită de Eschil în Prometeu țintuit pe stîncă și cu vulturul consultîndu-i măruntaiele ? Personajele lui Platon sînt, în mare parte, niște mincăi și ideile le vin stînd pe o rînă. Singurul personaj de tragedie e Socrate și tragedia lui, poate cea mai mare, a fost de a determina niște oameni sătui să gîndească. „Gîndește, omule !", iată pe scurt toată dialectica socratică, ironia socratică, ironia sorții, pentru că, gîndind, Grecia se trezește fabricînd cucuță".

Eroi platonicieni care mănîncă bine și meditează stînd pe o rînă ca niște muncitori agricoli în timpul digestiei — așa pare la prima vedere o necuviință, o glumă prea grosă totuși nu este, imaginea traduce într-un limbaj voit profan scena banchetului luat aici la propriu. Inteligența lui Marin Sorescu este de a nu stărui în comicărie și de a converti la vreme această isteție ironică într-o analiză profundă a tragediei antice. El nu distruge **obiectul** eseului, îl apropie doar și-l îndepărtează de privirea lui iscoditoare, cusurgie, însă în esență serioasă și constructivă. Eseistul pornește întîi de la fapte, face, cu alte cuvinte, o narațiune critică, pentru a-și pune în temă cititorul, dar faptele fiind prea întunecate, eseistul abandonează după un număr de rînduri reconstituirea epică pentru a introduce propriile comentarii. „Bine că am scăpat de fapte", zice el într-un loc, cu satisfacția omului care a avut de îndeplinit o muncă grea. Nu trebuie să-l credem ,îl regăsim, dînd foaia, pe Marin Sorescu intrat pînă la gît în altă serie de fapte sîngeroase, din care încearcă să se salveze (și să ne salveze) printr-o propoziție ironică și cordială.

Obiceiul de **a da raita prin epopei** (este expresia autorului) pentru a vedea cum mai stăm, duce la scrierea acestor pagini speculative, hrănite de o fantezie comică și de o inteligență ce nu se teme de complexitatea operelor fundamentale. Pentru că s-a accentuat latura lor metafizică, pentru că s-a vorbit prea mult de inefabilul, sublimitatea lor, Marin Sorescu mută accentul și introduce în comentariu o familiaritate care pe unii poate să-i jeneze, pentru că, nu-i așa ?, operele mari nu trebuie bagatelizate. Este însă un bun simț, o știință a eseistului de a nu coborî analiza sub o anumită limită a verosimilului, de a nu stărui în eirire și de a reface, printr-o schimbare oportună a tonului, unitatea și măreția capodoperei. Așa dă încredere în comentariu și înlătură suspiciunea cititorului, îngrijorat să nu fie tras pe sfoară.

Tonul este de la început reținut în analiza pieselor lui Camus (**Camus și nevoia de imposibil**) totuși eseul este mai puțin interesant decît altele. Cerul eseistul rămîne de o parte, o atenție importantă a dramaturgului francez (în care, va mai încape vorba, dramaturgul Sorescu are multe lucruri) nu vorbește la atenția cititorului Sorescu. Observația că personajele lui Camus „se simt bine" și că ispita lui „le face greață" nu spune prea mult. Eseul este mai liber (aproximîndu-se de tradiționala „bagatelă" eseistească) în comentariul la teatrul lui Alexandri, pe care, altfel, Sorescu îl prețuiește. Putem compara pe Alexandri și I. L. Caragiale cu două foi de ceapă strînse în jurul aceleiași inimi ? Se poate :

„Dacă destoinicu coapsa dramaturgiei românești, opera sa și cea a genialului I. L. Caragiale, sînt două foi care se împletesc și se îmbină, frățește și cu lacrimi în ochi".

Dar să vedem dacă metafora este și profundă. Eu cred că este numai ingenioasă. Eseul despre **Ghilgameș**, ca și acela despre balada românească (**Pod peste mare și punte peste munte**) mi se pare profund. Marin Sorescu pleacă aceștia dintr-un text vechi cu mare mit și-l actualizează filozofic, dînd lecției acea prelungire existențială care nu mai ține seama de spațiu și timp. Cînd în analiză apare o temă mai dificilă (aceea a dublului) care ar obliga pe eseist să deschidă un paragraf nou, apelînd la psihanaliști, eseistul scapă unor pitfalls interogațiile formulate serioasă, punîndu-le ironistic. N-are timp pentru subtilități, freudiene sau nu-are chef și merge atunci mai departe pe firul ideii de prietenie, esențială, de altfel, în epopeea Ghilgameș. În același fel sînt privite și alte opere (**Demonii, Crăii de Curtea Veche** etc) și, cu o notă anecdotică mai pronunțată, opera lui Brâncuși (**Brâncuși fără aforisme**), remarcînd asemănările prin ingeniozitatea inventivă de analiză și punerea fanteziei de a fabrica argumentele dorindu-le. Complexă, surprinzînd, lirică din loc în loc, rigidizîndu-se în limite admise, de o mare putere literară, eseistica lui Marin Sorescu este, în fond, excepțională.

Eugen Simion

Magia amintirii

Urmare din pag. 1

chipul iubitei : „Lacrimile mele curg dintr-un izvor ascuns adînc în nemișcarea ta. / Ele se rostogolesc / Nu se numără / Nu se privesc unele pe altele / / Desculțe și oarbe se ciocnesc între ele / dar uneori încremenesc/ iscind în luminiș cînd tu apari / și vii spre mine surizînd prin lacrimi". Trăirile sînt interiorizate, frămîntarea, sfîșietoare-lăuntrică și, așa cum spunea Sartre : „Infernul sîntem noi", poetul se închipuie într-o imagine de mare forță expresivă, în ipostaza biblicului Daniel, numai că groapa cu lei o poartă închisă în el : „Sînt Daniel cel aruncat în groapa cu lei / Voci tainice-mi șuieră : Ei, acum să te vedem / Ei pe tine sau tu pe ei / Fiori mă străbat. Cînd or să vină ? / Și mă tot uit în jur ca să zăresc / O umbră să mă sfîrtece / Un leu cu colți de flăcări, / O jivină / / E groapa singură, cu buzele senine / Nu se aude un pas afară / / Și toate fiarele se plimbă-n mine". Lucrurile, în absența iubitei(termenul „moarte" este evitat în text, se vorbește mai mult de o temporară despărțire) au devenit ostile, opace, semne ale dispariției : „Haină deznădăjduită / Aruncată la-ntîmplare / Așa cum stă pe scaun / E un cîine chircit care moare / / Poate lucrurile spun / Ce singură este această haină / Haina care a fost cîndva haina mea / Îmbrăcă oribila taină". Este, de altfel, interesant de remarcat că în peisajul acestei poezii, obiectele, lucrurile, atît ca scenă de interior cît și ca spațiu înconjurător, sînt aproape absente. Poetul stă singur la masă, între fantasme și amintiri, cu îngerul morții în față, încercînd să-i smulgă din brațe prin forța cuvîntului și a imaginii trupului iubitei, „blînda lui floare", „harfa sa blondă" : „Înapoiază-te chiar numai pentru o zi / de

Desen de Florica Cordescu

sărutări / lumini de lebede să-și ia zborul / cînd masa e un iaz fosnind de lumini / cînd paharele sînt păsări cîntătoare / / Suflînd în palma ta încremenită / să ți-o-ncălzesc cu săruturi / lumini de lebede să-și ia zborul / din singuraticele mele luminări". În acest mod, printr-un exorcism al luminii, printr-o magie a amintirii, prin pelerinajul la locurile și printre obiectele pe care prezența ei le-a sacralizat, femeia îndrăgită pare a reînvia. Astfel de momente ale luminii — lirica lui Jebeleanu poate fi privită și ca o perpetuă luptă între umbră și lumină — sînt urmate de impresionante și teribile imagini ale întunericului, de dramatice clipe de îndoială : „Acuma, cînd sînt fără tine, singur, pustiu / cutreieră-mi această neagră Sahara. / Solara ta umbră stîrnească-mi nisipul / sau făgăduiască-mi o ploaie / ce-l va preface-n pămînt / / Nu mă lăsa negurii ce mă sugrumă / Să nu mă prefac în noapte / Eu însumi cu mîinile mele. Stîrnește furtuna cu brațe de ape / Să mă trezească sau să mă-ngroape".

Este o cutremurare a ființei din temelii ce duce la o neașteptată echivalență poetică a motivului biblic „deșertăciunea deșertăciunilor" : „Cîtă rezistență a zădărnicit / Cine mă ține ?", versuri care prin intensitatea emoției, prin tulburarea ființei, trimit la arghezianul, desigur fără încărcătură metafizică „Tare sînt singur, Doamne, și pleziș".

Durerea s-a distilat aici în forme pure, aforistice. Bineînțeles sînt și momente cînd tristețea este prea omenească, prea particulară în manifestare. Fosnetul solemn, muzical al chiparosului este pentru o clipă acoperit de vaierul salciei plîngătoare : „Acela sînt ce pierde totul / sînt cîinele care-și întinde / spre rîul de răcoare botul / și-l simte că s-aprinde". Dar lacrima sublimează din nou în cîntare și ca legendarul Orfeu poetul se regăsește prin sacrificiu împreună cu ființa iubită în spațiul imaginarului benefic : „Voi face din oasele mele o rocă / o împletitură subțire de fluiere de soare / să te îmbrățișeze cîntîndu-ți".

Cu fruntea încinsă de o cunună de mirt, poetul străbate cu pași ceremonioși o vale a plîngerii dincolo de care îl așteaptă, mîntuitoare, silueta strălucitoare a Euridicei.

George Lesnea — 75

Poetul George Lesnea împlinește azi trei pătrare de secol. Mai tînăr cu doi ani decît scriitorii veacului XX, el este o prezență fără de viața literară, o voce inconfundabilă și aparte a liricii noastre contemporane. Versurile sale de tinerețe, publicate atunci într-o formulă specifică epocilor fără poetice prin excelență, mărturisesc o voință de excepție și constituie o premisă esențială în desfășurarea literaturii noastre.

Poet îndrăgostit de orașul în care s-au format și au trăit unii dintre cei mai de seamă reprezentanți ai literaturii române — dulcele târg al Iașilor, unde s-a scris și vrea mai dulce limbă literară românească — maestrul George Lesnea mai reprezintă încă gloria și rezistența de capitală culturală a vechiului oraș moldav, transferat într-un chip firesc și legitim destinul unui mare poet, pentru care singura hrană ne vieții e poezia. Este genul poetului pur, care nu se sfiește de propria candoare. Cu aceeași mărturie el scrie și despre drama mesianismului care, sfîșiind, sălbatic sufletul omului de pretutindeni, l-a împins pe Eminescu, care l-a împins la literatură, asemenea profeților „Argint, Isarlîc" și „Trepte ascunse", dacă ar fi să amintim numai cîteva din titlurile cărților lui Lesnea — poate unul din cei mai buni lirici de azi —, care nu-și înstrăinează adolescența, cu melodioasa ei cadențare, cu mirajele ei rustice și romantice, atît de pregnante — dacă ar fi, spun, pentru că, într-adevăr, versurile George Lesnea a lui Eleniu a fost printre primele cărți ce mi-au deschis gustul pentru poezia universală —, ar fi de-ajuns ca să-i păstrez marelui poet un profund recunoștință, și nu cred să știe vreun singur care-l prețuiește pe maestru și pentru această trăsătură.

Astăzi, 13 martie 1977, cînd poetul își aniversează cei de-al 75-lea an de existență, nu pot să nu remarc faptul că, adăugîndu-se în al doilea an al veacului, el se găsește acum în al doilea an al ultimului pătrar al acestuia secol, care este de fapt ultimul atest de secol al celui de-al doilea mileniu al erei noastre — mileniu pe care îl trăiește din toată inima să-i împlinească.

Matei Gavril

Din viața lui G. Ibrăileanu

Urmare din pag. 1

riri sufletului cu aluzii la **Lucefărul**. Ibrăileanu pretindea că are groază de singurătate, stătea nopțile foarte tîrziu, dar avea energie și chiar pe vreme rea a urcat Ceahlăul călare, înfășurat în pleduri și mantale. Suplinitor la gimnaziul din Bacău, învăța singur englezește. La nuntă a fost foarte elegant, în haine negre și, spre mirarea tuturor, a dansat. Mai tîrziu umbla vara cu sacou de șoie-ecru și pălărie de Panama, poreclit de Stere „Zwicinski", după numele unui inginer silvic sclivisit.

Prin 1903 și-a cumpărat un gramofon mic cu chiscuri, la care ținea foarte mult. Avea melancolia trecutului și-i plăcea să revadă locurile prin care trecuse. În Italia a fost foarte mulțumit și fericit, locul îl încînta, îndeosebi serenadele gondolierilor. Era furios cînd a trebuit să care singur geamantanele la un debarcader pe lacul Como și exclama cu amărăciune : „Călătorim prin Europa !", l-a impresionat însă la Lucerna faptul că fiica otelierului le-a adus cortelul pe ploaie în oraș. Aflăm că excursia la Veneția, dorită de Elena, a fost studiată în prealabil după Baedecker de Ibrăileanu. Ca și Stere, el avea obiceiul să pună nume la toți și soției i-a dat nu mai puțin de 47 de nume. Susținea discuții în contradictor pînă a-și provoca crize de sciatică. O dată l-a durut atît de tare un picior, încît „plîngeam, scrie soția sa, amîndoi, el de durere, și eu de mila lui". Ținea mult la Gh. Kernbach și se îngrijea, cînd îl vizita Hogaș, de bucatele lui favorite : „găină cu usturoi mult, curechi cu rață, etc", dulciul lui Hogaș fiind „orez cu dulceață și cu frișcă sau șmîntînă bătută cu rom și zahăr". Simțind fulgerări prin picioare și arsuri prin palme în 1919 Ibrăileanu s-a internat în sanatoriul dr. Marinescu de la Șosea din București. I s-a aplicat un tratament cu electricitate pe șira spinării, dar nu se lăsa de fumat. A fost o singură dată la Constanța în același an, numai cîteva zile. Venind la Iași, Topîrceanu a locuit un timp la Ibrăileanu, înviorîndu-l cu spiritul lui.

Ca profesor era foarte audiat la Universitate, deși uneori pleca de acasă cu temerea că se va face de rîs. Nu a permis soției niciodată să vină la cursa, ca să nu-l distragă. Își lua cîte o cămașă de rezervă la curs ca s-o schimbe dacă va transpira.

În 1917, în timpul războiului, familia a dus-o greu. N-aveau lumină electrică și Ibrăileanu scria la lumina chibritului cugetări. Li s-au furat de două ori păsările. În 1918 i s-a aprins casa și a pierdut multe lucruri, între care și o provizie de tutun. A început să aibă fobii, să se teamă de curent și a mers la Agapia într-o camionetă căptușită cu pînză.

Puține detalii dă Elena Ibrăileanu cu privire la romanul **Adela**. Acesta ar fi fost compus la început din două nuvele în 1923, în vreme ce ea era la o soră în Tg. Mureș. În prima nuvelă apărea o fată tînără, cu coada pe spate care cînta dusă pe gînduri la pian **Derniere pensée** de Weber, repetînd mereu începutul. Nu-și aduce aminte de a doua. Apoi Ibrăileanu le-a contopit : „Am regretat mult că n-am cerut să-mi dea manuscrisul de la prima nuvelă ; îl desființase." Rezultă că de fapt Elena Ibrăileanu n-a cunoscut cea de a doua nuvelă, nucleul romanului **Adela** pe care autorul îl citea pe la amici „și tot îl schimba și refăcea". Alexandru Carp consideră că **Adela** nu este „o oglindă în care s-ar putea vedea o anumită persoană", în speță Olga Tocilescu. În orice caz, Elena Ibrăileanu n-o amintește pe aceasta în însemnările ei. Ar fi participat, ne spune Corneliu Carp în ale sale **Amintiri și gînduri despre G. Ibrăileanu**, la excursia din vara anului 1923, la Varatic, cînd însă manuscrisul romanului era gata și ar fi fost chiar dat spre lectură lui D. D. Pătrășcanu. Venită la Varatic, „temporar", Olga Tocilescu a fost invitată la masă de Elena Ibrăileanu însăși. De la Varatic s-a mers la Ceahlău, Olga Tocilescu în trăsură cu Ibrăileanu, soția, fiica și logodnicul G. Bărgăoanu. Pe munte, Olga Tocilescu a urcat pe jos, Ibrăileanu pe cal și pe jos.

Ibrăileanu, mai scrie soția sa, s-a chinuit cu nefericita lui boală opt ani și patru luni, așadar din 1827. Ultima lecție la Universitate a ținut-o în martie 1934. A răcit și a avut o emoragie care s-a repetat a doua zi. Peste cîteva zile au trebuit să plece la București, la 6 aprilie, pentru operație. Din însemnări lipsește o pagină care, ne asigură Alexandru Carp, vorbea despre vizitele primite la spital de Ibrăileanu. A venit „o singură dată" Olga Tocilescu, acum măritată Mavrodineanu. De reținut citatul dat de Elena Ibrăileanu din soțul ei în legătură cu femeile : „Pentru mine femeile n-au avuț și n-au valoare de femei, ca pentru alții. Mi-e indiferent dacă cutare e tînără sau nu, frumoasă sau nu. De cînd nu mai sunt copil, n-am fost niciodată amorezat cîtuși de puțin". Avea sentimentul singurătății și amintea des **La nuit de Decembre** de Alfred de Musset („Du temps que j'etais ecolier..."). I-a plăcut romanul lui Maurice Baring, **Cat's Cradle, Prințesa albă**, din 1926. Asculta cu evlavie muzică de Beethoven și Chopin, dar și valsuri de Strauss și Waldteufel, arii din opere de Verdi, Bellini, Donizetti, Mascagni, Gounod, Bizet. Avea mulți prieteni, iubea animalele, îi lipsea norocul, îl urmărea focul și i-a fost destinul să se mistuie prin foc. Amintiri înduioșătoare, ce păcat că prea puține despre ultimii ani ! Elena Carp era licențiată în științe naturale din 1898 și a fost, pînă la căsătorie și puțin după aceea, profesoară în învățămîntul secundar, în primii ani și preparatoare la Laboratorul de Mineralogie al Facultății de Științe. Își nota foarte atent călătoriile în care se ostenea să vadă cît mai mult.

Asigurarea mixtă de viață și variantele acesteia

Printre numeroasele forme de asigurări facultative puse la dispoziția cetățenilor de către ADAS este și *„asigurarea mixtă de viață"*.

Această asigurare constituie un sprijin bănesc pentru cel care contractează asigurarea, în cazul pierderii sau reducerii capacității sale de muncă în urma unui accident, sau pentru familia sa, în cazul decesului din orice cauză al asiguratului. Totodată, o astfel de asigurare dă posibilitatea asiguratului să economisească în mod planificat o anumită sumă de bani pe care o va primi la expirarea duratei asigurării.

În scopul de a răspunde unor cerințe ale populației, asigurarea mixtă de viață se practică și în alte trei variante, realizate prin extinderea protecției asupra unui număr mai mare de persoane, prin majorarea cuantumului sumei asigurate în cazul survenirii unor anumite categorii de evenimente asigurate, ori prin prelungirea în timp a prestațiilor ADAS.

Astfel, dacă o persoană dorește ca întreaga sa familie să fie asigurată, poate să realizeze acest lucru, contractînd *„asigurarea familială mixtă de viață"*, în care pot fi cuprinși toți membrii familiei în vîrstă de la 5 la 60 de ani, oricare dintre aceștia putînd încasa suma asigurată, în funcție de evenimentul asigurat întîmplat.

Dacă o persoană este interesată ca în cazul în care ar suferi un accident să fie asigurată pentru o sumă mai mare, aceasta are posibilitatea să contracteze *„asigurarea mixtă de viață și suplimentară de accidente"*, în condițiile căreia, pentru urmările accidentelor (invaliditate permanentă sau deces) ADAS plătește de 6 ori suma înscrisă în poliță.

De asemenea, dacă o persoană dorește să garanteze urmașilor săi primirea eșalonată a unor sume de bani, în cazul în care ar deceda din orice cauză, aceasta poate contracta *„asigurarea mixtă de viață cu pensie pentru urmași"*, în baza căreia beneficiarii stabiliți în poliță primesc : jumătate din suma prevăzută în poliță, la decesul asiguratului ; o pensie anuală de 10% din suma asigurată, pînă la expirarea asigurării ; a doua jumătate a sumei asigurate, la termenul de expirare a asigurării.

Asigurarea mixtă de viață și variantele acesteia prezintă o serie de avantaje, dintre care enumerăm :

- Sînt accesibile tuturor persoanelor în vîrstă de la 16 pînă la 60 de ani.
- Se pot contracta pe termene de la 5 la 20 de ani.
- Primele de asigurare sînt convenabile, diferențiate în funcție de vîrsta persoanei ce se asigură, de durata poliței de asigurare și de suma asigurată și pot fi achitate și în rate.
- La expirarea asigurărilor la care primele au fost plătite pentru întreaga durată prevăzută în poliță, ADAS plătește majorată cu 10% suma pentru care s-a contractat asigurarea.

adas
ADMINISTRAȚIA ASIGURĂRILOR DE STAT

- Asigurările participă la tragerile de amortizare lunare și speciale, acordîndu-se pentru fiecare combinație de litere ieșită la tragere cîte 1 000 de lei.
- Dacă asiguratul a suferit un accident — chiar în prima zi după intrarea în vigoare a asigurării — de pe urma căreia s-a stabilit o invaliditate permanentă (fie imediat, fie în decurs de 1 an de la accident), primește de la ADAS întreaga sumă asigurată înscrisă în poliță, dacă invaliditatea este totală, sau o parte corespunzătoare gradului de invaliditate stabilit, majorată cu 25%, dacă invaliditatea este parțială. Prin încasarea acestor sume, asigurarea nu încetează ci rămîne mai departe în vigoare pentru întreaga sumă înscrisă în poliță și pentru toate drepturile ce decurg din aceasta, plățile ulterioare făcîndu-se de ADAS independent de cele efectuate pentru invaliditate permanentă.
- În cazul în care în urma unui accident s-a stabilit un grad de invaliditate permanentă mai mare de 50 %, asiguratul este scutit să mai plătească prime de asigurare, pînă la expirarea duratei poliței, beneficiind însă de toate drepturile.
- Asiguratul are posibilitatea de a modifica, pe parcursul duratei asigurării, datele prevăzute în poliță referitoare la beneficiarul asigurării, mărimea sumei asigurate, durata asigurării și a plății primelor, precum și de a transforma asigurarea prin trecerea de la o formă de asigurare la alta.
- Asigurarea se poate repune în vigoare prin plata dintr-o dată sau în rate a primelor de asigurare rămase neachitate, ori prin prelungirea termenului de expirare a asigurării și a duratei plății primelor, în situația în care, din diferite motive, plata primelor a fost întreruptă timp de pînă la 3 ani.
- În situația în care primele de asigurare se achită anticipat, se acordă o reducere de 4%, începînd cu cel de-al doilea an pentru care s-au plătit primele respective.

Pentru a beneficia neîntrerupt de toate foloasele ce le oferă asigurările mixte de viață, *este necesar ca ratele de primă să fie achitate la termenele stabilite.*

Pentru a se asigura continuitatea plății primelor, se poate folosi *forma de plată pe bază de „consimțămînt scris"*, prin împuternicirea ce se dă de către asigurat lucrătorilor care efectuează plățile de retribuții de a achita Administrației Asigurărilor de Stat, din drepturile sale, primele atît pentru asigurările în curs, cît și pentru cele pe care le va încheia sau reînnoi.

Condițiile speciale ale asigurărilor de viață oferă, de asemenea, și alte avantaje pentru asigurați. Pentru a afla toate amănuntele referitoare la avantajele ce se oferă, cît și pentru contractarea de asigurări, vă recomandăm să vă adresați responsabililor cu munca ADAS din unitățile socialiste, agenților și inspectorilor de asigurare sau, direct, oricărei unități ADAS.

proza şi satul contemporan

Confruntarea cu istoria

„Este foarte lesnicios pentru omul de litere să se adăpostească în spatele necesităţii istorice şi să se eschiveze, în felul acesta, de a se întreba nu cită necesitate conţine istoria, ci care e soarta fiecărui om în parte, ştiind că omul nu are decît o singură viaţă de trăit, în timp ce istoria este înceată şi nepăsătoare". Acest fragment din eseul „Iată ţăranul!" din volumul **Imposibila întoarcere** conţine una dintre problemele fundamentale ale conştiinţei scriitor a lui Marin Preda. Raportul omului cu **timpul** şi cu **istoria** este una din liniile subterane de forţă ale scrisului acestui prozator care a meditat profund la condiţia ţărănimii. „Pe scriitor îl interesează însă ce se petrece cu oamenii" şi acesta nu este interesul unui intelectual privind retrospectiv clasa din care s-a ridicat, ci meditaţia unui ginditor cu conştiinţa atît de acută a gravităţii problemelor realităţii cu care se confruntă ţăranii, încît în acelaşi eseu mărturiseşte : „îmi trebuie timp să reflectez înainte de a mai scrie ceva despre ei". Aceste probleme de conştiinţă prezente în cartea cu valoare de profesiune de credinţă care este **Imposibila întoarcere** se regăsesc pe diferite trepte ale literaturii anterioare a prozatorului.

Ţăranul în faţa istoriei, iată una din ideile fundamentale ale prozei lui Marin Preda. Scriitorul resimte cu neliniste „destrămarea unei structuri de viaţă veche de mii de ani", cu conştiinţa că „Revoluţia franceză e un poem idilic faţă de ce s-a întîmplat cu noi în numai cincizeci de ani". Această conştiinţă s-a cristalizat în timp, dobîndind o dimensiune inedită. Nuvelistul Marin Preda resimţea mai puţin acut şocul istoriei. Transformările sociale erau prefigurate, dar forţa lor copleşitoare nu era intuită. Fondul moral superior al ţărănimii era revelat, în nuvela „Soldatul cel mititel", de pildă, fără profunzimea pe care o dobîndeşte în alte scrieri. **Desfăşurarea** şi **Îndrăzneala** evidenţiază, cu un spor intuitiv, deşteptarea conştiinţei unor oameni pînă atunci dispreţuiţi sau ignoraţi, îngrădiţi de legile nescrise ale stratificării societăţii rurale conservatoare. Afirmarea forţei acestor personaje în raport cu vechea mentalitate şi vechile structuri se afla la început.

Adevărata confruntare cu istoria se produce însă în volumul al doilea al romanului **Moromeţii**. Timpul nu mai are răbdare. Moromete însuşi în pofida „conservatorismului" clasei sale întrevede proporţiile transformării : „Cînd lucrurile pornesc să se dea de-a rostogolul la vale, ele nu se liniştesc pînă nu ajung jos şi n-au unde se mai rostogoli".

Vremea marilor răsturnări este vremea cristalizării conştiinţelor. Oameni noi se aleg şi se ridică din masa nu o dată derutată de amploarea schimbărilor. Complexitatea relaţiilor şi intereselor care agită satul este fără precedent. Conservatorismul, teama faţă de noul necunoscut, o rapacitate ancestrală, inerţii seculare sînt zguduite din temelii de noile idei. Niculaie Moromete se descoperă pe sine şi devine o revelaţie pentru ai săi. Aspiraţiile sale implică şi anticipează schimbarea : „Fă-ţi din eliberarea omului de sub povara luptei pentru existenţă un crez şi ai să vezi că realizîndu-l o să ai înaintea ta un om nou", aceasta este o lecţie pe care mezinul Moromeţilor şi-o va însuşi definitiv. Dar acest om nou se alege cu greu, în zvîrcoliri şi încleştări. Vechea inerţie opune rezistenţă : „Oamenii însă se mişcau încet şi toată febra politică şi administrativă trecea pe lîngă ei şi pe lîngă căruţele şi vitele lor fără să-i atingă". Un suflu nou animă însă în mod ireversibil conştiinţele. Sînt tulburătoare scenele adunărilor spontane din faţa primăriei, unde, dincolo de derută şi naivitate, se insinuează idei noi : „Un cuvînt străin de vorbirea lor, uşor de ghicit că venea de la notar, revenea din cînd în cînd ca o oaie breză în cele ce spuneau : fericire ! Ei singuri îşi spuneau tot lor lucruri pe care le ştiau tot de la cei pe care îi pomeneau şi în toate adunările plutea o promisiune bizară, nelămurită, mereu reaprinsă cu fiecare vorbitor care se ridica acolo ne trepte".

Marin Preda a intuit profund caracterul dramatic şi complex al mutaţiilor impuse conştiinţelor de istorie, acel zhucium al structurilor milenare confruntate brusc cu cerinţele altui timp, dificultatea desprinderii de o anume proprietate, chiar dacă aceasta înseamnă o eliberare. Viziunea retrospectivă a scriitorului asupra unei dramatice perioade din existenţa ţărănimii dezvăluie marile sensuri ale istoriei, după aşezarea apelor, după cristalizarea în noi forme a conştiinţelor. Pentru personajele cărţii chiar, privite retrospectiv, evenimentele îşi modifică dimensiunile şi sensul. Dar epoca marilor transformări, transpusă în volumul al doilea al **Moromeţilor**, a fost o epocă a revelaţiilor, unele prefigurate în **Desfăşurarea**, care aducea în prim plan forţe umane noi. Siliştea—Gumeşti este un spaţiu al înfruntărilor, al interferenţei intereselor opuse, dar şi al revelaţiei unor personalităţi, al unor mutaţii pe măsura timpului înnoitor. O asemenea descoperire este Vasile care, eliberat de condiţia umilitoare a săracului, în circumstanţele în care mentalitatea asupra proprietăţii este dinamitată, se afirmă în comunitate şi acţionează în sensul mersului istoriei : „Tot ceea ce spusese el produse asupra organizaţiei şi asupra prezidiului un efect covîrşitor (...) mai ales prin afirmarea forţei lui, cît de bine vorbise şi cît de stăpîn se arătase că era pe sine şi pe evenimentele prin care viaţa lui trecuse, nestiute de nimeni pînă atunci". O asemenea afirmare era năzuinţa lui Niculaie, nu a forţei primare a braţelor, ci „ca mintea lor să fie la înălţimea puterii cu care sînt dotaţi". Timpul în schimbare răstoarnă valori tradiţionale, dar eliberează noi energii, antrenînd puterile latente ale clasei : „odată cu ieşirea acestuia din umbră începea pentru sat o nouă perioadă de zvîrcolire care avea să dureze mai bine de zece ani, la sfîrşitul cărora pămîntul tuturor, cu vitele mari şi uneltele agricole aveau să fie cooperativizate".

În încercarea de a înţelege sensurile timpului său şi oamenii, Marin Preda a abordat teme dominante într-o anumită perioadă a creaţiei literare româneşti. Nuvelistica anunţa pe marele scriitor în devenire, dar fără fiorul inconfundabil al meditaţiei de mai tîrziu. Cu **Moromeţii** scriitorul şi-a dat măsura, refuzînd viziunea de suprafaţă şi asumîndu-şi răspunderea de a înţelege, prin retrăire, o epocă neegalată în dramatismul şi complexitatea ei. De aici, se naşte tensiunea stărilor conflictuale la toate nivelurile epicului. Romanul sondează abisuri şi înfruntă metafizica problemă a raportului faţă de timp şi istorie la nivel social şi uman. **Moromeţii — şi în acest context — volumul al doilea, constituie expresia plenară a unei profesiuni de credinţă rezumată în **Imposibila întoarcere** : „În lumea în care trăieşte, scriitorul, fascinat de ceea ce vede, poate lansa o sondă şi, în seninătatea conştiinţei sale, poate să studieze datele acestei lumi: şi să ne dea, poate nu chiar un răspuns, asta, uneori, e atît de uşor, ci posibilitatea de a contempla noi înşine propria noastră viaţă, cu toate enigmele şi problemele ei insolubile".

Sultana Craia

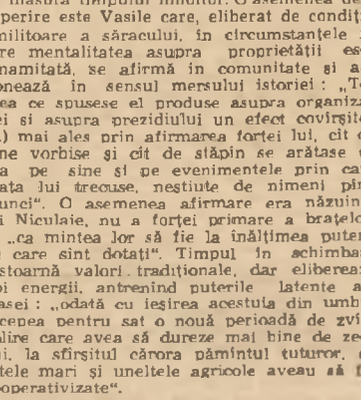

Constantin Baciu : „Pe ogoarele colectivei"

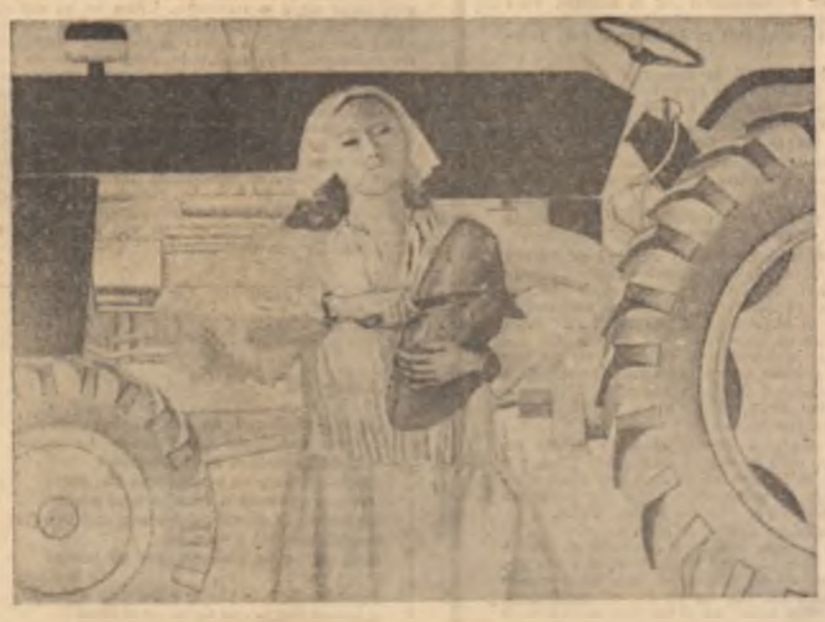

Lia Szasz : „1977"

Generaţii şi personaje

Bucurîndu-se de o bună primire din partea criticii timpului dar şi de o largă audienţă în rîndul cititorilor, intrat rapid în paginile manualelor şcolare şi al istoriilor literare, romanul **Setea** de Titus Popovici consacră un talent viguros, situat în descendenţa lui Rebreanu. Elementele structurii spirituale a ţăranului ardelean se delimitează în roman din confruntarea cu noile realităţi sociale, ale căror semne pătrund decisiv în viaţa satului, tulburînd conştiinţe, provocînd reacţii, modelînd o altă lume. Momentul istoric asupra căruia se concentrează atenţia scriitorului este reforma agrară. O perioadă anterioară (1890—1944), cuprinzînd istoria familiei Moţ, derulată pe fondul marilor evenimente, este rezumată în mai puţin de 50 de pagini. Atmosfera este cea din **Ion**. Ţăranii îşi muncesc greu lugărul de pămînt, sudoare şi blestemă, merg la circiumă şi joacă la bară, părăsesc satul din cauza sărăciei pentru a-şi face un rost în altă parte. Din această sumară schiţă expozitivă se conturează deja una din figurile memorabile ale romanului. Este Ana Moţ, soţie supusă şi iubitoare, urmîndu-şi cu devotament soţul în încercările disperate de a scăpa de sărăcie, mamă grijulie nutrind speranţe în viitorul copiilor. Viaţa o va lovi însă cu cruzime. Îşi îngroapă soţul, pierde amîndoi fiii în război, îi moare una dintre fete. Această intimitate cu moartea reliefează una din datele structurale ale personajului : demnitatea. Aşa îşi îngroapă morţii dragi, după datină, cu simplitate şi sobrietate, cu durere demnă. Personajul aşează existenţa sub semnul fatalităţii. (....că toate-s rînduite pe lume şi n-are rost să te zbaţi : şi aşa se întîmplă cum ţi-e scris, nu-ţi poţi schimba soarta", dar întreaga-i evoluţie contrazice afirmaţia. Este la mijloc un soi de „sireteniе" ţărănească, un „paci" formal al renunţării, „gaj" moral pentru o atitudine activă în plan practic. Pe Ana Moţ durerile n-o copleşesc. Deloc resemnată, energică şi întreprinzătoare, drămuieşte cu grijă banii, agoniseşte pămînt, dă sfaturi şi ordine Emiliei, este un adevărat simbol al autorităţii materne : „— Mamă, să vindem pămîntul, să ne mutăm în oraş. Simt că George a murit... Atunci bătrîna îşi regăsea parcă puterea de altă dată, se ridica într-un cot, şi striga : — Ce-ţi umblă prin cap tu, bolundă ! Să vinzi pămîntul. Da să ştiu că eu, aşa nimurică cum am ajuns, mă duc să-l ar şi să-l samăn şi să-l secer şi nu te lăs ! Ei, Milie, Milie, dacă n-am avea pămîntul..." Pămîntul înseamnă pentru ea singura posibilitate de a fi în rîndul oamenilor („Omul cînd e sărac nu-i om e cine"), determinanul unic al moralei („Poţi fi tu prost şi hîd, dacă ai pămînt te vede satul şi frumos şi cuminte"). Scriitorul oscilează în privinţa acestui personaj între statutul de reprezentant al unei generaţii de ţărani şi funcţia decorativă. Apăsarea pe notele de pitoresc ca şi moartea bătrînei, cu care se încheie romanul, par a sugera ideea unei depăşiri necesare.

O altă generaţie de ţărani dar şi o altă categorie socială reprezintă Gavrilă Ursului. El face parte din „fruntea satului" nu numai datorită respectului impus de prosperitatea materială (rezultat al muncii îndîrjite a numeroasei sale familii) ci mai cu seamă fiindcă oferă un model de comportament moral caracterizat prin echilibru interior şi înţelepciune. Gavrilă Ursului trăieşte drama paternităţii, foarte asemănătoare cu cea de dincoace de munţi a lui Ilie Moromete. Conservator al tradiţiei, Gavrilă crede orbeşte în soliditatea familiei spriţinită pe autoritatea tatălui. Cei opt feciori îl ascultă cu sfinţenie, îi execută fără să crîcnească ordinele. Pămîntul neîmpărţit este garanţia păstrării acestui tip de relaţii şi a unităţii familiei. De aceea nu va lua în seamă dorinţa lui Ezechil de a-şi lua partea de pămînt cu i se cuvine. Austerul „pater familias" înţelege foarte puţin din semnificaţia evenimentelor de răscruce pe care societatea le trăieşte, aşa cum, în alt plan, baronul Romulus Papp de Zerind mai crede cu naivitate că un discurs meşteşugit poate împiedica reforma agrară. Trezirea este tîrzie şi dureroasă. Gavrilă îşi pierde fiul iar familia se destramă prin voinţa sa, ca o recunoaştere a eşecului unei concepţii de viaţă.

Evoluţia tinerei generaţii de ţărani, a cărei conştiinţă de clasă se formează şi se limpezeşte în toiul marilor confruntări sociale, îşi găseşte expresia în procesul de transformare prin care trece Mitru Moţ. Nepotul lui Mihai Moţ a moştenit de la acesta firea mîndră şi orgolioasă. Mitru nu poate „să se căciulească" în faţa nimănui. Iar nemulţumirile şi umilinţele cauzate de sărăcia lucie în care trăieşte izbucnesc în forme violente : „Cloambeş căzuse jos, mototol. Mitru îl ridică iar, numai cu o mînă. Cu cealaltă începu să-l pleznească peste obraz, una după alta, odată cu dosul, odată cu faţa palmei şi nu se opri pînă nu-i amorţi toate degetele". La tîrgul de vite da la Tîrnăuţi, Mitru nu participă la încăierare şi nici la destituirea pretorului fascist ci profită de panica generală furînd o rochie pentru Florica. Sînt semnele contradictorii ale revoltei anarhice, izbucnită spontan, fără o finalitate clară. Dar, întors la Lunca, îi va uimi pe săteni cu un gest senzaţional. În numele comuniştilor se proclamă primar. Ardeleanu consideră faptul drept o greşeală politică. Replica lui Mitru este însă de o sinceritate dezarmantă, exprimînd sintetic voinţa de dreptate a ţăranilor dar şi lipsa unei ideologii adecvate : „— Mă pricep eu în politică ? făcu Mitru bosumflat. Nu mă pricep... Dar dacă am văzut că acum poţi arunca afară pe domni, ca pe pretor, ce-am zis ?" Adeziunea lui Mitru Moţ este definitivă. El va interveni în două momente esenţiale, cînd acţiunile comuniştilor puteau fi compromise. Confruntarea cu „mologanii" de pe moşia lui Papp şi salvarea lui George Teodorescu din mîinile bandiţilor lui Baniciu. Şi iată-l, nu peste multă vreme, explicîndu-i lui Avram necesitatea înscrierii în partid : „Partidul Comunist Român, urmă Mitru ca şi cum n-ar fi auzit. Şi încă mare mult bine v-a mai face, fiindcă el este partidul oamenilor săraci şi luptători. Tu Avrame, ar trebui să te înscrii în partid, mă, ascultă-mă pe mine".

Mitru Moţ a străbătut calea de la revolta instinctuală la acţiunea conştientă. La capătul drumului se află un alt început.

Valentin F. Mihăescu

O fizionomie de sinteză

Romanul Cordovanii reprezintă, voit sau nu, o sinteză a evoluţiei problemei ţărăneşti în societatea şi în literatura română, ca şi un punct de plecare pentru dezvoltările din ultimul deceniu ale temei rurale.

Ignorată social şi spiritual, dar nu inexistentă în evul mediu, lumea ţărănească iese la iveală odată cu revoluţia burgheză, care deschide o speranţă de emancipare şi ţăranului. Mersul lucrurilor a fost însă paradoxal, modelul economic burghez dovedindu-se prea strîmt în raport cu propriul său program ideologic. Un moment ca 1907 vine să releve ruptura fundamentală dintre civilizaţia capitalului şi conformaţia socială rurală. Apoi revoluţia socialistă readuce în instanţă problema ţărănimii, un aliat cu o ereditate încercată care pretindea o medicaţie specială. Antrenarea unei structuri după unii încremenite, de tip eleat, într-un sistem dinamic, heraclitic, modern, iată cheia problemei ţărăneşti.

În conştiinţa literară ţăranul are iarăşi o proiecţie semnificativă. În romantism era un motiv sentimental, o imagine a idealului romantic de pitoresc şi de exotic, în romanul naturalist un obiect de experimente psiho-biologice. Alteori, ca la Tolstoi, un material bun de ilustrat o teză. La noi cu teoriile poporaniste din preajma lui 1900 apare o nouă înţelegere, descoperirea unei realităţi organice, reprezentînd adevăratul specific al poporelor. Ţărănimea nu este o categorie socială, este o lume întreagă, o civilizaţie. O asemenea idee a prezidat naşterea unor romane epopei naţionale, ca : **Ţăranii** lui Reymont, opera sadoveniană, romanele lui Rebreanu, **Fructele mîniei** al lui Steinbeck, iar în perioada revoluţiei socialiste **Donul liniştit** al lui Solohov, **Moromeţii** lui Marin Preda, **Setea** lui Titus Popovici etc. **Cordovanii** se subsumează acestei tradiţii. Tema romanului este o civilizaţie în plină metamorfoză. De aici, un ton adesea liric şi elegiac. Departe de a o justifica fără alegere, Ion Lăncrănjan este tot atît de departe de a o nega fără selecţie.

Romanul apare în 1963, moment de reexaminare a formelor literare.

În cursul a două decenii anterioare tema ţărănimii în revoluţia socialistă fusese masiv abordată, conform însă prea adesea unor scheme simpliste. Momentul următor, cel în care apare **Cordovanii** mută accentul pe complexitate. Romanul are în acest sens o valoare istorică, moştenind o tradiţie literară în mare măsură caducă, dar totodată croind spiritul nou al ultimului deceniu. Printr-o serie de personaje ca : Mitru Spînzură-Foame, Indreiu lui Susan, Ionu lui Cărbune, Aurică Aviatorul, **Cordovanii** plăteşte încă şi el un tribut simplificărilor anterioare. Prin altele ca : Parasca şi îndeosebi Lae Cordovan, acesta — o creaţie masivă sub aspectul complexităţii şi a bogăţiei de sugestii, — înalţă materia cărţii într-o zonă de semnificaţii umane largi. Lae Cordovan izbuteşte să îmbine într-un erou puternic individualizat trăsături de mare generalitate : el e exponentul tipic al ţărănimii române, al ţărănimii în general, mai departe al unei concepţii autarhice, sau cum s-a spus „individualiste" de existenţă; apoi un simbol al căutării umane a adevărului, iar din perspectivă morală un adept şi un luptător pentru demnitatea umană. Un erou-cheie, un nod de semnificaţii, prin care trece şi se relevă toată problematica unei epoci. Prin amploarea şi altitudinea sensurilor, Lae are puţini rivali în tipologia literară actuală şi poate fi concurat doar de cîteva personaje ca „principele" lui Eugen Barbu sau Ilie Moromete. Cel mai frumos omagiu i l-a adus acestui personaj critica literară cînd polemiza cu el, luînd o ficţiune artistică drept un om real.

În alt plan, Lae Cordovan tinde să devină o sinteză a personajelor ţărani din literatura română şi, privit din unghiuri diferite, îi vom vedea reprodusi în fizionomia sa pe Ion sau pe Moromete etc. De la Moromete ca şi de la eroii sadovenieni împrumută el acea înclinare spre reflexivitate, justificînd o mai veche poziţie călinesciană în disputa dintre personajele — ţărani şi personajele — intelectuali. Avînd un mod de viaţă economică specific şi poate „retrograd", cum s-a spus, ţăranul are adesea descinderi în zona metafizică, dovedind o intensă şi, nu de puţine ori, dramatică spiritualitate. El caută în mod firesc „adevărul adevărat" sau „adevărul şi dreptatea". De multe ori Lae pune întrebări şi oferă răspunsuri de o surprinzătoare intelectualitate. „Şi-adesea mă întrebam de unde vine răul, dinăuntru ori din afară, de la firea mea ori de la felul cum se purtaseră ceilalţi cu mine". Sau ca atunci cînd declară ironic, polemizînd cu o atitudine stingistă : „Dumneavoastră ăştia, care aţi pus monopol pe dreptate ! Şi pe adevăr !" Ori cînd meditează existenţialist : „Asta-i data omului !... Să trăiască şi să moară în singurătate, ca într-un pustiu... Fiindcă aşa-s oamenii făcuţi, să trăiască risipiţi, fiecare cu potecuţa şi cu bocceluţa lui, cu propria-i povară..."

Dar mai importantă decît speculaţia asupra lumii este la personajul lui Lăncrănjan demnitatea şi reflecţia morală. Există o zonă a sensibilităţii, pare a spune autorul, o zonă fragilă a fiinţei, proprie ţăranului şi omului în general care trebuie încă mai mult ocrotită decît stratul biologic sau social. În conflictul cu structurile noi, dinamice şi adesea dure, nu afrontul economic îl îndură ţăranul mai greu, ci afrontul moral. „Oamenii sînt ca florile", spune un personaj iar Lae întreabă într-o replică : „Ce folos cu veniturile dacă nu se ţine seama de sufletul omului ?" La fel, Cordovan bătrînul suportă durerea fizică dar e copleşit de suferinţa morală : „Mi-s putrede picioarele dar asta nu-i nimica, mă, faţă de ce-i în inima mea". Şi tot Lae, acest personaj profund, spune undeva că „sufletul omului nu poate fi măsurat cu metrul", dovedind un umanism ce străbate pe deasupra diferitelor „teorii" istorice. Astfel ţăranul, în concepţia **Cordovanilor** şi pe urmele tradiţiei relevate mai sus ,devine purtătorul unei umanităţi pe care istoria nu i-a recunoscut-o totdeauna de-alungul veacurilor, şi o replică la ordinea zilei întoarsă acelor teorii mai vechi sau mai noi despre lipsa de adîncime spirituală a personajului-ţăran. În complexitatea veacului modern, ţăranul renunţă la o economie tradiţională, cîştigînd, în schimb, o victorie spirituală şi morală.

Marian Vasile

Satul ca lume

Caleidoscopică, fragmentaristă, carnavalescă, detectivistică, demistificatoare — iată numai cîteva dintre caracteristicile insolitei viziuni asupra satului pe care o propune Dumitru Radu Popescu în cele mai bune romane ale sale, *F* şi *Vînătoarea regală*. Expresie a balcanismului sau a interesului, recrudescent cu cîţiva ani în urmă, faţă de balcanism, determinată de însăşi natura lumii evocate sau doar de fantezia scriitorului, această viziune se remarcă, în orice caz, printr-o modernitate radicală, violentă, imediat vizibilă. Cu atît mai vizibilă cu cît în istoria romanului nostru mediul ţărănesc, ca sursă de inspiraţie, s-a asociat aproape întotdeauna cu o concepţie estetică tradiţionalistă.

De altfel, nici D.R. Popescu nu a găsit de la început perspectiva prin care să se distingă atît de tranşant de predecesori. E de ajuns să trecem în revistă trei dintre romanele sale — *Zilele săptămînii*, *Vara oltenilor* şi deja amintitul *F* —, publicate la intervale de timp nu prea mari, dar semnificative — 1959, 1964 şi 1969 —, pentru a sesiza o evoluţie care merită numită, cu un termen uşor melodramatic, „zbuciumată".

În toate cele trei romane, perioada înfăţişată este aproximativ aceeaşi — anii marcaţi de cooperativizarea agriculturii — dar situarea temporală a scriitorului diferă. În *Zilele săptămînii*, el proiectează totul în viitor, preocupat în primul rînd de finalitatea transformărilor sociale. În *Vara oltenilor* intră într-un raport de concomitenţă cu propria sa ficţiune, vrînd să creeze iluzia că nu inventează, ci descoperă treptat, odată cu cititorul, ceea ce se petrece în jur. Iar în *F* (ca şi în celelalte romane din ciclul inaugurat de *F : Vînătoarea regală*, *O here pentru calul meu*, *Împăratul norilor*) recurge în mod sistematic la retrospecţie.

Situarea temporală determină (sau poate doar favorizează) o anumită situare artistică. Astfel, caracterul demonstrativ al romanului *Zilele săptămînii* trebuie pus în legătură cu tendinţa scriitorului (şi a epocii) de a anticipa febril. Văzut prin prisma unor aspiraţii, prezentul se simplifică, se transformă într-o suită de argumente. Din marea varietate tipologică pe care o oferă satul, în roman nu pătrund decît cîteva personaje care servesc — cu promptitudine, cu eficienţă, fără a provoca acele ezitări pe care le provoacă întotdeauna nuanţele — pledoariei pentru o nouă organizare socială. Sînt personajele tipice sau, mai exact spus, tipizate din proza ţărănească a acelor ani : chiaburul diabolic (Glăv), mijlocaşul ezitant (Friţă Firimiţă), ţăranul sărac care înţelege „cu sufletul" ideea colectivizării şi o apără pînă la sacrificiu (Matei Călăraşu), activistul de partid realist şi plin de tact (Miron Boboc). Prin Friţă Firimiţă, scriitorul a încercat să lase din acest schematism şi să atingă zona psihologiei imprevizibile (în reprezentarea căreia va excela mai tîrziu), dar, după cum s-a observat încă de la apariţia romanului, a căzut sub altă influenţă, aceea exercitată de Marin Preda, al cărui Ilie Moromete intrase deja, definitiv, în conştiinţa publică. Cu toate acestea, în *Zilele săptămînii* se întrevăd particularităţi ale viziunii asupra satului care pînă la urmă vor deveni dominante la D.R. Popescu şi-l vor diferenţia nu numai de înaintaşi, ci şi de contemporani. Este vorba — pentru a rezuma aceste particularităţi — într-un singur cuvînt — de *năstruşnicie*, care capătă, treptat, valoarea unui mijloc de expresie dintre cele mai suple şi sugestive.

Deja, în *Vara oltenilor*, scriitorul descrie cu mai mare dezinvoltură personaje şi întîmplări funambuleşti. Intriga propriu-zisă — furturile repetate de peste din lacul satului şi încercările de a-i descoperi pe făptaşi — constituie mai mult un pretext pentru declanşarea imaginaţiei. Eticismul încă nu s-a resorbit complet în materia epică, personajele — în special cele negative, de genul lui Luncan — continuînd să pară desprinse de pe afişele din epocă. Însă sînt foarte frecvente paginile în care viaţa satului apare plină de mişcare şi culoare, în care atmosfera se lasă străbătută de o undă de mister (Liuţa, fata lui Luncan, „avea casa pusă-n drumuri rele, la răscruce, şi oriunde mergeai trebuia să treci pe la poarta ei"). Acest fior de autenticitate se datorează sincronizării cu timpul naraţiunii, despre care vorbeam la început. Mediul rural este privit parcă într-o lumină intensă, de amiază, astfel încît nota de fantastic derivă dintr-un realism excesiv.

În *F*, unde aproape totul depinde de memorie, fantasticul se iveşte şi din jocul asociaţiilor de idei, şi din subconştient, şi din amintirea unor visuri. Însă, în mod surprinzător, reprezentarea lumii satului devine în acelaşi timp mai adevărată. Explicaţia constă probabil în mai marea libertate pe care şi-o admite scriitorul, în curajul de a fi el însuşi. Gustul pentru bizarerie se instituie ca o renunţare sărbătorească la prejudecăţi, ca o decizie de a lua act de realitatea rurală prin propria sensibilitate. Situaţiile descrise din acest unghi sînt greu de uitat, nu numai pentru că ies din comun, ci şi pentru că ne dau o puternică senzaţie de adevăr. În Dimie care locuieşte într-un copac şi cheamă la un telefon imaginar cimitirul sau în Brădescu care răstoarnă în mod spectaculos raportul dintre el şi anchetatorul său, vedem, dincolo de aparenţele şocante, ceva din fascinanta natură umană. Satul lui D.R. Popescu reprezintă o mică lume, o „corabie" pe care este permisă mai ales nebunia de a-ţi urma propriile convingeri pînă la capăt. Realizînd această „machetă" a umanităţii, scriitorul contribuie, la scoaterea temei ţărăneşti dintr-o anumită izolare, la reaşezarea ei în plină actualitate.

Alex. Ştefănescu

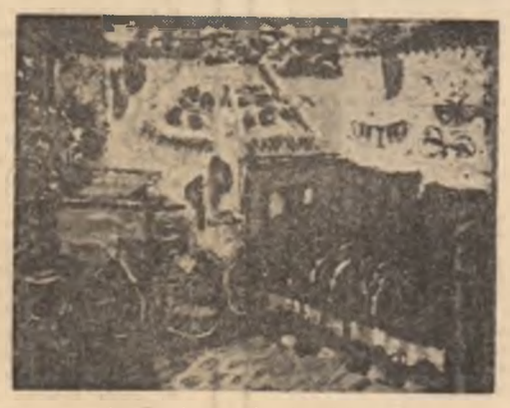

Ion Ţuculescu : „Interior ţărănesc"

d. manoileanu ziua a treia...

Mă oprisem dezorientat în stația intesată de lume. Nimeni nu știa încă pe unde circulă tramvaiele, unele își schimbau pe neașteptate traseul așa încît călătorii se repezeau în vagoane, întrebau de destinația următă, apoi coborau grăbiți împiedicîndu-i pe alții să urce.

Pe femeia aceea am observat-o în mulțime. Mă privea zîmbitoare și prietenoasă dar în zilele acelea n-aveam chef nici de vorbă, nici de veşti senzaționale, așa încît m-am prefăcut că n-o observ. Avea și un aer neglijent, îmbrăcată de mintuială, cu capul descoperit, legată cu un crimpei de fular roșu aprins pe sub gulerul ridicat al paltonului. Părul galben, vopsit, lăsa să se vadă la rădăcină fire albe și o culoare spălăcită, cea naturală. Purta pantofi cu tocuri joase, stropiți de noroi, ciorapi de bumbac și șosete galbene, de lînă iar în loc de geantă o plasă croșetată, verde închis. N-am putut să n-o examinez mai atent și atunci mi-a surprins privirea și mi-a zîmbit fericită, cu toată fața.

— Vreți să ajungeți la gară ? Atunci călătorim împreună. Cu doisprezece. Trebuie să sosească fiindcă n-a mai venit de mult. Eu mă duc pînă la Centrală. Iau o lucrare apoi dau fuga acasă, că stau la doi pași, să văd cum se descurcă băieții. Mai ales că acum trebuie să aibă grijă și de fetiță... Dumneavoastră ? Cum ați scăpat ? Bine ! Bravo ? Dar familia... prietenii.... cunoscuții ? Casa ? V-a stricat ceva ?... La mine s-a spart toată vesela... Și rîde arătîndu-și toată dantura cu un dinte din dreapta lipsă. Dar nu-i nimic, și-așa o ciobiseră copiii...

Între timp urcasem. Mă simteam năucit de învălmășeală și de vorbărie și nu mai gîndeam decît la posibilitatea de a cobori la prima stație. Dar tramvaiul se ticsise și pînă la gară nici o șansă de evadare. Ea mă privi intimidată de tăcerea mea și voind să explice situația spuse :

— Știți, eu lucrez la laboratorul lui N... Și-mi dădu un nume cunoscut.

Îmi aminteam, adevărat, de ea și-i reținusem chipul. Cu cîteva luni în urmă, într-o zi, vorbisem la telefon cu Clujul de undeva din sectorul lor și ea era acolo, împacheta ceva și fredona o melodie veche, cu un aer romantios. O privisem absent, cu receptorul la ureche așteptînd legătura. Știu că mă frapase aerul ei degajat, de parcă n-ar mai fi fost nimeni primprejur. Și tot ca acum seninătatea și bucuria de pe chipul ei mi se păruseră nepotrivite, țin minte, cu aspectul ei lălîu și ponosit. Gîndisem și atunci la fel : de ce o fi așa de neglijentă, că doar e femeie tînără... Acum arăta puțin îmbătrînită și parcă și mai ne-ngrijită...

— Ce să vă spun, reluă ea firul, eu am avut noroc, mare noroc. Providența domnule, ce altceva pot să zic. Să vedeți întîmplare...

Eram pregătit să ascult încă o povestire din acele multe cum auzisem cu zecile în zilele din urmă ; cu o babă care a căzut zburînd prin aer agățată de un hidrofor cu elice, nici ea nu știe cum, pînă jos pe molozul și ruinele unui bloc prăbușit cu cele douăsprezece etaje ale sale, în timp ce totul se pierdea într-un nor de fum, de s-a minunat toată lumea ce se afla prin preajmă, cu un altul — bărbat în toată firea, care... Și cîte și mai cîte pe care le ascultasem cu răbdare la început și cu înțelegere dar pe care nu le mai puteam suporta. Îmi zgîriau și-mi boțeau sufletul negru de amărăciune. Și acum alta...

...Ieșisem în seara aceea în oraș cu omul meu și cu băieții — continuă ea. Am intrat la Scala să le dăm o prăjitură apoi încet, încet, agale am pornit în jos pe bulevard. Era devreme. Șapte, șapte și ceva. În dreptul lui Dunărea, omul meu se oprește și zice : hai să bei și tu o bere. Mie nu-mi place berea că-i amară, dar știam că lui i-e sete și am intrat. Ne-am așezat la o masă și am cerut două halbe. Băiatul cel mic, Nelu, are 6 ani, se ridicase de la masă și nu-l mai vedeam nicăieri. Cel mare, Gege, zice, stai mămico că-l caut eu. Pleacă și nu se mai întoarce nici el. Omul meu se scoală și pleacă după el. Mă temeam că s-a enervat. Venise omul să bea o bere și nici de asta n-avea parte în tihnă... Știți, el e om bun și-mi iubește băieții, dar acum avea dreptate să se supere. Stau eu ce stau și văd că nu mai vine nici el. Drept să vă spun, domnule, începusem să mă neliniștesc. Deodată apar toți trei însoțiți de Rodica și de fetița ei Lizica... Rodica e o vecină de-a noastră. Stă uşă-n uşă cu noi sus la etajul 8 în Chibrit, că după moartea lui răposatul bărbatu-meu mi-a dat și mie apartament gratis la bloc că ziceau că nu pot eu femeie singură cu patru copii să cumpăr casă pe credit...

Patru, cum patru copii, că zicea că are doi. Și fără bărbat. Cum fără bărbat ? Dar „omul ei" ?

Ea îmi citește uimirea pe față și zîmbește blînd și amar. Cum ? Nu vă mai amintiți. Bărbatul meu a murit la inundație lîngă Arad. Venise Mureșul mare și el cu cîțiva ostași treceau cu un bac niște sinistrați. Cînd s-a rupt cablul și apele au început să tirască pontonul, el a sărit în valuri, l-a prins de-un capăt și a înotat cu el pînă la un copac de care l-a legat. Dar n-a mai avut putere să se salveze. L-au furat apele, și nu l-au mai găsit decît după ce se liniștise prăpădul, aruncat pe un mal cu sălcii... Era plutonier. Cu el am avut patru copii. Toți băieți. Pe vremea aia Nelu, ăsta mic, avea șase luni...

— Dar ceilalți doi, cei mari ?... o întreb eu cu ochii pironiți pe firele albe și decolorate de la rădăcina părului.

— Ah, cu ăia am avut mare noroc că învățau bine și au intrat la Liceul Militar... Chiar azi am vorbit cu comandantul lor la telefon. Voia să afle ce facem...

— Și cît ați mai stat la Dunărea ? mă interesez eu.

Tramvaiul a zmucit la macazuri și eu m-am sprijinit de o margine a ferestrei. Dar era plină de praf și m-am înnegrit în palmă. Femeia îmi întinde un capăt al fularului ei roșu cu care e înnodată pe sub gulerul paltonașului.

— Ștergeți-vă aici că tot trebuie să-l spăl. Și așa e murdar că de trei zile n-am avut timp să văd și de mine.

Gîndesc ; săraca greu trebuie să-i fie în zilele astea cu doi copii și cu „omul ei".

— La Dunărea am mai fi stat noi că nu era tîrziu, nici măcar 9, dar Rodica zice : „Ce bine că v-am găsit. Uite sîntem aici cu Lizica. Și vrem să mai rămînem cu colegii că sărbătorim zece ani de la absolvire". Adică ea și cu soțul ei. „Luați fata și țineți-o la voi pînă mîine dimineață". Lizica bucuroasă, că mai mult cu băieții mei a crescut. Ce să facem ?... Omul meu a mai băut repede o halbă și am plecat... De-aia ziceam că am avut noroc, mare noroc. Providența ne-a trimis fetița asta.

Zîmbește din nou fericită și așa cum stă cu fața întoarsă nu i se mai vede dintele lipsă. Ce păcat că nu și-l pune că în rest are dinți albi, frumoși, mici și strălucitori ca niște perle ce lucese viu luminîndu-i toată figura. Păcat.

— Ați scăpat de cutremur, zic eu.

— Dar ei săracii, Rodica și bărbatul ei, amîndoi oameni tineri... I-am identificat și i-am îngropat alături de bărbată-mi-o. Am desgropat-o pe bunica și i-am pus pe ei. Eu cu omul meu am umblat după toate, că ei nu prea aveau rude în București. Doar o mătușă bătrînă de pe la țară. Am anunțat-o și a venit să ia fata... Dar Lizica n-a vrut să se ducă. Se lipise de mine și zicea : „Eu nu mai plec de la tanti Mioara.., Nu mai plec niciodată de aici, așa a zis... N-ai spus matale că ai patru băieți și n-ai nici o fetiță... Și am să fiu cuminte, tare cuminte", așa a zis. Draga de ea...

Îi privesc ochii care strălucesc acum mai viu și mai cald printre lacrimi. Întoarce capul, privește pe fereastră orașul cernit și cu dosul palmei ridică, cu un gest gingaș, o șuviță din părul ușor încărunțit și decolorat la rădăcină. Tresar căci gestul acesta îl avea și mama cînd era tristă și obosită. Și fără să vreau îmi agăț privirile de ramurile golașe ale pomilor din Cișmigiu... Ea s-a întors și cu un capăt al fularului roșu își șterge ochii. Și zîmbește...

Ne apropiem de gară. Lumea se înghesuie spre coborîre și în învălmășeală o pierd o clipă din vedere. Dar deodată mă simt apucat de braț. E lîngă mine. Zîmbește mereu și mă susține camaraderește în înghesuiala care a sporit. Zice : „Țin-te bine tovarășe că altfel se răstoarnă lumea cu noi". Și rîde veselă și iar i se vede dintele lipsă.

Îmi surprinde privirea, și spune încet să n-audă altcineva : să spun drept în ultima vreme n-am prea avut timp să-mi văd de mine. Alerg toată ziua și eu și omul meu. La prînz viu în grabă, le dau mîncare la copii, pornesc băieții la școală, mai stau puțin cu Lizica să nu rămînă singură, apoi mă duc la spital...

— La spital, ce dumnezeu mai cauți și la spital ?

— Păi eu lucrez la Crucea Roșie și pînă seara dau ajutor la Urgență...

— La Urgență ? Păi te pricepi ?

— Să mă pricep ? Ce să mă pricep. Că doar nu fac operații. Spăl vase, curăț pe culoare, șterg pe jos prin saloane, dezinfectez... Asta-i treabă ușoară. Orice femeie se pricepe...

Învălmășeală. Iar am pierdut-o din vedere și o caut neliniștit. Ah, iat-o, e lîngă mine. Se apropie brusc pînă sub bărbia mea și așa mică cum e se saltă pe vîrfuri și-mi aranjează cravata, apoi fularul meu pufos de mohair.

— Așa, trebuie să arăți îngrijit. Altfel o să creadă lumea că ți s-a întîmplat vre-o nenorocire. Or noi, noi sîntem dintre cei care am avut noroc, mare noroc...

Îmi stringe mîna, își înnoadă mai bine fularul roșu petrecut pe sub gulerul ridicat al paltonului și pleacă. Piasa verde croșetată o ține agățată de brațul stîng. Cînd se depărtează și mă uit în urma ei observ că ciorapii de bumbac nu sînt bine întinși pe picior. Și doar e femeie încă tînără.

Tresar căci chiar atunci prin mulțime ea se întoarce și mă caută cu privirea. Nu mă găsește de îndată și cu mîna dreaptă ușor îndoită cu degetele reunite își ridică o șuviță de păr auriu. Cînd mă vede, tot chipul i se luminează de un zîmbet strălucitor. Apoi face un semn tineresc fluturînd un capăt al fularului roșu, roșu ca sîngele...

Și dintr-odată mi se pare neasemuit de frumoasă.

— domnule Manu, se repezi Bizon cînd îl văzu iar în curte, parcă ați fi fost pe gîndul meu ! Uite a sosit scrisoarea asta pentru Dumneavoastră și nu știam ce să fac cu ea. Se repezi în casă și aduse un plic mare, albastru, ștampilat.

— E de la procuratură ! îi comunică Bizon atîtat.

Apoi după o clipă :

— Da' de ce n-ați mai plecat ? se miră el apăsat. Unde e doamna ?

— Mi-am adus aminte că mai am ceva de rezolvat, îl lămuri sec Manu, Ne-am despărțit tocmai în gară.

Bizon nu părea mulțumit cu explicația dar cînd văzu că chiriașul lui se apucă să citească se opri.

Era o scrisoare oficială de la procuratura orașului Cîmpulung. Petre Ionescu îl încunoștiința pe un ton rece, specific formularilor de serviciu, că cercetările întreprinse la cererea lui duseseră la identificarea copilului pe care îl căuta. Acest copil — „Irina Dinulescu, de ani 26, necăsătorită, cum se specifica în adresă, de profesie — profesoară logopedă, domiciliată în București, Bulevardul Gării de Est, numărul 128, Bloc A, etajul VII, apartamentul 27", fusese de asemenea anunțată în scris că o persoană care declară a fi tatăl ei se interesează de posibilitatea de a o cunoaște. Urma ca ei doi să stabilească un contact pentru a verifica temeinicia concluziilor la care ajunseseră organele de cercetare. Hîrtia gălbuie avea număr de înregistrare, ștampilă și toate celelalte semne ale unui act oficial. I se părea că nu înțelege prea bine. Un val de sînge pornit pe neașteptate îi încețoșa privirea și-i îngreuna și mai mult puterea de judecată. Reluă lectura dar pe măsură ce semnificația rîndurilor se instăpînea suficient de clar, un sentiment încert de derută punea încet stăpînire pe el. Degetele se crispară involuntar, gura rămase încleștată.

— Ce e domnule Manu ? se miră Bizon și mai întărîtat. Ce s-a întîmplat ?

CORNEL UDREA

Efigie

...acele dialoguri ce vor rămîne veșniciei
cuvinte strecurate greu printre brațe de fier, devenite fiare mute și lacome
odată cu sticla de apă trimisă jos, am
trimis și speranța și vibrația unui papar
îngenunchiat numai pentru a-și readuce fiii
în casa trainică a amenil
mîna ta se va vindeca, am să reașez
în ordinea
cuvenită filele în cărțile citite prin sfîșiere
și am să bat la ușa ta, în noua casă
pentru a-ți aduce, în locul cuvintelor,
efigia de bronz, profilul patetic al
ostașului care a murit într-o noapte de
cîteva ori, pentru ca eu să te găsesc acasă,
mingîind gingaș creștetul unui copil căruntt
după planurile inginerilor tăcuturni
primăvara va fi reconstruită în cel mai
scurt
timp posibil !

Manu îi întinse hîrtia. Bizon o parcurse lacom, apoi îl privi în ochi. Avea o uitătură limpede, pe cît de tăioasă, pe atît de bună, mai elocventă decît orice mărturisire de simpatie.

— Ce lucru mare ! reflectă el încet. Parcă nici nu-ți vine să crezi !... E ca o minune !

Către prînz, pe o căldură greu de îndurat, epuizat de umblet, nesomn și emoție, găsi în sfîrșit blocul indicat în scrisoarea lui Petre Ionescu.

În lift, apoi la etajul șapte, unde trebuia să fie apartamentul pentru care venise era răcoare. O răcoare care se făcu brusc de ghiață în momentul cînd găsi plăcuța de metal cu numele caligrafiat frumos : **Irina Dinulescu, — logoped.**

Sună prelung. Degetele de la mînă îi tremurau. Și parcă tot frigul de pe coridor i se răsucea undeva în adînc, visceral.

Nu răspundea nimeni. Sună iar, așteptă și iar sună. Fără să-și dea seama începu să ciocăne puternic în ușă, să bată în clanță. Coridorul de beton avea o rezonanță anume care amplifica fiecare zgomot. Din apartamentul de alături se ivi o femeie înaltă, blondă, cu obrajii ușor fardați.

— Ce e, domnule ? întrebă ea energic, încercînd să-și strîngă capotul de mătase peste trupul gol. Ce te-a apucat ? Nu vezi că nu răspunde nimeni ?

★

Stătăci mult timp la întîmplare pe străzile cotropite de arșița nebună, fără grabă, fără interes și fără scop. N-avea încotro. Trebuia să aștepte pînă a doua zi. Era liniștit. Nu se înșela. Era o liniște învăluitoare și blîndă în acord cu peisajele intens luminoase ale orașului, cu blocurile lui albe, cu zgomotele estompate ale cartierelor toropite de căldură ! Pentru întîia oară de cînd primise scrisoarea putea să-și închipuie ceva despre fata aceea pe care procurorul i-o indicase drept copilul lui.

Prin fața Universității dar mai ales sub bolțile pline de răcoare înșelătoare ale anticariatelor de lîngă biserica Cretulescu i se repetă vag impresia că orașul întreg a încremenit de căldură. Îi dureau crunt picioarele de atîta umblet, parcă și privirile i se făcuseră grele, totuși nu dorea cîtuși de puțin să se odihnească.

Niciodată atmosfera aparte a Bucureștilor, cu amestecul lor derutant de stiluri contradictorii și epoci, nu i se revelase atît de direct ca acum. Era un oraș acaparant, care primise pentru a nega, înglobîndu-le definitiv, cu o nepăsare colosală și o rară putere de asimilare cele mai variate influențe, detalii și gusturi, într-o sinteză pe cît de distinctă pe atît de uluitoare. Deschiderile lui largi spre toate direcțiile, mulțimea de pomi înalți și solemni de pe marile bulevarde, imensele spații verzi încărcate de flori cu culori aprinse din jurul statuilor dar îndeosebi senzația repetată că orașul întreg toropit de soare, cu șirurile nesfîrșite de mașini încremenite lîngă trotuare, cu străzile aproape pustii și trecătorii fantomatici străcurîndu-se dezarticulat spre zonele de umbră, doarme adînc, ametit de căldura de plumb, la ceasurile acelea ale după-amiezii, era unică, greu de asociat vreuneia din trăirile lui mai vechi.

Tot la întîmplare nimeri și la muzeul de artă de la Palat, unde un afiș discret anunța o retrospectivă Paciurea.

Intră mai mult din obișnuință. Contactul cu expozițiile era un fel de act reflex care cu timpul își pierduse însă din acuitatea de demult.

În sala înaltă de la parter plină de răcoare binefăcătoare, primul lucru pe care îl observă fu o canapea plușată, așezată mai în mijloc. Se așeză încet, cu gîndul la timpul îndelungat pe care îl avea de așteptat. Închise ochii.

Abia cînd deschise iar ochii înregistră la intrare **Sfinxul** de care își amintea vag din anii studenției lui la București cînd se ducea uneori cu colegii și cu profesorul Medrea să-l privească la Muzeul Simu. Se ridică să se apropie. O surpriză iritantă, care-l umilea și-l incita în același timp îl mină încet în jurul piedestalului. Știința de modelator a lui Paciurea, vizibilă mai ales în detalii, i se părea de o sensibilitate aproape bolnavă, concretizată prea puțin în îndrăzneala imaginației dar direct și uimitor de elocvent în duetul liniilor minore, al jocului de umbre și lumini. Nu era nimic șocant, nimic drastic în reprezentarea enigmei parabolă de la care pornise Paciurea, nimic insistent. Totul era făcut cu mijloace vechi, într-un fel de rafinare limită, pe cît de discretă, pe atît de insidioasă, dincolo de care era de presupus că nu se mai poate spune nimic. Aerul enigmatic al piesei, perfecțiunea ei dureroasă nu veneau dintr-un anume joc al detaliilor anatomice, din modelarea privirii la care era de presupus că ar fi insistat oricine altcineva, ci dintr-un fel de simplitate elementară a întregului, din fiecare amănunt, de parcă piesa s-ar fi constituit ca un bloc străvechi, suprasaturat de întrebări elementare figurînd spațial însăși ideea de mister.

Alături, spre ferestrele mari prin care intra lumina fuseseră așezate **Himera văzduhului, Himera pămîntului și Himera apei.** Se apropie cu inima strînsă, cu sentimentul unei sfîrșeli anihilante, care-i îngreuia mișcările și-i pustia sufletește. Trupuri stranii cu forme prelungi de reptile înaripate, cu capete de oameni și priviri inocente de copil vorbeau direct, fără vreo insistență anume, despre neliniște și îndoială, despre nevoia de înțelegere și sens. Știa ce înseamnă această neliniște. Cît de nimicitoare era ea. Ceva ca o frică elementară — amestec de conștiință umilită a valorii, de admirație și sentiment al neputinței — îl cuprindea lent, pe măsură ce umbla printre piedestale. Încordarea himerelor nu devenea nici un moment îndirjire aprigă, tranșantă, ci doar o sugestie fluid de trecere, spre alte și alte întrebări, amestecînd laolaltă extazul, voluptatea și coșmarul, ca într-un vis copleșitor în care ființa melancoliei și momentele paroxistice ale trăirii se destrămau ușor în teroare difuză și marasm, într-un nou sentiment al dezordinii. Lunecările lor rotunde, somnul, reducția austeră a formelor cu suprafețe line și jocuri discrete de lumini, tensiunea mocnită în ritmul lent al fiecărui corp numai pe jumătate verticalizat, rezolvat brusc în capetele gata parcă de mișcare, în hieratismul întregii dispuneri și al semnificațiilor, avea în ea ceva apăsător, în stare să-l cuprindă ca un vis adevărat în care detașarea sau mișcările autonome nu mai sînt posibile.

Se ridică deodată și se îndreptă spre ieșire, fără să treacă mai departe, prin celelalte săli.

★

A doua zi, imediat după ora opt, Manu urcă încă o dată la apartamentul indicat în scrisoarea oficială a lui Ionescu. Era la fel de încurcat ca atunci cînd venise întîia oară iar pe deasupra și cu o noapte în plus de nesomn — petrecută pe străzi, prin bazare și parcuri — de pe urma căreia durerea din ceafă se făcuse la fel de ascuțită ca în cele mai rele din stările lui.

Sună prelung, și pentru că răspunsul întîrzia să vină, i se păru că din celelalte apartamente trebuie neapărat să apară iar străinii aceia curioși care-l judecaseră ieri. Se jena singur, prosteste, de parcă ar fi făcut un lucru nepermis. Cîteva clipe trecură lent, într-o liniște încremenită, marcînd adînc așteptarea.

În sfîrșit se auziră niște pași. Ușa se deschise și în cadrul ei apăru o femeie tînără.

— Pe cine căutați ?

în București,

mihail diacones cu

JUSTIN MORARU

Puterea de a fi

Să măturăm molozul surpatelor unghere
Și praful ce pătrunse în inimi să-l spălăm
Cu singe proaspăt — primăvara cere
Cu toate sevele să ne desfășurăm.

Cu prunci urcați pe umeri să dovedim puterea
De-a zămisli, de-a construi, de-a fi,
Să perpetuăm în inimi înviersea
Din muguri și-ndrăzneala de-a fi vii.

Iar dacă umbra morții ne-o mai cuprinde casa
Și-obrajii puri de tînăr trandafir
Să-i dăm cu tifla liberi că-n urmă-ne rămas-o
Spre veșnic o idee și poate un copil.

Ctitor de încredere

Urmare din pag. 1

al reflexivului iubirii și forța lăuntrică de a-i dovedi. Pentru că în aceste zile am dovedit că ne iubim, ne ajutăm, ne alinăm durerea, ne regăsim și ne realcătuim casele, grădina, sufletul, atinse o clipă de aripa întunericului. Și totul ridicat la puterea infinită, pentru că numai omului îi e dat să simtă gustul infinitului.

Noi, cei care nu am cunoscut războiul, nouă celor care în fața filmelor ce încercau să ne reconstituie atmosfera de groază a anilor de război ne spuneau părinții „nu plîngeți, nu moare nimeni, aceia sînt actori, casele prăbușite sînt din carton, e doar un film", ne-am învățat să credem, să sperăm, că nici un rău nu poate fi adevărat. Și iată că în seara aceea stranie am fost noi înșiși eroii, nedubitați de nimeni, am trăit „pe viu" totul, am fost la o secundă, la o respirație, la un pas de neființă. Cred că la orice conferință de pace din această lume care vrea și trebuie să trăiască, ne putem prezenta chiar și numai cu ceea ce s-a destăcut prin voință oarbă și s-a refăcut prin voință unanimă aici, la noi, în acest colț de lume. Va trebui să se înțeleagă, e timpul, că dacă natura încă ne domină uneori, omul nu poate, nu are dreptul să distrugă. Am descoperit în aceste zile prețuri noi, nebănuite, ale lucrurilor, cuvintelor și acțiunilor noastre. Am redescoperit vocația omului de a construi, de a crea, de a da consistență materială visului său și nu oricum. Da, nu oricum ci cu toată priceperea și dăruirea.

Am cunoscut în aceste triste împrejurări un astfel de om sigur de ceea ce făcuse, stăpîn pe meseria sa, încrezător în rodul mîinilor și minții sale. Nu știu cum arată, i-am auzit doar vocea în noaptea aceea de 4 martie : „Nu părăsiți blocul, aici e mai sigur decît oriunde, eu știu precis, pentru că **eu** l-am construit". Desigur acest „eu" îngloba siguranța nu a unui singur om, ci a unei întregi echipe de muncitori, constructori și arhitecți care, cu mai bine de 10 ani în urmă, construiseră și nu oricum blocul în care stăteam. Cînd încă speriați și derutați, în seara următoare unii dintre noi ar fi voit să-și petreacă noaptea în afara zidurilor, același om, vecinul nostru despre care pînă atunci nu știusem nimic a repetat apelul. De unde venea siguranța din glasul său, credința nestrămutată în ceea ce făcuse alături de ceilalți constructori atunci, cu 10 ani în urmă ? Desigur din faptul că totdeauna cunoscuse prețul adevărat al fiecărei acțiuni. Liniștea lui era liniștea omului sigur de trăinicia lucrului său. Am încercat să stau de vorbă cu el în zilele următoare. Nu a fost de găsit. M-a lămurit apoi fiul său : „Unde să fie ? La reconstrucție". Poate odată și odată toți am să stau de vorbă cu el să înțeleg cu totul și cu totul prețul siguranței, încrederii și la urma urmei mîndriei acestui constructor, unul din cei 9, 000, 9 000 de meșteri mari sau cîți or fi ei în această țară a Meșterului Manole. Pînă atunci, în cutia poștală cu numărul 20 din blocul nostru, în dreptul numelui Creangă Dumitru va poposi în semn de recunoștință un mic buchet de flori din florile acestei primăveri rebele.

---

teatru

t

Răceala (II)

Tocmai mă învrednicisem să scriu despre piesă și, consecutiv, recompuneam în minte imagine cu imagine admirabilul spectacol realizat de Dan Micu la Teatrul „Bulandra". Țineam parcă în mîini un glob colorat cu numeroase fațete, gîndindu-mă cum aș putea mai bine să le învederez coerența și justețea. Deodată această jucărie a spiritului mi-a fost smulsă și aruncată departe, prefăcută instantaneu în cioburi. O nouă „răceală", cum spune Marin Sorescu, a dat peste noi, însoțită de o grozavă tuse a pămîntului. Imaginile, epurate artistic, stilizate pentru a face să răsară semnificația, au fost măturate, strivite de altele cu mult mai puternice în concretul și cruzimea lor, dar al căror sens deocamdată nu-l văd. Să încerc să le regăsesc pe celelalte, dinainte, ce grea străduință ! Totuși, ele trebuiesc recuperate, degajate ca orice creație a rațiunii umane din cumplita prăbușire care a voit să le acopere.

În elaborarea spectacolului său, în afara modului energic cu care tranșează planurile, Dan Micu este un fin pictor de nuanțe împingînd cizelarea pînă la hieratic și grațios. Tratată cu un mereu treaz scrupul estetic, aproape fiecare secvență se autonomizează, devine o pată de culoare ușor de identificat în armonia întregului. Reprezentația sa poate fi comparată, astfel, cu o caleidoscopică succesiune, interferență sau, mai rar, suprapunere, claritatea elementelor rămînînd, după toate acestea, intactă. De o parte siluete subțiri, înalte, angajate într-o dialectică sofistică, pozînd în fața lor înșile (Mahomed, Pașa din Vidin, Radu cel Frumos), de partea cealaltă o masivitate leală, o perfectă concordanță a impulsului cu fapta (Căpitanul Toma, Căpitanul Papuc, Văcarul). Ca un fel de oglindă shakespeareană a curții sultanului, simulacrul senil de curte bizantină (pe care acesta îl poartă după el într-o cușcă) accentuează teatralitatea pînă la grotesc și futil. De o parte ieme, zăbavă, solemnă (în prim plan, desigur, căci fundalul e ocupat de mișcări succedate sau de prezențe incremenite voind să sugereze forța), de partea cealaltă o stăpînită asumare a realității, culminînd cu moartea Căpitanului Toma, acesta înfruntîndu-se singur, cu mișcări încetinite, în respectul datinei, pe masa albă de brad. De o parte, „zgomot și furie", de partea cealaltă ritmica pendulare a unui clopot uman, chemînd la rezistență. Iar între lumile orînduite în felul descris mai sus, personajul scriptcarului Pinzaru, un periscop, o ființă privire în afară întreprinsă de un Păcală hoinar ce-și transportă dorul de țară pe urîașele țăpi ale opiniilor.

N-aș vrea să nedreptățesc pe niciunul din membrii trupei „Bulandra", compusă aproape numai din mari actori. Dar în cazul acestui spectacol sublinierea mea trebuie să-l vizeze neapărat pe Mircea Diaconu. El face un foarte subtil și plauzibil joc, atingînd deopotrivă categorii divergente ca pitorescul și patetic, eliberînd în public o emoție unică. Cel puțin în această fază a carierei lor (în care eșecurile par excluse) e de prisos să mai laud interpretările lui Virgil Ogășanu, un Mahomed — strașnic tehnician al mecanismelor umane, umbrit totuși de melancolia specifică cuceritorilor, a lui Ion Caramitru, vădind nobletă și adîncime, a lui Florian Pittiș, desăvîrșit într-un rol ingrat. De asemenea, de prisos sînt și laudele pentru Dan Nuțu și Cornel Coman. Mi-aș mai îngădui să remarc pe Maria Dogaru, Dan Damian, Petre Lupu. Ileana Predescu, Valeria Ogășanu, Ovidiu Schumacher, Dorin Dron. Nu pot încheia fără o mențiune deosebită asupra decorului compus de Dan Jitianu și asupra frumuseții costumelor.

Marius Robescu

---

film

f

Tentația spectaculosului

Lumea circului atrage frecvent încercarea filmului, mai ales în ultimul timp, cînd înalta tehnicitate a prelucrării peliculei impune tentația culorii, a valorațiilor compoziționale în imagine, a „expansiunii teritoriale" în desfășurarea panoramei, ecranului lat, etc. Nu mai vorbim de cealaltă tentație, permanent valabilă, a surprinderii subteranelor vieții de circ, a impulsurilor forte, care fac ca această artă — aparent veselă, în același timp aparent tristă, de fapt ciudată și oarecum cifrată — să existe cu succes și astăzi, împotriva (metsforic vorbind) televiziunii, filmului, teatrului, grădinilor zoologice, ba chiar împotriva ei însăși. În realitate circul își susține majestatea și existența. Dar în film ? Depinde de forța și geniul regizoral.

Ca un film despre circ să nu fie numai „circ", la propriu și la figurat, e absolut necesar. Aflîndu-ne în **Lumea circului**, rar am văzut un film care abordează sensibile și profunde probleme umane — întîmplări tragice, obstacole accidentale, contorsiuni sufletești, dileme morale, ambiții profesionale, dăruiri entuziaste, vocații pline de neliniște, eforturi angajate în credința realizării unui scop nobil, „up-and-down"-uri profesionale, revelații spirituale, chiar și inevitabilul și mult doritul **happy-ending** de către orice spectator — cu atîta vulgaritate ca filmul american realizat de Henry Hathaway, în ciuda faptului că-și asigură un viguros **cap de berbec** : Claudia Cardinale (ingrat retribuită în rol), Rita Hayworth (demonstrație că pentru o adevărată actriță virsta nu are importanță) și John Wayne (actor de excepție, realizînd adevărate creații în orice „umpluturâ").

Bineînțeles că nu s-a evitat acel, foarte speculat în nenumărate alte filme, subiect al trapezului. Dacă filmul ar fi mers mai mult pe spectacolul circ decît pe spectacolul **film despre circ**, îngăduința ar fi fost mai mare. Dar așa există o permanentă alterare a tuturor părților componente. Nimic nu atinge seriozitatea, grandiosul, insinuantul sau ideea de spectacol, totul are însă pretenție.

Există cîteva scene frumoase din punct de vedere coloristic, există cîteva scene din care humorul nu e chiar absent, deci declanșează relaxări sincere ,deobicei replici ale lui John Wayne, care presupunem că sînt ale textului ; există cîteva intenții de exemple de înaltă moralitate umană, vulgarizate din păcate, există multe în acest film, dar... Nici măcar muzica lui Tiomkin, anunțată cu emfază pe generic, nu se susține prin nimic. Există însă replica unuia dintre personajele secundare ale filmului, anost și inutil în desfășurarea filmului, dar plin de bun simț în această replică, poate... Și anume : „Circul s-a născut în Europa". Poate că de aceea Bergman, Antonioni, Fellini, abordînd „**lumea circului**", au născut capodopere. Nu numai filmul lui Hathaway , ci și altele de acest gen ne impun un moment de meditație asupra acestei arte : nu numai înalta tehnicitate îi este suficientă, ci îi e necesară substanța.

Corina Cristea

---

televiziune

tv

Primăvara noastră

Echinoxul de primăvară a trecut aproape pe nesimțite. Verdele pal, aburul abia întrezărit al vegetației traversează cu zgîrcenie micul ecran. Febra reconstrucției, efortul neîntrerupt al oamenilor, fundalul impresionant al marilor șantiere, activitatea cotidiană ne-au făcut să uităm o clipă că zilele și nopțile cîntăresc egal în balanța anotimpului. Primăvara astronomică, cu întreg cortegiul ei vegetal, a găsit mai multe șantiere, mai mult efort, mai multă solidaritate ca altădată și imaginea ei de Diană fermecătoare și apatică nu se mai potrivește cu atmosfera fierbinte a muncii, care clocotește pretutindeni. O creangă de măr înflorit, un arbust, un liliac cu muguri gata de explozie sînt imagini odihnitoare dar ochiul nostru și camera de luat vederi se opresc asupra lor doar în scurtele răgazuri pentru ca să revină iar la imaginile de nesters ale muncii. Chipurile de oameni, fantele lor de muncă, participarea unanimă la activitatea de reconstrucție — acestea sînt secvențele dominante pe micul ecran.

Foarte mulți oameni au vorbit în această săptămînă la televizor. Muncitori, țărani, ostași, studenți, funcționari, elevi, bărbați și femei, tineri și virstnici. În cuvinte simple, sintetice, sugestive, laconice oamenii au răspuns cu bucurie unei întrebări la fel de simple : ce faceți pentru reconstrucție, pentru reintrarea vieții pe făgașul normal ? În București, la etajul zece al unui bloc din Armata poporului o echipă de constructori lucrează la lumina reflectoarelor. În depărtare se vede orașul imens scăldat în noapte, scufundat în apele somnului. Aici, la ultimul nivel al unui bloc pe terminate, constructorii ca niște blînzi stăpîni ai nopții, pun în cofraje ultimii metri cubi de beton aburind, alcătuind pe micul ecran o imagine sugestivă prin ea însăși : noaptea poate fi foarte bine o zi muncă. La Ploiești, la Întreprinderea 1 Mai un răspuns ultraconcis al inginerului șef : la ora 19 am primit comanda, la 19.30 am chemat oamenii de acasă, la orele 20 am început lucrul ; a doua zi la orele 9 comanda pentru Întreprinderea de pompe din București era gata. La Oradea : chipul unei bătrîne pensionare depunînd „după puterile sale" bani în contul omeniei se multiplică parcă la nesfîrșit. La Tîrgu Mureș : 240 de constructori au plecat spre București unde vor construi un bloc cu 242 de apartamente : „avem ambiția să predăm cît mai repede blocul la cheie".

Sînt secvențe obișnuite, gesturi simple, pline de omenie, și televiziunea face bine că le aduce la cunoștința publică. Pentru că fiecare faptă de muncă, fiecare depunere în contul omeniei are căldura sa particulară, timbrul său individual. Îngemănate pe micul ecran ele alcătuiesc emisiuni memorabile, documente semnificative ale acestei primăveri : „Forța umanismului socialist". (În primele rînduri comuniștii, Solidaritatea), „Tineri pe fronturile reconstrucției", „Tineretul Capitalei", „Panoramic", „Telejurnal".

Mircea Florin Șandru

atelier literar
poșta redacției

E. FRANK : Se vede bine lipsa de experiență, de „meșteșug", dar nu se vede mai puțin nici capacitatea de a „simți" liric, de a sensibiliza cuvîntul, de a îngîna un început de cîntec. Să vedem ce mai urmează.

H. GLINIASTEI : Interesantă, această viziune (nu extrem de inedită), lucrată cu ambiție și acuratețe (pe alocuri, chiar mai mult...)

SILVIA MUNTEANU : În general, vă judecați greșit paginile (după părerea noastră, firește). Tocmai „Vis de zăpadă" — „prea simplă, directă", cum o considerați — e, de fapt, cea mai reușită, poate tocmai pentru că transmite „în stare pură", spontan, nestingherită de savantlicuri metaforice și complicații statistice (ca în „Dispersie", de pildă) unda caldă a unui sentiment. Printre cele mai bune e și „Dor nefast", ceva mai complicată, mai greoaie, și oarecum „Poem intim", cam idilică, însă, și purtînd niște ecouri convențional-comune. Aveți dreptate în ce privește „Dispersie", rămasă într-un stadiu de „program", cu iz, enumerații și explicitări didactice (de unde se vede că „programarea" excesivă stinge, sterilizează, complică...).

ANTON C.— R. VÎLCEA : În poeziile dv. „Zimbet de primăvară", „Pentru patria noastră", „Tinerii României", ca și în cele trimise prima oară — deși temele sînt nobile și generoase, iar bunele intenții nu lipsesc — nu se văd, din păcate, semne de talent, iar fără talent, după cum știți, nu se poate scrie literatură.

HALBE MIRCEA : Cite ceva, ici-pe colo, încă vag, neconcludent („Campanie", „Parodie", „Februarie"). Să vedem ce mai urmează.

T. NICU : Ar putea fi un început („Ritual", de pildă), dar vorbele zburdă și zornăie prea mult, supravegherea condeiului e slabă și tolerantă. Se cere mai multă lectură, studiu aprofundat al marilor poeți, exigență mai mare față de ceea ce se ivește în pagină.

T. MIHUȚIU : Povestirea nu e rău scrisă, cu alura ei de taifas glumeț-popular, sfătoasă, dar, uneori, nițel șarjată, caricaturală, în efortul de a obține „efecte", de a fixa trăsăturile unei mentalități și expresii sumare. Se pare, însă, că există perspective. Insistați.

D. HERNCIUC : Pare să fie un drum mai bun, semne de limpezire și progres („Geneză", „Iernile noastre"). Trebuie să ajungeți, însă (și asta se poate obține numai prin lectură și studiu serios, prin formarea unui gust artistic și a unei rigori intelectuale) să evitați risipa de cuvinte, vorbele umflate, fără substanță, „în dorul lelii", care se îmbulzesc fără rost, sterpe, nespunînd nimic (ca, de pildă, în ultima strofă din „Pastel" : „În templul / Luminii / Ard hore de / Liniști și / Viață și moarte / Și dor"...). Numai astfel vă puteți îndrepta cu adevărat către poezie.

N. DAM. ET COMP. : De data asta, n-am primit nimic (am fi confirmat, ca de obicei).

Ion Stupina, Maria Magdalena, Virgil Baltazar, Lucian Doru Voiculescu, Mihalache J., Leoana, Leviathan, Vasile Dumitru, Florin Anton Buga, Melanie-Pleniță, Victor Martin, Eliana, Dan Emilian Roșca, Mariana Năstase, Balcea Ion, C. Bacu (ceva mai bine în „Descendență", „Mai sînt"). **Cloșcă Ion, X Y. Z., Const. Cerna-Drăganu, George Papp, Raveica-Pojorîta** (ceva, în „Întrebare") : Nimic nou !

Florina Frunză, D. M., Szargaza Jumlea, Mihai Lormin : Sînt unele semne : merită să insistați.

Botez Maria, I. Colim, Chiriac Constantin, R. Olteanu, Maria Rădulescu, D. Raicu, Rotaru Grigore, Mihoc Maria, Ionescu Ion, Ghemiș Florian, Ion Cornel, D. D. Florescu, Mircea Doreanu, Popescu Liana, Lazăr Mircea, Nina Elena Florian, Tache Tic Roman, Elena Șovu, Marcel Barbu, Z. Gîlorteanu-Trușcă, Dan Florian, Ceaușu Florin, Marin Pîlgrim, Bratu Marian, Florentina Trandafir, Nicolae Clocan, Mihălescu Mirela, S. I. 1954, G. Br. Lenuș, Lehuza, Vizer Marius, Manolache Gh., Marydor, Aron I. Pădureanu, Bojdenaru Alexandru, Const. Pale, Monstera, S. Cadreș, Pîntă, D.M.—M.—București, Colțuneac Ionel, Laurențiu Mihăileanu, Onea Savu Lucian, M. E. Pitești, Lilian Manea, Manolache Ilie, Sorina, Ion Radu, Chencian Florica, Dimitrie Cirlibaba, N. Zamfir, Ionel Zissu, Avram Rodica, Nicolau Dimitrie, Ion Negoianu : Încercări de nivel modest, fără calități deosebite.

Geo Dumitrescu

N. R. În numărul trecut un corespondent neidentificat al **Poștei redacției** s-a folosit incorect de numele poetului **M. Dușescu** pentru a se impune atenției cititorilor. Facem cuvenita rectificare.

Cuvinte desculțe

De-abia șoptit sunetul
aproape o aglomerare de
tensiuni albastre
apoi un zefir de silabe
trecut prin părul copilăriei
amintirea de mîine
a unui cerc naiv.
apoi o-mpreunare de vis
(de prea mult vis poate) cu lucrurile
din imediata apropiere
sau din imediata depărtare
urcînd primăvara în
ochii unei fete,
trecînd prin labirinturile toamnei
cu nostalgia stelei polare.
și mai apoi, din suflet
și gînduri, izvorînd lent
dar sigur
cîntecul lumii reale —
adică, ridicate-n picioare,
cuvintele încep să umble
desculțe prin iarba înaltă
a dragostei

VALERIU PRUTEANU

Strania devenire

Te fură cursul aprigei viitori
în plin proces al forțelor contrare !
Ai crede că-i zadarnic să-ți asumi
un risc sau altu-n scurta fulgerare.

Miracolul, părînd de nepătruns,
cît de fecund în ardere-i absoarbe
puterile ce-n luptă s-au străpuns
cu-nfrigurarea încleștării oarbe.

Ce strania atracție-ntre lumi
ce-nlănțuiește lumea și-o dezbină
și, totuși, ești cuprins și te-nfiori
de-atîta armonie și lumină.

PETRE VLAD

Prieteni

Dacă îmi veți spune acum
că nu am îngăduit niciodată
jocul de-a ploaia, de-a uritul,
de-a nevinovăția, de-a insoritul în
plin miez de noapte, de-a întoarcerea,
vă voi întinde, drept în fața zîmbetului
vostru, un soare fierbinte :
„prieteni, e clipa în care chipurile noastre
se vor alătura, să facem un chip al
lumii, la care să privim în nopțile foarte
întunecate".

VALERIU DRĂGUȘANU

Prin inima mea

Nu știu unde mi-e hotarul cu bucuria
umbra nu-mi ține loc de daliu
nici speranța drept zîmbet
și dacă uneori mă trezesc visînd
privind ferestrele orașului
ce împing zîmbetele copiilor în văzduh
privind drumul oamenilor pe străzi
și dacă uneori mă trezesc visînd
ascultînd cum lumina ne despică dorințele
o datorez faptului
că pe aici prin inima mea
trebuia să treacă o țară frumoasă
ținînd de mînă o fetiță îndurerată
de nemișcarea copilăriei

V. PETRESCU-MĂRGEAN

Dan Băncilă :
„Forme în sticlă"

Ursitoarele

Ochi de apă vie-n care soarele-i topit,
Cel aplecat atingîndu-l, luna și soarele
Pipăie cu inima și-n cîntec pogoară
Cu turme păzite de ciini înțelepți,

Lunecă trupul în apele vieții...
Să fie puternic, spune întîia ursitoare,
Să fie frumos și iubit, spune a doua,
Luați-i darurile înapoi, spune a treia, și

Dați-i cîntecul și fi-va puternic
Și fi-va frumos și iubit...
Blîndă lumina învelită-n lumină
Pruncul ride și mama face semn înspre
dealuri
Înflorindu-le...

CONSTANTIN BASARAB

Suntem puterea

Drum necurmat ești, Patrie.
Ființa de apă vie, flacără nestinsă,
pămînt și cer mereu adînci.

Timp se despică înainte-ți
și-n urmă timp se-așează,
faptele toate, numele toate
întru cinstire păstrînd.

Încolțit-a vreodată
sămînța de grîu altfel
decît în aur de haldă
sau valul drum și-a tras
din altceva decît din val ?

Îmbrățișînd pămîntul,
de el îmbrățișați,
întorși de nici o stavilă,
de nici o urgie striviți,
din aburul sfînt al numelui tău,
din miezu-ți viu de foc,
puterea
de a te iubi nemărginit suntem.

LILIANA POPESCU

Cu o șoaptă în colțul gurii

Oare ce se spune
despre un copil
tremurînd ca o floare,
despre cuvîntul limpede
ca un izvor
cînd toamna mută
gîndurile-n casă,
ce se spune
despre cel rătăcit
ca o lacrimă nedorită
pe obraz !
Nu știu,
dar prin sufletul meu
tu cobori
cu o șoaptă în colțul gurii
și-mi spui
îmbrăcată în multe
și alte petale
că niciodată oamenii
buni
nu vor scoate
la licitație-n piață
cutele frunții
și mîinile-ntinse
ce știu de blîndețe,
de pace.

AUREL DUMITRAȘCU

Sadoveanu și dimensiunea ruralității

Urmare din pag. 1

puri de „drepturi" : dreptul obștesc, tradițional, legea, adusă de reprezentanții statului ; și, deasupra tuturor, dreptul celui mai tare, abuzul și anihilarea oricărei legislații înfăptuite de boier (**Neîncrederea**). Țăranul umblă cu jalba dar fără folos, căci în labirintul juridic el este o victimă sigură. Întreaga desfășurare a unui proces este pentru el o enigmă, un univers incomprehensibil și ostil : „Stau eu, mă uit în colo, mă uit, aștept... Văd că avocatu lui începe a spune, și spune, nu-nțelegeam da' m-a apucat un fel de groază !... Pe urmă tace. Zice un judecător ceva și începe a' meu. Spune două vorbe și tace. Apoi îi rău, mă gîndesc eu... Avocatu meu a zîmbit către avocatu lui... Mă uit eu la judecători — se uitau ei unul la altul, pe urmă s-au uitat la avocați, și dintr-o privire s-au înțeles. Și-au spus nu știu ce din gură..." (**Pe drumuri încurcate**).

La Sadoveanu inegalitatea satului nu rămîne numai la nivelul opozițiilor sociale ; ea capătă dimensiuni ontologice și răsunet cosmic. Satul este o „altă lume", situată sub nivel normal al existenței. Bordeienii trăiesc sub pămînt, ca un simbol al condiției lor sub-umane. Așezarea lor este o „pustie", căci ea este lipsită de orice instituție socială. „La noi horă nu se face... La noi biserică nu-i să te duci duminica... Da' la noi nici nu sînt gospodari..." (**Bordeienii**). Boierul și lumea sa aparțin altui nivel ontologic, au altă consistență umană : „Asta-i ființă curată... Nu ca noi... Mirosim a fum și-a bordei... Asta-i carne de lapte, crescută pe puf... Alt om !" (idem).

În **Mergînd spre Hîrlău** atmosfera este fantastică, plină de mister. Cei care s-au despărțit de convoi intră parcă în alt tărîm. Totul în jurul lor este straniu : mosneagul morocănos, copilul de pripas, pădurea nesfîrșită, gospodarul nebun etc. Totul sugerează că aceste „locuri pustii" sînt un spațiu al dezumanizării. Și ca o confirmare apare grupul secerătorilor ; ei sînt lipsiți de personalitate, n-au nici un atribut uman : „Și deodată, într-un pîlc de holdă întîrziată, zărim umbre ; de secerători... Iar la margine o momîie se tîra la fața pămîntului... ceva negru se mișca cu greutate" (s.n.).

Inegalitatea socială apare ca un hiatus cosmic, ca un factor de dezordine, care tulbură armonia întregului univers. În această lume scindată, elementul compensator, care poate reechilibra firea, este teritoriul ideal al povestirii Ea reînvie trecutul istoric, îi dă actualitate și forță de convingere. Dar, chiar și fabulația mitică (vezi **Un instigator**) se dovedește a fi un reflex al ordinii reale. Termenii imaginarului convertesc o situație reală, o fac exprimabilă acolo unde protestul direct nu este posibil.

Ion Rusu Ungureanu este, aparent, un biet om sărman. Dar, la o lectură mai atentă, ni se dezvăluie latura ascunsă a personajului. El este un om care vine dintr-un dincolo neștiut. Hrănit de mila oamenilor el posedă puteri nebănuite : poate aduce ploaia sau poate alunga grindina : „Și știu vorbe pe care le spun, asupra balaurului și asupra norilor spurcați și se duce piatra pe pustii locuri" (**Ion Rusu Ungureanu**). Sadoveanu face aici, conștient sau nu, portretul unui „solomonar", personaj fabulos al mitologiei populare. Sacrul se manifestă în formele umile ale existenței, fiind o prezență permanentă în viața satului.

Mitosul irumpe în cotidian ; lumea reală ascunde o dimensiune secundă, nu totdeauna perceptibilă. Orice personaj poate, în momente de răscruce, să încarneze forțe ascunse, nebănuite. El poate fi atunci expresia unei istorii, a unui mitos și chiar a unui cosmos. Eroul capătă dimensiuni arhetipale, transcende condiția sa temporală. Prin el, mitosul, eternul rezervor de energii al unui neam, devine parte actuală a realului, mijloc de depășire a crizelor existențiale.

sport

Cei mai buni au pierdut pe Ghencea...

● Deși s-a jucat și meciul din „Cupa balcanică", **România — Turcia**, evenimentul fotbalistic al acestui început de sezon rămîne meciul dintre **Universitatea Craiova și Steaua**, jucat în București pe Ghencea.

Excelentă ni s-a părut echipa craioveană în ciuda unor numere personale de efect executate de cîțiva dintre jucătorii Stelei : Iordănescu, Zamfir, Stoica. Meciul a început în nota de dominare a oaspeților, care au jucat tehnic, atletic, decis prezentînd cea mai bună formație pe care a aliniat-o vreodată, discutabil fiind totuși în ea portarul Lung. Craiovenii au cîștigat un constructor de joc încă din ultima linie prin retragerea lui Ștefănescu ca fundaș central. Acesta a evoluat foarte bine în meciul cu **Steaua** fiind superior, atît el cît și Tilihoi, fundașilor centrali ai Stelei. Alt punct forte este acum, pentru **Universitatea**, mijlocașul Beldeanu, în sfîrșit acomodat, cu o mare rază de acțiune și o rară clarviziune a jocului. Compararea jocului liniilor de mijloc credem că dă cîștig de cauză tot craiovenilor pentru că Beldeanu, Donose, Geolgău, cărora li s-a alăturat și Balaci, au dovedit o mai mare regularitate a jocului decît linia adversă, cu toată prezența lui Dumitru în ea. Un jucător de perspectivă al oaspeților se dovedește Geolgău, care, deși începător, a jucat remarcabil un meci greu din toate punctele de vedere. **Universitatea Craiova** a arătat spectatorilor bucureșteni o față nouă, (extremele încă nu dau tot ce pot) și un potențial de joc neobișnuit. În mod normal victoria ar fi trebuit să revină **Universității Craiova** dacă arbitrul jocului n-ar fi favorizat în chip inadmisibil echipa gazdă printr-o lovitură de la 11 metri complet gratuită și prin toleranța față de felul în care jucătorii echipei Steaua au executat lovitura liberă din care au și obținut golul victoriei.

Capetele lipsite de luciditate ale unor „specialiști" vor să ne asigure că **Steaua** a meritat victoria, ea fiind oricum mai bună. Nu, **Steaua** nu e o echipă mai bună decît **Universitatea Craiova**, ci mai rutinată. În condiții de arbitraj onest ar fi părăsit, deși acasă, foarte probabil, terenul învinsă. Echipa bucureșteană are cîțiva jucători strălucitori, dar nu ni s-a părut deloc o echipă solidă. Comportamentul ei dezamăgitor în trecuta **Cupă a campionilor europeni** ne-a obligat să ne reamintim că distanța de punctaj datorită căreia a primit titlul de campioană a fost obținută în cîteva meciuri arbitrate la fel ca simbătă. Echipa **Steaua** are și acum o apărare fragilă, cele două goluri craiovene s-au marcat fără rezistența fundașilor centrali stelișu, iar despre randamentul înaintării nu putem vorbi atît timp cît golurile au fost toate trei (Năstase a marcat pe fondul de derută psihologică creată de primul gol), urmarea incorectului arbitraj. Cetățeanul Ghiță, considerat de Federația de specialitate arbitru de fotbal a viciat grav un rezultat sportiv sub ochii a zeci de mii de spectatori. Asta înseamnă totodată și vicierea atmosferei sportive. Să ne explicăm. O victorie a **Universității** ar fi înclinat balanța atenției către ea și este sigur că ar fi avut ca urmare introducerea lui Balaci și Beldeanu în naționala contra Turciei ca titulari și, de ce nu, promovarea lui Donose în lotul selecționatei. După cum o victorie a **Universității** ar fi pus în discuție prezența în națională a extremelor echipei stelișteste. Victoria asupra Turciei, nu credem a da garanțiile necesare pentru meciul cu Spania din aprilie. Contribuția portarului turc la obținerea ei a fost decisivă. Ca o confirmare a considerațiilor anterioare asupra meciului **Universitatea — Steaua** ținem să observăm că o listă a celor mai slabi jucători români din acest meci cuprinde mai ales jucători stelișteți. Extremele Troi și Zamfir, care s-au zbătut fără adresă, au căzut pur și simplu în ridicol de mai multe ori. Sameș a gafat din nou grav și numai întîmplarea ne-a ferit de gol, iar Iordănescu a fost foarte inegal. (Excelent în schimb dinamovistul Dudu Georgescu !). Evoluția stelișteștilor în meciul de miercuri contra Turciei ne întărește în credința că fără ajutorul arbitrului Ghiță **Steaua** n-ar fi fost capabilă să se desprindă de adversar.

Înfrîngerea de la București este o lovitură, grea pentru craioveni, dar tînăra echipă a lui C. Teașcă arată excelent și promite în noua ei alcătuire cum de mult n-a mai promis o echipă românească. **Cupa României** îi oferă perspectiva unei revanșe pe care trebuie s-o pregătească cu toată seriozitatea. De ea depinde poate transformarea necunoscuților Tilihoi, Geolgău, Donose, Irimescu în viitori internaționali.

Trebuie s-o spunem, cu părere de rău, că totuși cei mai buni au pierdut simbăta trecută pe Ghencea.

Discobol

P.S. Rapidistul Ilie Ruse se plînge de evoluția echipei **Rapid** și de antrenorul ei Motroc. Într-adevăr se pare că Motroc nu știe să antreneze decît echipe de B. În trecere, să amintim că desconsiderata echipă **Progresul** e mai sus în clasament decît **Rapid**.

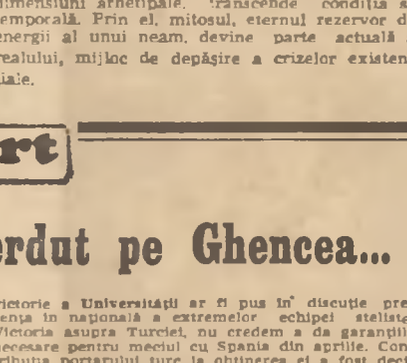

D. Szász: „Fotbal"

Mapamond

Trei poeți, trei prieteni

Am selectat, alături de cîteva din ultimele poezii ale lui Menelaos Ludemis, marele prieten al culturii românești, cîteva texte poetice elaborate în climatul specific spiritului său neliniștit, dinamic, creator de direcție. Ele aparțin poetei Mili Gregu, de care Menelaos era legat printr-o veche amiciție, precum și devotatului său prieten și colaborator apropiat, poetul și publicistul Lambros Zogas. Prietenia lor literară s-a răsfrînt pozitiv asupra traducerii și cunoașterii tot mai largi a literaturii române în Grecia, rămînînd activă, fructuoasă, și după dispariția neașteptată a lui Menelaos Ludemis. Înmînuncherea acestor texte poetice am considerat-o, deci, ca un omagiu adus celui care își dedica ultimele sale rînduri manuscrisa istoriei, culturii și literaturii române.

L. B.

Menelaos Ludemis

Chemare

Să nu întîrzii. Doar atîta îți spun.
Să nu întîrzii. Căci atunci
Cînd vei bate la ușă voi crede
Că este Bătrînețea,
Că este Iarna,
Că este Moartea.
Să nu întîrzii.

Așteptarea
E mult mai dulce decît sosirea,
E ca înflorirea migdalilor,
E ca o pînză albă pe „corabia visurilor",
O dragoste naufragiată ca se-ntoarce în port,
Un tril, un zîmbet matinal.

Cînd te aștept pe tine
E ca o întoarcere pe pămînt.
Să nu întîrzii...
Drumurile sînt ispititoare, alunecoase,
Pline de capcane, de iluzii, de rătăciri.
Să nu întîrzii.

Să nu întîrzii.
Pînă cînd voi veni
Întreg universul îl voi străbate,
Întreagă planeta durerilor mele,
Toate prăpăstiile le voi străbate,
Toate strîmtorile și Thermopilele
Și munții nesomnului.

Să nu întîrzii.
E neagră așteptarea prea lungă.
De-aceea te rog, rogu-te
Să nu întîrzii.

Bun venit

Bucuros voi primi și primăvara aceasta
Cu caldul salut : „Bine-ai venit !",
Cu capul gol și pălăria în mînă
Ca-n vremea-nmormîntării lui Cristos
(înecat în flori...)
Cînd eu eram — dulce-amintire ! — copil
Ținîndu-mă de mîna bunicuței
Sub ploaia fierbinte a ochilor ei.

Zeii noștri nu pogoară-n mormînt
Căci prin moartea lor biruie moartea.
Aceasta o știa foarte bine bunica,
Dar n-o putea spune ochilor săi
Cu ploi din belșug
Stingînd luminările.

Strașnică ideea zeilor
De-a hotărî să moară în timpul verii
Cînd pe pămînt totul e-n floare,
Astfel că
În ziua cînd cerul nu va mai plînge
Vor începe ploile din ochii bunicilor !

Bucuros voi primi și primăvara aceasta
Cu strălucitorii ei ochi de copil,
Nu ca să merg la înmormîntare
Ci doar să-l fur toate florile,
Să le dărui fiului Afroditei
Ce vine călare pe „nimicitoarea" sa gloria.

Mili Gregu

Poetul

Primiți-l cu bine acolo
În dumbrăvile umbrite-ale morților,
A venit să rămînă, poetul,
Cu inima lui de gigant,
Primiți-l, era tare bun,
Purta o pasăre în inima lui
Dragoste împărțind tuturor.

Puneți-l să joace el primul,
Puneți-l să cînte el primul,
Să nu simtă umbra tristeții,
Dați-i un pic de tovărășie.

Coloană ionică
Delphi. Sanctuarul lui Apollo

Sfîrșit

Firul s-a rupt.
Undele electrice au rămas fără glas.
Undele nevăzute rămîn fără viață.

Ochii-l deschise larg, cu mirare.
Harcăit.
Moarte.
Tăcere.
Marele infinit.
Nimicul pus în ramă.
Coridorul ce duce spre marea tăcere.

Legăturile s-au întrerupt.
Receptorul e mort.
Lovesc, zgîlții aparatul.
Lovesc, zgîlții inima mea pămînteașcă.

Bagă de seamă,
Liniile toate s-au dereglat
Și nu mai e nimeni să le repare.
Cutia rămîne indiferentă,
E decolorată puțin, zgîriată și palidă.
Alo... alo, vă rog
Răspundeți-mi, vă implor.
Vă rog, da,
Pe voi vă cham.

O, zîmbete ironice-ale morților
Care-ați lăsat jos receptorul,
Deapururi.
Sfîrșit.
S-a sfîrșit și ultima clipă
Firul s-a rupt.
Alo...
Alo...
Vă rog,
Dați-mi din nou legătura...
Operator,
Telegrafistule...

Telegrafistule...

Lambros Zogas

Întrebări

Stau suspendat
Ca un picur de ploaie
Pe floarea migdalului
Zgîlțîit puternic de vînturi.
Să cad, să nu cad ?

Stau suspendat
De buzele tale
Ca o frunză uscată
Pe creanga cireșului.
Să cad, să nu cad ?

Stau suspendat
De inima ta
Ca un mugure
De spinii trandafirului.
Să cad, să nu cad ?

Cuibul

Voi face cuibul sub pomii-nfrunziți.
Unde zboară păsări cu aripi de aur
Cîntîndu-și dragostea înebunită,
Acolo unde vîntul își trece arcușul
Peste vioara frunzișului
Revărsînd împrejur
Melodiile dragostei.

Voi face cuibul
Pe valul oceanelor
Să place împreună
Și-odată cu ele visările noastre
În larguri.

Voi face cuibul pe luna plină
Unde alți îndrăgostiți n-au călcat,
Voi lăsa gîndurile să înnoate
În mările ochilor tăi de zmarald,
Iar eu mă voi scufunda adînc în tăcere.

Erai tu, eram eu

Azi dimineață
În livada noastră
A înflorit un migdal.
Erai tu.

Azi dimineață
Acolo-n izlazuri
S-a vestejit un platan.
Eram eu.

În seara aceasta
A cutezat primul zbor potirnichea
Sus, înspre cer.
Erai tu.

În seara aceasta
Un vultur în marea-i cădere
A lunecat.
Eram eu.

În românește de
Ion Brad

frontul eroic al reconstrucției

Muncitorește!

Noi am avut, poate ca alții, un simț acut al industriei, al lumii tehnice. Iubirea noastră cea mare a fost și poate va rămîne pămîntul. Știam să-l ferim de foc și de vînturi, să-l scoatem întreg și nespintecat de sub copitele cailor potcoviți cu fier scump și argint. În cinstea pămîntului au cîntat cei bătrîni spre a-i spori fertilitatea, s-au închinat lui și soarelui puterile fără margini ale vieții. Știau pădurea așa cum ne cunoaștem noi încăperile pe întuneric, se pricepeau să iasă triumfători de sub săbii, puhoaie, secete, înghețuri, știau să ridice așezări pe locurile curățate de popoare călătoare, știau totul despre viața pămîntului dar nu aveau simțul industriei. Dacă scoborî acea scară a veniri în lume îți găsești strămoșii împrietenit cu pămîntul și te trezești aproape de începuturile unui șir nesfîrșit de uzine. Privești această haină mai nouă și te întrebi cum de se potrivește, cum a devenit o vocație cînd pămîntul ne-a luat din iubire tot ce știa omenesc? Cum am învățat într-o jumătate de secol să fim contemporani?

Așa cum a venit de atîtea ori ceasul de cumpănă pentru pămînt, cînd cîmpul și pădurea se agățau de țărani cu o ultimă speranță, a venit ceasul de încercare al noii noastre vocații.

În acele prime zile de nesomn din nord veneau știrile și coborau spre sud camioane grele și trenuri lungi încărcate cu cele trebuitoare orașului. Din nord ca și din alte părți ale țării veneau alimente și apă, aparate și oameni. Echipe de constructori și tehnicieni porneau într-o călătorie de o zi sau de o noapte, ca niște companii într-o bătălie în care victoria însemna mersul firesc al lucrurilor, revenirea uzinelor la acel zumzet atît de familiar vieții noastre cotidiene. Și, între timp, acasă, cei rămași își cheltuiau nopțile ca viața să continue la vechea sa linie. Se cerea mașinilor atît cît puteau suporta, pînă gemeau sufocate, se făcea economie de cuvinte, de gesturi, se furau orele și faptele altora. Urechile adulmecau știrile despre cei plecați, despre cei atinși de puterile ascunse și netăgăduite ale pămîntului. Se lucra pentru ei, le trăiau o parte din viață și plăteau în numele lor ce trebuia plătit.

În sud, cam pe acolo pe unde trecuseră cu o sută de ani înainte regimentele spre a lupta pentru independența țării, se purta o altă bătălie „Normal" devenise pentru toți cuvîntul de ordine. Toate bătăliile purtate în numele acestui cuvînt par și sînt cu siguranță singurele drepte din cîte se poartă. Pe frontul industriei, revenire cerea înfrîngerea rezutelor de moloz, a acelor mormane de metal și beton. Pe alocuri a durat nu mai mult de o zi sau două. În altele o săptămînă și, în foarte puține, victoria a venit ceva mai tîrziu. Bărbați și femei au adormit ori s-au împotrivit somnului alături de mașini, încercînd să se salveze și ele din prăbușire sau înfrîngere, ca niște animale rănite care te ajută să le ridici în picioare.

Sub geamul meu se aude acea foșgăire sporadică de cea a unui cocoș legănat de vînt — uzina electrică de la Grozăvești. În noaptea de 4 fluiera cu disperare. Mai degrabă șuiera ca un animal imens în pîntecele căruia fusese înfipt un cuțit ascuțit ca un brici. În cîteva zile s-a reîntors la liniștea grădinii botanice.

În cîteva zile alte uzine, la porțile cărora se înghesuiau camioanele și macaralele prin 4 și 5 martie, au început să-și reia torsul. Intrările au devenit liniștite, mologul a dispărut, soarele și-a primit înapoi geamurile sparte. Echipele de intervenție au plecat. Au rămas doar pe la diferite secții fișe de pontaj pe care de azi înainte nu le va mai ridica nimeni la ora 7.

Ca după toate bătăliile, la urmă vin istoricii. Cei care se întreabă CUM? Pentru cel depărtat de această lume înțelesul vine mai tîrziu. Oricît de departe ne era cîndva industria și oricît de mult ne-a intrat ea în viață în ultimii ani, omul rămîne cheia tuturor acestor schimbări. Așa cum pămîntul își avea și-și mai are legile lui nescrise, tot așa și le au aceste perimetre metalice. Poate chiar mai dure și-n aceleași timp mai omenești decît se poate crede. Un spirit franc, lipsit de ascunzișuri, ezitări și comoditate guvernează totul. N-ai cum s-o scalzi în două ape, să te prefaci sau să sovăi. Ori, ori, altă cale nu există. Așa s-a ajuns să se vorbească de un „spirit muncitoresc". Izbînzile l-au ridicat la rangul de model, un fel de carte nescrisă a vieții în preajma mașinilor. Îmi aduc aminte cum, prin anii șaizeci și ceva, la Orăștie, cineva avusese o inițiativă atît de birocratică și de stupidă încît răpea oamenilor o jumătate de oră pe zi, cum oamenii l-au luat de mînă pe autorul ideii și l-au dus să facă singur tot ce se pierdea datorită lui, ei, cîțiva bătrîni, care fuseseră pe Valea Jiului în '29, tot ei, care în 1970, în primăvară, au rămas zile întregi în secții, de-și primeau nevestele la poartă cu sufertașele apre

a putea termina niște utilaje pentru un combinat chimic atins de inundații. Citesc despre ei în ziare că în aceste zile au dat mai mult, au lucrat mai mult și mă gîndesc cu cîtă furie trebuie să se fi înfipt cuțitele în metal, cu cîtă atenție urmăresc piesele, împărțindu-și totuși gîndurile între ce fac și ce se petrece în sudul atins de cutremur. N-au cerut și nu vor cere pentru asta medalii, nici nu vor rosti cuvinte mari. Și-au făcut datoria de muncitori.

Ceva asemănător unui organism sănătos și puternic, ceva de familie, s-a simțit în aceste zile. Cînd te doare o mînă cealaltă devine mai puternică. Cînd tatăl se odihnește sau este plecat, fiii îi fac treburile iar cînd este obosit îl ajută. Revenirea industriei la normal, creșterea cantității de produse, nu pot veni decît din această solidaritate, dintr-un superb efort de a face viața iar viață, de a arăta ochilor întorși spre noi că există în toate acestea ceva simplu de înțeles și mult mai puternic decît se poate crede.

După atîtea lupte cu performanța, industria a mai cîștigat una. Abia după victorie îți vine să te întorci acasă, să te gîndești la ce-a fost, și prin cîte ai trecut.

Chiar dacă ai învins, ca și în înfruntarea cu pămîntul nu te poți opri niciodată. Trebuie să te întorci mereu la această confruntare fără sfîrșit care este industria. Numai așa îți rămîne timp să vezi ce, cîtă dreptate se ascunde în jurul tău.

Cornel Nistorescu

Solidaritate

Și satele au fost încercate de cutremur. Totuși tractoarele au ieșit la arat. Aparența semințelor în brazdă e o ceremonie care trebuie să aibă loc. Niciodată, de cîteva mii de ani încoace, suferințele omenești nu au fost mai tari decît această datorie. Se seamănă ziua și noaptea, la lumina farurilor; în timpul acesta se scot cărămizile din dărîmături, se mai alți căpriori și se ridică alte ziduri. Mai mult decît atît: am văzut în zilele acestea plecînd din sferele Bărăganului, din satele Transilvaniei, vagoane cu grîu și porumb — ajutorul pe care țăranii îl dau orașelor sinistrate.

Un poet spunea că singuri țăranii și filosofii nu se tem de moarte, ei singuri trăind în împăcare cu natura — înmulțesc nu numai cu bucuria, ci și cu suferința, aceasta din urmă făcînd și ea parte din cele omenești. Dar am văzut în zilele grele care au trecut un popor întreg care și-a învins teama, care nu s-a plîns, care a știut să țasă din suferință mai bogat sufletește, și mai hotărît încă să nu dea nimic înapoi din cele cîștigate. Să înșemne oare că sîntem un popor de țărani și de filosofi?

În primul rînd țăranii, așa cum îi cunoaștem, așa cum au dovedit-o de atîtea ori, nu mai sînt oamenii pe care, nu știu de ce, continuăm să-i credem împăcați cu soarta: în timpul inundațiilor, cînd satele au fost acoperite de ape și chiar în toamna care a trecut, cînd frigul și apa au pus deodată în primejdie recoltele, acești țărani nu au ridicat din umeri încrucișîndu-și brațele a neputință, ci au muncit cu îndîrjire, cu încăpățînare: din orașe au plecat atunci convoaie de camioane, tractoare, oameni de tot felul — elevii și funcționarii, militarii și femeile din organizațiile de cartier —, sute de mii de oameni care au dat o mînă de ajutor, s-au luptat cu norocul și cu frigul, cu tot ceea ce natura părea să vrea.

Cred de aceea că grîul și porumbul pe care îl trimit acum orașelor nu este doar un gest de binefacere. Am putea să spunem doar atît: se ară, se seamănă: dincolo de pierderi, oamenii din sate au revenit la datoriile lor... Dar datoria țăranilor noștri nu mai este doar aceea față de pămînt: nu-și mai pun speranțele numai în ploi, în toamne și în primăveri, mulțumindu-se să ridice ochii la cer și să oftezze.

De data aceasta orașele au fost mai greu lovite, și acum țăranii sînt cei care vin să pună umărul pentru refacere: au plecat din sate brigăzi de [illegible], medici și ingineri, continuă să plece [illegible], cărute și camioane cu grîu, cu porumb.

Este un sentiment pe care îl trăim mai ales în momentele grele: acela că nu sîntem singuri. Singurătatea nu mai este decît a unuia sau a altuia; nu numai un om sau altul au avut de pierdut, ceilalți [illegible] să-și scuipe în sîn și să se bucure că au scăpat. Pierderile sînt ale tuturor. Ceea ce ne face să trecem peste greutăți, să punem în fiecare an sămînța în brazdă, nu este împăcarea, ci speranța. Oamenii de la sate continuă să muncească pămîntul, dar nu mai sînt țăranii pe care îi știm.

Toate acestea pornesc, fără îndoială, de la filozofii pe care îi prețuim: căci filozofia după care ne ocoduim și în care credem, nu îndeamnă la împăcare și supunere, ci este una a libertății, a demnității omenești și a omeniei, a luptei și a victoriei dîrzi prin fapte.

Vedem mai aiergînd în tarcuri, vedem cu tulburare oieri[illegible] și caii înfloriți: sînt semne că viața merge mai departe, că iarăși semințele puse în pămînt vor merge pentru recolta care vine. Iar spectacolul solidarității umane, ceea ce am simțit [illegible] în aceste săptămîni, ceea ce s-a făcut și se face încă, este la fel de tulburător, dacă nu cu mult mai tulburător. Scoarța noastră [illegible] la fel de limpezi, la fel de nezdruncinați ca înainte cutrierea înainte a timpului.

Nicolae Mateescu

Ființa artei

[illegible] pe care înțelegerea unei opere de artă îi poate aduce sufletește. Tot atît cît mulțumirea unui [illegible]. Iar ațîția cît măsurăm unei idei.

Înainte oricărei [illegible] care trăiesc și scriem cu toții știm [illegible] și uneltirea rea a unui bun [illegible]. Bunătatea creatorilor care știu bine ce e suferința și ce înseamnă să pierzi odată cu distrugerea unor bunuri ale culturii naționale este mare. Mai departe sînt cei care simt pierderea pentru că o simte și o spune întreaga colectivitate. La ei mulțumirea pare să vină încet, pe căi ocolite, dar asta n-are nici o importanță pentru ei. Într-un fel sau altul, de-o știe ori nu, tot creatorul este atras în fibra sacră. Pentru cel care nu știe și cunoaște ce moare deodată cu spargerea unui [illegible] cu risipirea în fărîme a unui vechi [illegible], cu risipirea în bucăți a unei [illegible], acestea o vor cunoaște mai bine și cu tristețe aparte copiii lor. În casa [illegible] a [illegible] au ars mulțime de [illegible], s-au prăpădit cărți de căpătîi, au rămas [illegible] și lucruri gingașe și [illegible] de frumoase. De pildă, o seamă de piese ale lui Tuculescu. Cîteva exemplare din Istoria lui Călinescu. Tablouri ale unor meșteri pentru ce s-au afirmat între cele două războaie [illegible].

Lista pierderilor e întinsă și încă nu știm sigur cît cuprinde. Cine poate să spună valoarea exactă a bunurilor ce-i înconjoară, cine știe ce va fi în timp sămînța lor. Dacă murea „Crinul de mesteceni" de Andreescu, dacă se prăbușea „Masa Tăcerii" de la Tîrgu Jiu, dacă se stingea Voronețul — iartă-nu-se gîndul! — am fi [illegible] ca la căpătîiul părinților, fiindcă țările românești au mulți asemenea mari părinți, fără de care nu știm ce-am mai fi.

Dar, iată, Voronețul stă falnic pe locul veșnicei lui pietrele lui Brâncuși dura-vor tot cît veșnicia, cadrele iubiților noștri zugravi sînt curate, nemuiate pe albul pereților ce-i înfățișează. Operele care au devenit simboluri ale puterii și profunzimii spiritualității naționale n-au avut a suferi. Au simțit pentru ele tot răul acestui cutremur o seamă de opere din acelea care fac baza piramidei, care s-au născut să slujească țăria operelor fără preț, opere de mijloc fără de care, totuși, nu se leagă firele nici unei culturi. În județul Teleorman numai au fost rănite grav douăzeci și cinci de monumente. În județele țării, care au primit lovitura în inimă, stau să se prăbușească zidiri — mai vechi și mai noi. Unora le știm importanța, altora le-o bănuim. Sînt grav avariate Casa lui Nicolae Iorga și Mînăstirea din Vălenii de Munte, biserica Sfîntei Marii din Ploiești, biserica Sfinții Voievozi din Popești Leordeni. La aceasta există o catapeteasmă barocă, a cărei sculptură extrem de agitată dădea un accent cu totul ciudat pe ciopliturile catapetesmelor din Cîmpia Dunării. O operă rară, care a fost și nu va mai fi, deoarece nici un restaurator nu poate să mai aleagă din mormanul de ruinuri lucrul ce-ar trebui reîntregit. Pentru o anume parte din edificiile surpate — ale căror ziduri s-au spart în mii de fărîme, ca sticla de securit, și care stau încă în picioare numai fiindcă vrea norocul să mai stele ele înalte — se întocmesc cu grabă studii și proiecte de refacere. Specialiștii Direcției Naționale a Patrimoniului Cultural, care în nici un caz nu sînt niște sceptici, care luptă adesea pentru cauze ce par tuturor pierdute, socotesc că există opere și bunuri culturale definitiv pulverizate, nu numai între cele care au pierit odată cu imobilele Bucureștiului, ci și mai încolo, prin județe. Oricum, o serie de clădiri intrate în conștiința noastră, precum istoria, sînt în plin proces de consolidare și restaurare. E vorba de Palatul de la Mogoșoaia, de Muzeul Antipa, de Ansamblul arhitectonic de la Văcărești. Pentru o serie de monumente de arhitectură, studiile vor dura. Situația lor e delicată, e nevoie de timp și inteligență, de fonduri. Între acestea: Muzeul de artă populară, Ateneul Român, Institutul de medicină, bisericile Sfinții Apostoli și Sfîntul Spiridon, Arhivele Statului, Palatul Culturii din Iași și chiar marele Muzeu de artă al României. De fapt, activitatea Direcției Patrimoniului este mai complexă decît ar fi să o impună momentul, fiindcă toate treburile ce privesc salvarea și restaurarea urgentă a unor bunuri culturale afectate trebuie puse în relație cu munca de perspectivă a instituției. Sigur, o seamă de situații cer decizii și intervenții de urgență, numai că sînt și lucruri ce trebuie să sufere aminare. Ca urmare a operațiunilor de inventariere întreprinse aici, lista monumentelor istorice, de arhitectură, arheologice și a rezervațiilor corespunzătoare numără mai mult de 10 000 obiective. Multe din obiectivele trecute în liste sînt atît de mult afectate de seism încît, deși vedem clădiri foarte dragi inimii noastre că au avut de suferit, e bine să avem ceva răbdare cu ele, să dăm întîietate unor opere poate de importanță medie care pierdute ar fi pentru vecie. Altfel spus, deși e atins și fondul de opere de căpătîi, trebuie lucrat cu întîietate, în destule cazuri, la fondul pe care se sprijină acesta. Am spus că operele de artă sînt asemeni oamenilor. Dacă vorbim de ele ca de ființe, atunci nu avem voie să spunem: cutare trebuie salvată cu orice preț, cutare sacrificată în prețul salvării celei dintîi. În fața istoriei nu se știe niciodată ce este cu adevărat important și ce nu. Tot ce primim de la strămoși are valoare egală, tot ce stă la temelia unei construcții trebuie să stea cu multă îngrijire acolo, ca să țină în picioare construcția.

Tudor Octavian

Construim!

Legile vieții sînt unice. „Cu viața pre moarte călcînd", scria poetul. Viața cere să mergem înainte. Îndurerați, neliniștiți, dar ridicînd mai departe pe umeri o lume, lumea noastră. Primăverile trebuie să lumineze mereu, dinlăuntrul nostru.

Pînă atunci, săvîrșim muncile de primăvară. Adică, primăvara bucureșteanul spoiește și repară, curăță și arde ce nu-i folosește. Întregul oraș își suflecă pereții pînă la cărămidă, îi întărește și îi tencuiește din nou pentru timpul cel bun de după iarnă, pentru renaștere. În această nouă primăvară, odată cu grele încercări și după ele mai ales, gîndul mare al orașului a fost Renașterea.

Mai întîi și-a pipăit rănile. Apoi a început să și le oblojească. Ca un soldat rănit, nu s-a odihnit și nu a avut timp să jelească ci s-a grăbit să se vindece.

A venit să-l sprijine Bradul. Element primordial românesc, regn vegetal mereu verde, crescînd mereu, ca o datorie, fosnindu-și crengile ca într-un mesaj ce spune că și-a împlinit menirea de a fi drept, de a fi puternic. Bradul apasă ușor pe umerii meșterilor, el, esența usoară, sprijină și consolidează marile păduri de beton și oțel. Așa cum în '75 am secerat cu coasa și secera, acum am proptit pereții orașului cu păduri de brad.

Vom reface Capitala, centrul ei învechit și obosit pe alocuri.

Ne-a venit în ajutor și echipa de dulgheri a meșterului Ion Adam, de la I.C.M. 6 Ion, numele vechi românesc, numele țării într-o țară care se cheamă Gheorghe, care se cheamă Vasile, care se cheamă Ana și Maria și Ileana și Dumitru și oricum și-ar mai boteza oamenii limba română.

Deci, oraș al meu, fii liniștit, rănile tale, oasele tale șubrezite se vor vindeca, Ion Adam e aici și dulgherește la poala clădirilor tale.

Am colindat orașul ore întregi, de seară pînă dimineața. Se simte ceva printre ziduri. Parcă aerul zboară printre pereți iar din aripile lui filfîind se lasă miros de nisip ud, de var proaspăt stins, de cărămidă încinsă. Inginerul Ilie Vasile dintr-un institut de cercetări pleacă către casă cu un fierăstrău și o mistrie în mînă ca în vremea școlii profesionale de acum 15 ani. Strungarul Viorel Pîrlică și-a adunat frații, cei șase Pîrlică ai lui, la o sezătoare de muncă la colegele Geta Popescu și Vlădița Iancu, ai căror bărbați sînt pe șantierele din Zimnicea. Teatrul Bulandra și-a împărțit muncitorii pe echipe și a reparat pe rînd casele zdruncinate ale colegilor lor. Elevii de pe strada Radu de la Afumați au reînălțat hornuri de beton și cărămidă refractară pensionarei Margareta Coresoreanu. Reconstruim.

În ziarele de miercuri, pe pagina întîi, am subliniat cuvintele: „Anul 1977 va intra în cronica țării nu numai ca un an de grele încercări ci și de renaștere a Capitalei patriei noastre, de marcarea începutului unei noi înfloriri a arhitecturii României socialiste".

Tot ce s-a arătat șubred va fi reconstruit. Cel mai frumos cuvînt pe care l-am învățat în zilele acestea este **sistematizare**. El dă siguranță și încredere. Vom reconstrui acele părți ale orașului a căror fragilitate azi ne înfioară. Nimic mai puternic, nimic mai omenesc decît siguranța și încrederea pe care o ai în propria ta casă.

„De unde sînteți?" i-am întrebat pe meșterii dulgherului Ion Adam. „De la țară", mi-au răspuns ei, „de prin mai multe sate".

„Cresc brazi pe acolo?" „Cîți vrei tovarășe!".

Radu Anton Roman

Cultura românească în lume

● **LA SOFIA A FOST INAUGURATĂ EXPOZIȚIA „TINERII PLASTICIENI ROMÂNI".** Agenția Sofia Pres scrie cu acest prilej: „Publicul bulgar a avut nenumărate prilejuri de cunoaștere mai largă a realizărilor artei românești din trecut și mai recente. În acest circuit de valori spirituale ca mijloc de mai bună cunoaștere și prețuire reciprocă un rol important îl constituie și dezvoltarea turismului dintre cele două țări.

Cele peste o sută de lucrări în ulei și grafică și creații microstatuare concentrează atenția vizitatorilor prin varietatea căutărilor și căutărilor creative ale tinerilor autori. Lucrările expuse sînt semnate de tineri creatori între care Zamfir Dumitrescu, Cristina Călinescu, Corneliu Antonescu, Ștefan Câlția, Stefania Grimalski-Dobrev, Neculai Pădureru, Adrian Popovici, Aurelian Bolea... Și lucrările graficienilor se remarcă prin originalitate și cutezanță.

Reprezentanții tinerei generații ai artei plastice românești au oferit publicului bulgar prospețimea căutărilor creative și satisfacția succeselor și a unor realizări pline de speranță".

● **EDITURA SPANIOLĂ ALHAMBRA** a publicat la Madrid volumul **România de azi**, în cinstea aniversării centenarului Independenței de stat a României. Cartea întreprinde o analiză pe multiple dimensiuni, economică, politică și culturală, oferind cititorului iberic o imagine complexă a țării noastre, precedată de o prezentare istorică și geografică.

● **LA BELOIL, ÎN BELGIA,** a avut loc o seară culturală românească. A conferențiat senatorul Jean Dulac, în semn de omagiu față de România, cu prilejul centenarului Independenței. Senatorul belgian a circumscris rolul pe care l-a avut în istoria modernă cucerirea de către România a independenței, saltul realizat în ultimele trei decenii de către țara noastră. A fost subliniat cu deosebire, rolul președintelui Nicolae Ceaușescu, personalitatea sa remarcabilă în domeniul vieții internaționale, lupta neobosită pentru instaurarea unei noi ordini internaționale.

● **ÎN LOCALITATEA LANNEBOSA DIN SUEDIA** s-a deschis o expoziție de artă populară românească. Profesorul Ion Milos din Malmö a conferențiat cu acest prilej despre arta românească, evocînd călătoriile sale în România. Cu prilejul aniversării centenarului Independenței naționale a României a fost organizată o seară culturală care s-a bucurat de un frumos succes.

● **ÎN STATELE UNITE ALE AMERICII,** revista **Shamir** a dedicat un număr literaturii române. Sînt cercetate cu acest prilej, sub prestigioasa semnătură a lui Thomas A. Perry, aparițiile de literatură română în America, pe parcursul ultimului secol, evidențiindu-se abundența și calitatea traducerilor. Sînt analizate, de asemenea, pe larg, curentele de avangardă de la noi, care și-au pus amprenta asupra evoluției literaturii universale. Antologia de traduceri înregistrează nume de prim plan din literatura contemporană, atît în poezie cît și în proză. O notă remarcabilă aduce ilustrația bazată pe lucrări ale unor artiști români de astăzi. Într-un cuvînt, un număr dens, o bună carte de vizită a literaturii române în America.

● **ÎNTRE 19 APRILIE ȘI 1 MAI A.C. VA AVEA LOC LA SALZBURG CEL DE-AL XI-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL „HEGEL"**, care va reuni specialiști din [illegible] țări. Peste patruzeci de [illegible] vor prezenta comunicări și alte contribuții. Societatea internațională „Hegel" a propus ca temă a Congresului în acest an: **Filozofia practicii — practica filozofiei.** De fiecare dată, congresele „Hegel" consfințesc evenimente importante ale cercetărilor din domeniul istoriei filozofiei, supunînd unui test al viabilității opera marelui gînditor german.

● **EDITURA ELVEȚIANĂ „L'AGE DE L'HOMME"** a publicat de curînd monografia **Marysienka Sobieska**, semnată de Tadeusz Boy-Zelenski, în traducerea franceză a lui Paul Cazin. Este vorba de o carte consacrată soției de origine franceză a regelui Jan III Sobieski, din cea de a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, prilejuind autorului o analiză a condițiilor istorice și culturale din Polonia acelei epoci. Recenzia lui Eric Montmollin din revista **Coopération** subliniază valoarea operei de istoric și popularizator al culturii vechi întreprinsă de Zelenski-Boy.

● **IVAN RILSKI, FONDATORUL CELEBRULUI CENTRU DE CULTURĂ ȘI SPIRITUALITATE RILA,** care secole de-a rîndul a fost lăcașul de păstrare a scrierii, limbii și culturii slave, este un reprezentant destoinic al epocii medievale, cînd lua naștere o puternică mișcare a poporului bulgar. Punînd bazele mănăstirii din inima munților Rila — cei mai înalți munți din Peninsula Balcanică — el a lăsat urmașilor o moștenire care a avut un excepțional istoric.

Mențiuni documentare despre viața și opera lui Ivan Rilski ne parvin din jitiile și din testamentul său, păstrat într-o transcriere din secolul al XVIII-lea. Scrise după cîteva secole de la moartea lui Ivan Rilski, ele poartă amprenta epocii. Prin predicile și viața sa, Ivan Rilski și-a exprimat de fapt protestul său față de orînduirile puterii feudale, sprijinite și de biserică.

Textul păstrat al testamentului constituie o mărturie a dezvoltării cărturărești și culturale, în care Ivan Rilski a avut un rol de propovăduitor și învățător recunoscut de toți. El a murit la vîrsta de 76 ani în anul 946.

revista străină

● **REVISTA L'INDEPENDENCE ROUMAINE,** publicată la Louvain de către neobositul animator Michel Steriade, sub deviza „creșterea limbii românești și a Patriei cinstire" este consacrată Elenei Văcărescu, supranumită „ambasadoarea culturală a României independente". Sînt reunite poezii în original, cu un comentariu editorial al directorului publicației, O anumită idee, și cu citate semnificative care celebrează valoarea acțiunii și operei realizate de Elena Văcărescu.

● **POETUL MACIEJ ZENON BORDOWICZ,** autorul volumelor de versuri **Săptămîna sfîntă, Cîntăreții din orchestră** și a pieselor **Non stop, Psalm** și altele, a terminat recent un roman cu titlul **Long play**, în legătură cu care a declarat: „Nu numai talentul trebuie să se reflecteze în operă, ci și curajul scriitorului, care n-are dreptul să trateze scrisul ca pe o evaziune, căci opera nu poate fi apolitică, adică indiferentă la ceea ce ne înconjoară".

● **CEA DE A 25-A ANIVERSARE A CASEI DE EDITURĂ BILD VERLAG** a prilejuit o trecere în revistă a activității acestei importante instituții de popularizare din R.D.G. Heinz Altmann și Heinz Mocker au publicat un articol de analiză a editurii, în care consemnează faptul că Bild Verlag a publicat, de la 15 milioane de felicitări, cărți poștale ilustrate și 2 titluri de calendar, într-un tiraj de 120 000 de exemplare, în 1951, pînă la 180 milioane cărți poștale și 17 titluri de calendar, într-un tiraj de 1,1 milioane exemplare în 1975.

● **SHAKESPEARE, DIN NOU PE ECRAN!** Televiziunea engleză anunță că va ecraniza din nou cele 37 de piese ale marelui dramaturg. Shaun Sutton, directorul programelor studioului, a precizat că este vorba de o investiție de aproape 3 milioane de dolari, a cărui realizare va dura șase ani. Începînd însă din acest an vor fi transmise, săptămînal, episoadele acestui „serial" de al cărui succes nu se îndoiește nimeni și a cărui inițiativă este salutată de toată presa britanică.

Luceafărul
Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

COLEGIUL DE REDACȚIE
Redactor șef: Nicolae Dragoș
Ioan Alexandru, Teodor Balș (secretar responsabil de redacție), Geo Dumitrescu, Radu Enache, Alexandru Papilian, Adrian Păunescu, Marin Preda, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct)

L

REDACȚIA: București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff 10 tel. 18 33 99
ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an —52 lei
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Nicolae Ion